

Strategiczna ocena oddziaływania na środowisko

– Raport środowiskowy –

projektu programu operacyjnego współpracy
transgranicznej Saksonia – Polska 2007-2013

Kierownik projektu: Gerald Wagner

Halle (S.), lipiec 2007

Spis treści

1	Wprowadzenie: Tło i procedura Strategicznej Oceny Oddziaływania na Środowisko (SOOŚ).....	5
1.1	Tło i przyczyna oraz podstawy prawne oceny	5
1.2	Ustalenie konieczności SOOŚ dla projektu programu – Screening	5
1.3	Krótką prezentacją procedury / metodyka	6
1.4	Stosunek Strategicznej Oceny Środowiska do oceny ex-ante.....	7
2	Ustalenie ram badania dla oceny oddziaływania na środowisko projektu programu – Scoping	8
2.1	Procedura	8
2.2	Ustalenie obszaru badania	9
2.3	Aspekty środowiskowe podlegające badaniu	10
2.4	Właściwy horyzont czasowy	10
2.5	Głębokość badania.....	10
2.6	Zakres danych i informacji	11
2.7	Metoda postępowania przy kontroli i ocenie.....	12
2.8	Jakie alternatywy będą brane pod uwagę?	12
2.9	Udział urzędów i innych ekspertów	12
3	Krótką prezentacją treści i najważniejszych celów programu oraz związków z innymi planami i programami.....	13
3.1	Krótką prezentacją treści i najważniejszych celów Programu.....	13
3.2	Krótką prezentacją powiązań z innymi odnośnymi planami i programami.....	15
4	Charakterystyka stanu środowiska / Charakterystyka istniejących problemów środowiska istotnych z punktu widzenia nie wdrożenia programu.....	16
4.1	Uwagi wstępne	16
4.2	Różnorodność biologiczna.....	16
4.3	Woda.....	20
4.4	Powierzchnia ziemi.....	25
4.5	Powietrze/Klimat.....	26
4.6	Krajobraz	28
4.7	Ludność i zdrowie ludzi.....	29
4.8	Dobra materialne i dobra kultury	31
5	Przegląd najważniejszych odnośnych celów ochrony środowiska na poziomie międzynarodowym, unijnym i narodowym	33
5.1	Uwagi wstępne	33
5.2	Różnorodność biologiczna.....	34
5.3	Woda.....	35
5.4	Powierzchnia ziemi.....	36
5.5	Powietrze/Klimat.....	37
5.6	Krajobraz	38
5.7	Ludność i zdrowie ludzkie	39
5.8	Dobra materialne i dobra kultury	39

6	Opis i ocena przewidywanych znacznych oddziaływań Programu na środowisko; działania w celu uniknięcia, zmniejszenia, kompensacji znaczących negatywnych oddziaływań na środowisko.....	41
6.1	Podejście metodyczne	41
6.1.1	Ocena wagi programu w odniesieniu do zasobów chronionych.....	41
6.1.2	Definicja celów ochrony i wybór wskaźników.....	43
6.1.3	Ocena trendu i wariant zerowy	45
6.2	Oceny dla poszczególnych obszarów przedsięwzięć projektu programu	47
6.2.1	Gospodarka i nauka	47
6.2.2	Turystyka, kultura i uzdrowiska	48
6.2.3	Transport i komunikacja	49
6.2.4	Środowisko	51
6.2.5	Dziedzictwo kulturowe i ład przestrzenny	52
6.2.6	Bezpieczeństwo publiczne	53
6.3	Zagregowana ocena na poziomie programu.....	54
6.4	Działania w celu unikania, zmniejszania i kompensacji znaczących negatywnych oddziaływań na środowisko.....	56
7	Opis zaplanowanych działań w celu nadzoru	57
8	Podsumowanie	59
9	Spis źródeł	61
	Załącznik 1: Wspólne priorytety i dziedziny wsparcia dla programu współpracy transgranicznej 2007-2013 z udziałem polskim i saksońskim, Stan marzec 2007	64

Spis skrótów

Ust.	Ustęp
Art.	Artykuł
D	Republika Federalna Niemiec
Rop. wyk	Rozporządzenie wykonawcze
EFR	Europejski Fundusz Rybacki
EFRR	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego
WE	Wspólnota Europejska
EFRROW	Europejski Fundusz na Rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich
EFS	Europejski Fundusz Społeczny
UE	Unia Europejska
mieszk.	mieszkańcy
FFH	siedliskowa
JWP	Jednostka Wód Płynących
ZWP	Zbiornik Wód Podziemnych
ha	Hektar
isw	Institut für Strukturpolitik und Wirtschaftsförderung gGmbH
MŚP	Małe i średnie przedsiębiorstwa
KOM	Komisja Europejska
LEP	Plan Rozwoju Kraju Związkowego
LfUG	Saksoński Krajowy Urząd ds. Środowiska i Geologii
NSRO	Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia
PO	Program Operacyjny
PO Celu 3	Program Operacyjny Współpracy Transgranicznej Polska-Saksonia 2007-2013
p.a.	na rok
PL	Rzeczpospolita Polska
PM ₁₀	Pył zawieszony
Dyr.	Dyrektywa
SächsWaldG	Ustawa leśna dla Kraju Związkowego Saksonia
SMUL	Saksońskie Ministerstwo Stanu ds Środowiska i Rolnictwa
SMWA	Saksońskie Ministerstwo Stanu ds Gospodarki i Pracy
SOOŚ	Strategiczna Ocena Oddziaływania na Środowisko
ZWS	Zbiornik Wód Stojących
m.in.	między innymi
PDŚ	Program Działań Wspólnoty Europejskiej na Rzecz Środowiska
SJŚ	Cele jakości środowiska
NNP	Niepodzielone niezurbanizowane powierzchnie
OOŚ	Ocena oddziaływania na środowisko
OOŚ	Ocena oddziaływania na środowisko
Rozp.	Rozporządzenie
RDW	Ramowa Dyrektywa Wodna
np.	na przykład
cz.	częściowo

1 Wprowadzenie: Tło i procedura Strategicznej Oceny Oddziaływania na Środowisko (SOOŚ)

1.1 Tło i przyczyna oraz podstawy prawne oceny

Saksońskie Ministerstwo Stanu Gospodarki i Pracy (SMWA) opracowało w porozumieniu z polskimi urzędami projekt programu wspierania współpracy transgranicznej obszarów Wolnego Kraju Saksonii i Województw Dolnośląskiego i Lubuskiego.

Program będzie wspierany w ramach celu „Europejska Współpraca Terytorialna” przez Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego (EFRR).

Dyrektywa nr 2001/42/WE Parlamentu Europejskiego i Rady Unii Europejskiej z dnia 27 czerwca 2001 o ocenach oddziaływania na środowisko w odniesieniu do programów i planów (Dyrektywa SOOŚ) wymaga oceny wpływu na środowisko niektórych planów i programów, które potencjalnie mogą powodować znaczący wpływ na środowisko. Celem tej dyrektywy jest zapewnienie wysokiego stopnia ochrony środowiska i tym samym przyczynienie się do uwzględniania aspektów środowiskowych w przygotowaniu i przyjmowaniu planów i programów w celu wspierania stałego rozwoju.

1.2 Ustalenie konieczności SOOŚ dla projektu programu – Screening

W celu ustalenia, czy program bądź plan podlega przeprowadzeniu strategicznej oceny oddziaływania na środowisko, Dyrektywa SOOŚ przewiduje odpowiedni krok proceduralny jakim jest „screening” (Artykuł 3).

Artykuł 3 ust. 2 pkt. a Dyrektywy SOOŚ przewiduje przeprowadzanie oceny oddziaływania na środowisko w odniesieniu do wszystkich planów i programów, „które są przygotowane dla rolnictwa, leśnictwa, rybołówstwa, energetyki, przemysłu, transportu, gospodarki odpadami, gospodarki wodnej, telekomunikacji, turystyki, planów zagospodarowania przestrzennego lub użytkowania gruntu, i które ustalają ramy dla przyszłego zezwolenia na inwestycję dotyczącego projektów wymienionych w załącznikach I i II do dyrektywy 85/337/EWG”.

Według obecnych planów (por. Rozdz. 3 i Załącznik 1 niniejszego raportu) program współpracy transgranicznej pomiędzy Saksonią i Polską przewiduje wspieranie działań na rzecz rozwoju przede wszystkim w wymienionych wyżej obszarach transportu, gospodarki odpadami, gospodarki wodnej, telekomunikacji, turystyki i ładu przestrzennego. Z wymienionych w Załączniku II Dyrektywy 85/337/EWG (Dyrektywa OOŚ) klas projektów w ramach programu w rachubę wchodzi m.in. projekty infrastrukturalne (punkt 10) i projekty z zakresu turystyki / czasu wolnego (punkt 12).

Przy uwzględnieniu przewidywanego spektrum wsparcia w ramach programu można wywnioskować, że do złożenia programu konieczne jest przeprowadzenie oceny oddziaływania na środowisko zgodnie z Dyrektywą SOOŚ.

1.3 Krótka prezentacja procedury / metodyka

Zgodnie z artykułem 5 ust. 1 Dyrektywy SOOŚ w przypadku oceny oddziaływania na środowisko sporządzany jest raport środowiskowy. Raport środowiskowy zawiera zgodnie z załącznikiem I Dyrektywy SOOŚ następujące informacje:

- a) opis zawartości, główne cele planu lub programu oraz powiązanie z innymi odnośnymi planami i programami;
- b) istotne aspekty istniejącego stanu środowiska i potencjalne ich zmiany w przypadku braku realizacji planu lub programu;
- c) stan środowiska na obszarach objętych potencjalnym znaczącym zagrożeniem;
- d) istniejące problemy dotyczące środowiska istotne z punktu widzenia planu lub programu, w szczególności problemy odnoszące się do obszarów o specjalnym znaczeniu dla środowiska, takich jak obszary wyznaczone zgodnie z dyrektywą 79/409/EWG i 92/43/EWG;
- e) cele ochrony środowiska, ustanowione na poziomie międzynarodowym, wspólnotowym lub państw członkowskich, istotne z punktu widzenia planu lub programu oraz sposób, w jaki te cele i inne aspekty środowiskowe zostały uwzględnione w trakcie jego przygotowywania;
- f) potencjalny znaczący wpływ na środowisko, w tym także w odniesieniu do kwestii różnorodności biologicznej, populacji, zdrowia ludzkiego, fauny, flory, powierzchni ziemi, wody, powietrza, czynników klimatycznych, dóbr materialnych, dziedzictwa kulturowego obejmującego dziedzictwo architektoniczne i archeologiczne, krajobrazu oraz wzajemne powiązania między powyższymi czynnikami;
- g) przewidywane środki w celu zapobiegania, redukcji i kompensacji w jak największym stopniu ewentualnych znaczących niepożądanych wpływów na środowisko wynikających z realizacji planu lub programu;
- h) opis uzasadnienia wyboru przyjętych rozwiązań alternatywnych oraz opis sposobu w jaki ocena była podjęta, w tym także wskazanie trudności (takich jak braki techniczne lub brak know-how) napotkane podczas zestawiania wymaganych informacji;
- i) opis przewidywanych środków w zakresie monitoringu, zgodnie z art. 10;
- j) nietechniczne podsumowanie informacji przekazanych zgodnie z powyższymi pozycjami.

Podczas ustalania zakresu stopnia szczegółowości raportu środowiskowego należy skonsultować z organami, które „ze względu na swoje szczególne obowiązki w dziedzinie środowiska są potencjalnie zainteresowane wpływem na środowisko wynikającym z realizacji planów i programów.”¹ Ewaluatorzy przeprowadzili uzgodnienia te z odpowiedzialną za programowanie Instytucją Zarządzającą oraz ekspertami merytorycznymi Saksońskiego Ministerstwa Środowiska i Rolnictwa i polskim Ministerstwem Rozwoju Regionalnego.

---

¹ Artykuł 6 ust. 3 Dyrektywy SOOŚ

Dalsze merytoryczne kroki procedury SOOŚ zostały uzgodnione podczas ustalania ram badania dla oceny środowiskowej („Scoping“ wg Art. 5 ust. 4 Dyrektywy SOOŚ) (por. w tym celu Rozdział 2 tego raportu).

Ocena nastąpi na podstawie projektu PO, stan na 21 maja 2007. W międzyczasie nieznacznie została zmieniona struktura programu w zakresie dziedzin przedsięwzięć i przedmiotów wsparcia. Zmiana ta odnosi się m.in. do zaleceń oceny ex-ante, za którymi podażyła Instytucja Zarządzająca. Nie ma ona żadnego oddziaływania na wyniki Strategicznej Oceny Oddziaływania programu na środowisko.

1.4 Stosunek Strategicznej Oceny Środowiska do oceny ex-ante

Zgodnie z artykułem 48 ust. 2 Rozporządzenia 1083/2006 ocenę ex-ante należy przeprowadzić dla programów w ramach celu „Europejska Współpraca Terytorialna”. Ocena ex-ante jest elementem składowym tworzenia opracowań programu, a jej celem jest jak najlepsze zaangażowanie środków budżetowych i poprawa jakości programu. Służy ona identyfikacji i ocenie:

- deficytów i potencjałów rozwojowych,
- zakładanych celów,
- przewidywanych rezultatów i policzalnych wartości docelowych,
- spójności strategii proponowanej dla regionu,
- wspólnotowej wartości dodanej,
- zakresu, w jakim uwzględniono priorytety Wspólnoty,
- doświadczenia zdobytego podczas poprzedniego procesu programowania i
- jakości zaproponowanych procedur wdrażania, monitorowania, oceny i zarządzania finansowego.

Analogicznie do oceny ex-ante, Strategiczna Ocena Oddziaływania programu na środowisko spełnia zasadniczo trzy cele. Ma ona:

- a) analizować i oceniać sytuację wyjściową i potrzebę działań na obszarze wsparcia – tutaj w szczególności w odniesieniu do środowiska,
- b) oszacować możliwe oddziaływanie programu – także w odniesieniu do właściwych dla środowiska celów ochrony i
- c) ew. wskazać potrzebę działania dla procesu programowania.

Podczas gdy ocena ex-ante programu skupia się szczególnie na rozwoju społeczno-gospodarczym, Strategiczna Ocena Oddziaływania na środowisko koncentruje się na istotnych dla środowiska aspektach programu. Niezależnie od tego zagadnienia środowiska są integralną częścią składową oceny ex-ante (analiza silnych i słabych stron, ocena strategii).

2 Ustalenie ram badania dla oceny oddziaływania na środowisko projektu programu – Scoping

2.1 Procedura

W ramach scopingu należy wytyczyć ramy badania oceny oddziaływania na środowisko programu i ustalić dane do ujęcia w raporcie środowiskowym. W celu ustalenia ram badania i uzgodnienia informacji do ujęcia w raporcie środowiskowym przyjmuje się następujące postępowanie:

1. zewnątrzni eksperci oceniający opracowują propozycję, uwzględniającą istniejące ramy prawne, odpowiednie instrukcje metodyczne i dokumenty referencyjne;
2. propozycja zostaje uzgodniona z Instytucją Zarządzającą Programem Celu 3 Saksonia – Polska i resortem odpowiedzialnym za zagadnienia środowiskowe Rządu Saksonii (SMUL) oraz polskim Ministerstwem Rozwoju Regionalnego. Wynik uzgodnień jest podstawą do praktycznego przeprowadzenia oceny oddziaływania na środowisko.

W ramach scopingu należy ustalić następujące aspekty, zgodnie z podręcznikiem GRDP²:

- (1) obszar badania,
- (2) aspekty środowiskowe podlegające badaniu,
- (3) właściwy horyzont czasowy,
- (4) głębokość badania,
- (5) zakres danych i informacji,
- (6) metody,
- (7) Jakie alternatywy zostaną uwzględnione?
- (8) Jacy eksperci zostaną zaangażowani?

W wyniku uzgodnień z Instytucją Zarządzającą, SMUL, polskim Ministerstwem Rozwoju Regionalnego i zewnętrznymi oceniającymi podjęto następujące ustalenia:

---

² Green Regional Development Programmes Network: Handbook on SEA for Cohesion Policy 2007-2013. Feb. 2006. Rozdział 3.3

2.2 Ustalenie obszaru badania

Obszarem badania jest przestrzeń obowiązywania Programu Celu 3 Saksonia – Polska 2007-2013. Obejmuje on powiaty i powiaty grodzkie powiatu przedstawione w poniższej tabeli:

Tabela 1: Obszar wsparcia Programu Celu 3 – obszar badania dla OOS

<p>Saksońska części obszaru</p>	<p><u>Obszar wsparcia zgodnie z Art. 7 (1) Rozp. (WE) 1083/2006</u> Powiat Niederschlesischer Oberlausitz powiat grodzki Görlitz Powiat Löbau-Zittau</p> <p><u>Obszar wsparcia zgodnie z Art. 21 (1) Rozp. (WE) 1080/2006</u> Powiat Kamenz powiat grodzki Hoyerswerda Powiat Bautzen</p>
<p>Polska części obszaru</p>	<p><i>Województwo dolnośląskie:</i> powiat grodzki Jelenia Góra powiat bolesławiecki powiat dzierzoniowski powiat jaworski powiat jeleniogórski powiat kamiennogórski powiat kłodzki powiat lubański powiat lwówecki powiat strzeliński powiat świdnicki powiat wałbrzyski powiat ząbkowicki powiat zgorzelecki powiat złotoryjski</p> <p><i>Województwo lubuskie:</i> powiat grodzki Zielona Góra powiat krośnieński powiat nowosolski powiat świebodziński powiat wschowski powiat żagański powiat żarski powiat zielonogórski</p>

2.3 Aspekty środowiskowe podlegające badaniu

Ocena przewidywanych znacznych negatywnych i pozytywnych oddziaływań na środowisko skupia się na zasobach podlegających ochronie, zgodnie z Załącznikiem I do Dyr. SOOŚ:

- różnorodność biologiczna, włącznie z fauną i florą,
- powierzchnia ziemi,
- woda,
- powietrze / klimat,
- krajobraz,
- ludność i zdrowie ludzi,
- dobra kultury i dobra materialne.

Przy opisywaniu oddziaływań na środowisko należy uwzględniać nie tylko oddziaływania bezpośrednie, lecz również pochodne, kumulujące się, synergiczne krótko-, średnio- i długookresowe, stałe i przejściowe oraz transgraniczne.

2.4 Właściwy horyzont czasowy

Badany Program obowiązuje w okresie 2007 – 2013 (faza aktywna), przypuszczalnie do roku 2015 (wdrażanie finansowe). Do tego okresu powinno odnosić się również szacowanie możliwych oddziaływań na środowisko, wynikających z realizacji Programu.

Dla oceny aktualnej sytuacji lub trendów należy – o ile możliwe na podstawie danych – ujmować okres od roku 2000 do dnia bieżącego.

2.5 Głębokość badania

a) Analiza sytuacji wyjściowej

Analiza sytuacji wyjściowej w zakresie stanu środowiska, problemów środowiska i wiążących się ze środowiskiem trendów rozwojowych odnosi się do zasobów chronionych, zgodnie z Załącznikiem I Dyrektywy SOOŚ.

Z punktu widzenia zakresu oddziaływania projektu programu (por. Rozdział 3) w centrum zainteresowania znajdują się następujące zasoby chronione:

- biotyczne dobra chronione (różnorodność biologiczna włącznie z fauną, florą),
- abiotyczne dobra chronione (woda, powierzchnia ziemi, powietrze/klimat),
- krajobraz,
- ludność i zdrowie ludzkie,
- dobra materialne i dobra kultury.

Analiza zostanie ustrukturyzowana dla każdego zasobu chronionego z reguły następująco:

- analiza sytuacji obszaru wsparcia (o ile w tym zakresie dostępne są dane możliwe do rozgraniczenia przestrzennie, i które można pozyskać przy określonych, możliwych do zastosowania nakładach; w innym przypadku dla możliwie najbliższej jednostki podziału administracyjnego i terytorialnego, dla której istnieją dane o odpowiedniej zawartości informacyjnej);
- prezentacja trendów rozwoju i miarodajnych czynników wpływu;
- ew. ważne problemy, zaawansowanie celów i zapotrzebowanie na działania.

b) Ocena planowania programu

Zalecenia dotyczące planowania programu Celu 3 Saksonia – Polska przewidują programowanie na poziomie osi priorytetów. Zatem wraz z projektem Programu należy przedłożyć opisy treści, celów, założeń budżetowych i procedur wyboru projektów na odpowiednio porównywalnym poziomie, który jest bardzo zagregowany i abstrakcyjny. Projekt programu objaśnia wprawdzie cele wsparcia i możliwe działania wsparcia na następnym niższym poziomie (obszary przedsięwzięć).

Sprawdzanie przypuszczalnych znaczących oddziaływań programu na środowisko rozpoczyna się na poziomie przewidywanych zakresów przedsięwzięć a następnie, na kolejnym poziomie uszczegółowienia, zajmuje się przewidywanymi przedmiotami wsparcia. Na zakończenie dokonane zostanie zestawienie (efekty narastające, wzajemne oddziaływanie itd.) na poziomie osi priorytetów i całego programu.

2.6 Zakres danych i informacji

a) Analiza sytuacji wyjściowej

Analiza sytuacji wyjściowej dokonywana jest na podstawie istniejących, dostępnych publicznie danych i informacji.

b) Ocena planowania programu

Podstawą oceny przewidywanych znaczących oddziaływań na środowisko są, przedłożone wraz z projektem programu, opisy osi priorytetów, w szczególności zapisy w zakresie

- priorytetów merytorycznych,
- celów,
- założeń budżetowych,
- procedur wyboru projektów,
- ew. dostępnych (wcześniejszych) wyników oceny

dla zaplanowanych działań wsparcia.

2.7 Metoda postępowania przy kontroli i ocenie

Metodyczne postępowanie w celu kontroli i oceny oddziaływań programu na środowisko zostanie szczegółowo wyjaśnione w Rozdziale 6.1.

2.8 Jakie alternatywy będą brane pod uwagę?

W ramach sprawdzania na poziomie programu w rozważaniach należy uwzględnić następujące alternatywy:

- rezygnację z zaplanowanych zakresów przedsięwzięć,
- wprowadzenie dodatkowych zakresów przedsięwzięć,
- zmianę wag finansowych osi priorytetowych ew. obszarów interwencji zgodnie z Załącznikiem II Rozp. wyk.

W ramach badania na poziomie zakresów przedsięwzięć i przedmiotów wsparcia należy uwzględnić w szczególności następujące alternatywy:

- modyfikację merytorycznego ukierunkowania (przedmioty wsparcia),
- modyfikację procedur wyboru projektów.

2.9 Udział urzędów i innych ekspertów

Już podczas ustalania ram badania oraz zakresu i stopnia szczegółowości informacji ujmowanych w raporcie środowiskowym uczestniczyły merytorycznie właściwe resorty Rządu Saksonii (SMUL) oraz polskie Ministerstwo Rozwoju Regionalnego.

Do oceny oddziaływania na środowisko na poziomie działań i rozważenia alternatyw będą włączeni eksperci z Instytucji Zarządzającej odpowiedzialnej za wdrażanie Programu i SMUL oraz polscy eksperci. Zaangażowanie ich nastąpi w formie zaopiniowania projektu raportu środowiskowego przez urzędy odpowiedzialne za zagadnienia środowiska.

Włączenie dalszych zaangażowanych urzędów i ew. innych ekspertów nastąpi w ramach publikacji zgodnie z art. 6 Dyrektywy SOOŚ.

3 Krótka prezentacja treści i najważniejszych celów programu oraz związków z innymi planami i programami

3.1 Krótka prezentacja treści i najważniejszych celów Programu³

Wspólna strategia rozwoju obrona dla programu współpracy transgranicznej Saksonia - Polska 2007-2013 posiada nadrzędny cel, zrównoważony rozwój polsko-saksońskiego obszaru wsparcia w celu stworzenia wspólnej przestrzeni gospodarczej i społecznej. Poprzez to ma trwale wzrosnąć konkurencyjność regionu w kontekście europejskim. Uwzględniając aspekt terytorialny powinno się doprowadzić do tego, że nierównomierny rozwój regionalny nie będzie negatywnie oddziaływał na ogólny potencjał wzrostu.

Analiza silnych i słabych stron ew. szans i ryzyka wykazała, że obszar wsparcia wykazuje w badanych obszarach znaczące potencjały rozwoju. Największa liczba słabych stron odnosi się do tego, że nie są wykorzystywane dostępne potencjały. Z tego powodu celem strategii jest trafne wykorzystywanie zidentyfikowanych potencjałów poprzez efektywną współpracę transgraniczną. Poza tym strategia uwzględnia również zalecenia oceny ex-ante, by ograniczyć do obszaru pogranicza kosztowne inwestycje w zakresie infrastruktury.

Nadrzędny cel współpracy transgranicznej wdrażany będzie poprzez dwa cele strategiczne. Każdy z tych strategicznych celów będzie wdrażany w ramach jednej osi priorytetowej programu. W poniższym zestawieniu zaprezentowano cele strategiczne i ich przyporządkowanie do osi priorytetowych:

Tabela 2: Cele strategiczne i ich osi priorytetowe

Oś priorytetowa	Cel strategiczny
Oś priorytetowa 1: Rozwój transgraniczny	Stworzenie konkurencyjności obszaru wsparcia w celu wyrównania warunków ramowych poprzez redukcję różnic strukturalnych i gospodarczych
Oś priorytetowa 2: Transgraniczna integracja społeczna	Identyfikacja ludności ze wspólnym obszarem pogranicza poprzez wzmocnienie współpracy.

W ramach programu, według wstępnego planu finansowego na lata 2007-2013, przewidziano wydatki w wysokości ok. 124 mln. €, w tym ze środków EFRR w wysokości ok. 105 mln. €. Podział środków na poszczególne osie priorytetowe został podjęty zgodnie z przekazanym zapotrzebowaniem i jego przewidywaną finansową zdolnością absorpcji.

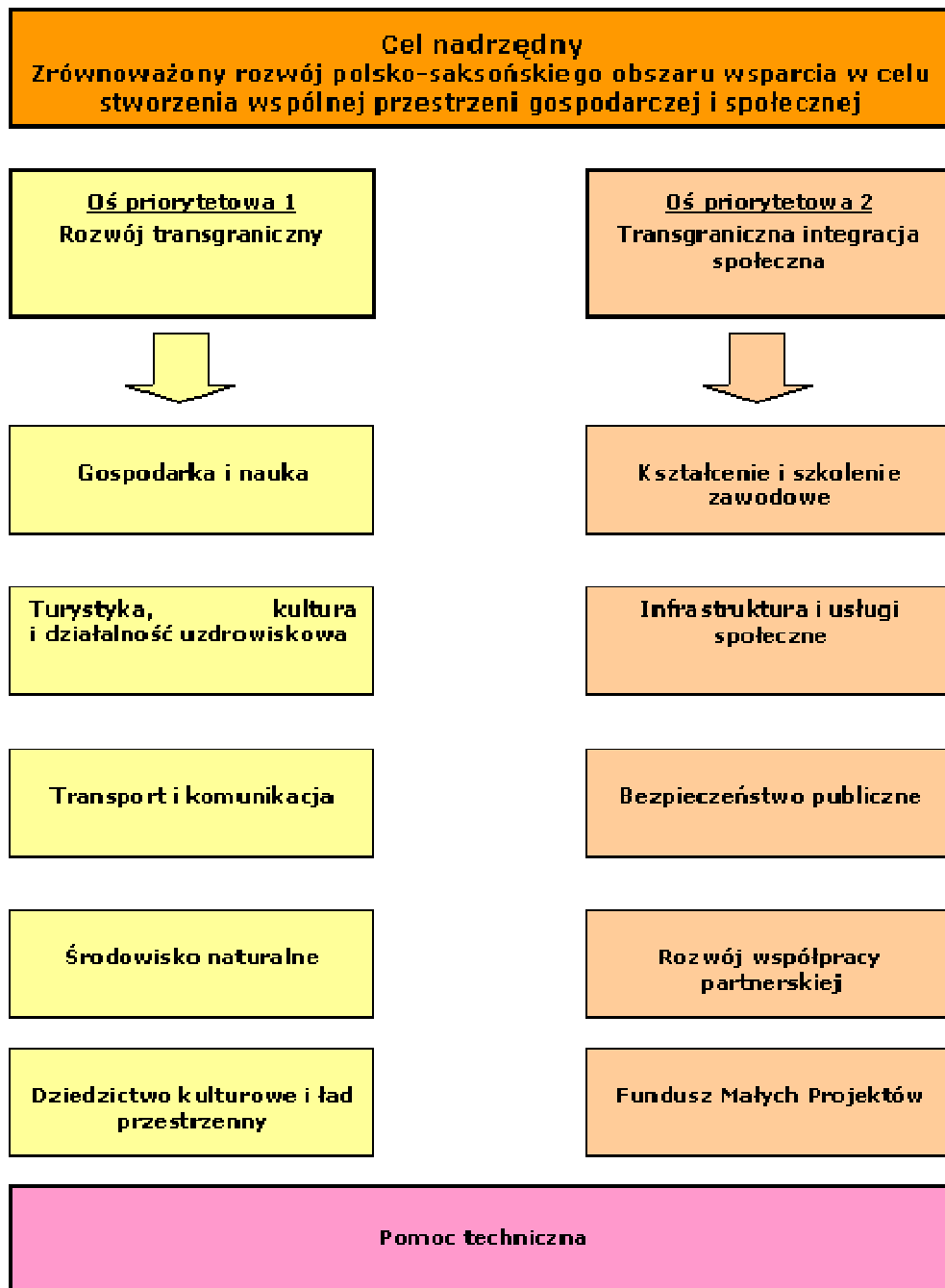
Oś priorytetowa 1 obejmuje infrastrukturę w obszarach gospodarki, nauki, turystyki, kultury, transportu i komunikacji, środowiska naturalnego oraz ładu przestrzennego. Zapotrzebowanie na środki w tej osi priorytetowej określone jest na poziomie 58,5 %.

W osi priorytetowej 2 znajdują się dziedziny przedsięwzięć, które w zróżnicowany sposób przyczyniać się mają do tego, by poprawiać warunki społeczne na obszarze wsparcia. Oś priorytetowa została oszacowana na 35,5%.

Dla pomocy technicznej w celu finansowania struktur wdrażania i monitorowania programu operacyjnego przewidziano część budżetu w wysokości 6%.

³ Podstawą jest projekt programu, stan prac na 21.5.2007

Rysunek 1 Przegląd merytorycznego wdrażania osi priorytetowych

Źródło: Projekt PO, stan 21.5.2007

3.2 Krótka prezentacja powiązań z innymi odnośnymi planami i programami

Program współpracy transgranicznej w ramach Celu „Europejska Współpraca Terytorialna“ (Cel 3) pomiędzy Wolnym Państwem Saksonią a Rzeczpospolitą Polską 2007-2013 nawiązuje do doświadczeń i rezultatów Programów Interreg IIIA Saksonia – Dolny Śląsk i Brandenburgia – Lubuskie z okresu wsparcia w latach od 2000 do 2006.

Postawą odniesienia do opracowania programu były Strategiczne Wytyczne Wspólnoty dla Polityki Spójności w okresie 2007-2013 i Narodowe Strategiczne Ramy Odniesienia Republiki Federalnej Niemiec i Rzeczypospolitej Polskiej.

Obok programu Celu 3 Saksonia – Polska wdrażane będą na obszarze wsparcia w latach 2007-13 inne działania rozwojowe polityki strukturalnej w ramach Programów Operacyjnych dla zastosowania Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR), Europejskiego funduszu Społecznego (EFS) i Europejskiego Funduszu na Rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW). Chodzi przy tym o:

- programy operacyjne współpracy transgranicznej
Wolne Państwo Saksonia – Republika Czeska (po stronie saksońskiej),
Polska – Brandenburgia (podregion zielonogórski)
Polska – Republika Czeska (podregion jeleniogórsko-wałbrzyski)

Spektrum wsparcia tych programów jest podobnie ustrukturyzowane jak program celu 3 Saksonia – Polska.

- Regionalne Programy Operacyjne dla Województwa Dolnośląskiego i Województwa Lubuskiego 2007-2013 z priorytetami w obszarach badań / rozwoju technologicznego, innowacji i przedsiębiorczości, społeczeństwa informacyjnego, turystyki, kultury, środowiska, zrównoważonego rozwoju miast, rozwoju transportu, infrastruktury edukacyjnej, zdrowia i rekreacji
- obowiązujące w całej Polsce programy operacyjne „Innowacyjna gospodarka“ oraz „Infrastruktura i środowisko“
- programy Wolnego Państwa Saksonia dla wdrażania EFRR, EFS i EFRROW.

Programy te ukierunkowane są na poprawę sytuacji społeczno-gospodarczej we właściwych sobie obszarach wsparcia (Wolne Państwo Saksonia, Województwo Dolnośląskie, Województwo Lubuskie bądź w wymiarze narodowym). W przeciwieństwie do tego, wsparcie programu Celu 3 Saksonia-Polska skierowane jest na działania charakteryzujące się transgranicznym udziałem i oddziaływaniem, które nie mogą być z reguły wspierane w ramach innych programów.

4 Charakterystyka stanu środowiska / Charakterystyka istniejących problemów środowiska istotnych z punktu widzenia nie wdrożenia programu

4.1 Uwagi wstępne

W odniesieniu do ocenianych tu zasobów środowiska w przeważającej mierze brak jest opisów i analiz dla saksońsko-polskiego obszaru wsparcia jako całości. W celu przedstawienia pełnego obrazu stanu środowiska na obszarze wsparcia podjęto pracę nad kompilacją danych z różnych źródeł dla polskiej i niemieckiej części regionu, przy czym starano się porównywać i interpretować dane w miarę możliwości o podobnych kryteriach (na porównywalnych zasadach).

Specyficzne problemy analizy opartej na danych polegają w szczególności na:

- niedostępności danych na odpowiednim poziomie dokładności regionalnej lub też ich nieosiągalność przy rozsądnym (efektywnym) nakładzie pracy;
- szeregi danych nie są dostępne w pełnym zakresie i dla wszystkich okresów i poziomów szczegółowości;
- dane dla polskiej i saksońskiej części obszaru wsparcia opierają się na innych metodach pozyskiwania danych statystycznych, przy czym należy zakładać ograniczony poziom porównywalności, bądź agregacji danych dla całego obszaru wsparcia;
- w niektórych przypadkach trzeba, z powodu braku danych, opierać analizę jedynie na analizie jakościowej.

4.2 Różnorodność biologiczna

Obszar wsparcia jest w odniesieniu do położenia obszarów naturalnych nacechowany dużą różnorodnością siedlisk, gatunków roślin i zwierząt, jak również ukształtowania krajobrazu. Poprzez działalność człowieka zmienia się środowisko, co może oddziaływać zarówno pozytywnie jak i negatywnie na poszczególne aspekty ochrony przyrody i środowiska. Głównymi czynnikami zagrożenia są zarówno rolnictwo, jak i działalność osadnicza, ruch drogowy i gospodarka wodna.

Zabezpieczenie warunków życia i rozwoju rodzimego świata zwierząt i roślin, ich biocenoz i biotopów jest głównym zagadnieniem polityki ochrony środowiska. W Saksonii uznaje się za zagrożone 60% istniejących biotopów. Przegląd klasyfikacji tych zagrożonych biotopów przedstawiony jest w tabeli załączonej poniżej.

Tab. 1: Ilość zagrożonych biotopów w Saksonii

	ilość	%
potencjalnie zagrożone	-	0
zagrożone	51	39,8
mocno zagrożone	56	43,8
zagrożone całkowitym wyginięciem	21	16,4
wyginięte	-	0
łącznie	128	100

Źródło: LEP, Załącznik 3, S. 1

Intensywne korzystanie z dóbr natury i krajobrazu w ostatnich latach doprowadziło do dramatycznego obniżenia liczby rodzimych gatunków roślin i zwierząt. Środkiem pomocniczym w dokumentowaniu tych zmian jest regularna publikacja „**czerwonych list**” gatunków zagrożonych.

Zgodnie z tym, na terenie Saksonii uznaje się 49 % paproci i roślin nasiennych za gatunki zagrożone. Podobnie można ocenić sytuację w odniesieniu do gatunków zwierząt. Za wymarłe uznaje się 7 % ptaków lęgowych, dalsze 43,5 % stanu ptaków lęgowych sklasyfikowane jest jako zagrożone. Z zadomowionych na terenie Saksonii ssaków przyjmuje się 13 % za wymarłe, a około 41 % zasobów ssaków sklasyfikowano jako zagrożone.⁴

Należy zwrócić uwagę na fakt, że w dalszym ciągu widoczne jest pogorszenie sytuacji większości zagrożonych wymarciem paproci i roślin nasiennych. Analogicznie przedstawiają się tendencje w odniesieniu do kręgowców, choć z częściowo pozytywnymi trendami w odniesieniu do ochrony niektórych specyficznych gatunków.

Przyczyn tego utrzymującego się negatywnego trendu należy szukać w wielu okolicznościach. W szczególności dominujące są wpływy antropogeniczne, do których zalicza się mechaniczne lub materiałowe obniżenie wartości oraz zwiększające się rozdrobnienie siedlisk.

W Polsce sklasyfikowano łącznie 1.318 gatunków zwierząt jako zagrożone – na różnych poziomach zagrożenia. Lista wymierających i zagrożonych kręgowców liczy 111 pozycji. Obniżenie stopnia różnorodności gatunków można zauważyć w przypadku wielu gatunków roślin i zwierząt. Łącznie 1.648 gatunków roślin uznaje się za zagrożone.

Wskaźnik „**selektywnego spisu i map biotopów** “ określa wielkość powierzchni wartościowych biotopów. Blisko 89.700 hektarów – czyli ok. 5 procent całości powierzchni Saksonii– uznano w ramach spisu i map biotopów za wartościowe z punktu widzenia ochrony przyrody.⁵ Ochronie biotopów i gatunków służą działania ochronne odnoszące się do powierzchni ziemi.

Na obszarze wsparcia znajduje się jedyny rezerwat biosfery Wolnego Kraju Saksonii– „Oberlausitzer Heide- und Teichlandschaft“ o powierzchni ok. 30.000 ha. W pobliżu tego dużego obszaru chronionego znajduje się 41 obszarów ochrony przyrody o łącznej

⁴ LEP 2003, Anhang 3, S. 1

⁵ <http://www.smul.sachsen.de/de/wu/umwelt/umweltstatus/popupIndex.asp?inhalt=biotopkartierung.html>

powierzchni ok. 26.600 ha, które leżą częściowo bądź całkowicie na obszarze wsparcia. Ponadto istnieją tu także obszary ochrony krajobrazu. Łącznie prawie jedna trzecia saksońskiego obszaru wsparcia znajduje się pod ochroną, z czego 4 % są pod ochroną przyrodniczą.

Ogólnoeuropejski system ekologicznych obszarów chronionych NATURA 2000 służy ochronie, utrzymaniu i rozwojowi różnorodności biologicznej. Cenne gatunki zwierząt i roślin oraz naturalne siedliska są długofalowo zabezpieczane przed zniszczeniem i wyginięciem za pomocą właśnie tego systemu ochrony. Na terenie Saksonii około 270 obszarów FFH o powierzchni około 169 tysięcy ha zostało wybranych do sieci „NATURA 2000”. To odpowiada 9,16 % powierzchni kraju związkowego.⁶ Łącznie do sieci obszarów NATURA 2000 zalicza się 77 wielkopowierzchniowych obszarów ochrony ptaków o łącznej powierzchni 249 tysięcy ha, co stanowi 13,5 % powierzchni Kraju Związkowego Saksonii.⁷

Część obszaru wsparcia znajdująca się na obszarze województwa Lubuskiego wykazuje znaczący potencjał przyrodniczy. Potwierdza to między innymi fakt, że prawie 40 % powierzchni województwa, a przy tym 30 % powierzchni w ramach obszaru wsparcia, posiada status terenów chronionych przyrodniczo. W szczególności należy wymienić następujące parki krajobrazowe: Gryżyński, Krzeziński i Przemycki.

W roku 2005 około 17 % całkowitej powierzchni dolnośląskiego obszaru wsparcia posiadało status terenów chronionych przyrodniczo. Większość obszarów chronionych znajduje się w regionie Sudetów. Duża różnorodność biologiczna na tym terenie jest związana z górzystym ukształtowaniem terenu.

W województwie dolnośląskim udział obszarów chronionych wynosi łącznie 18%. Celem jest zwiększanie tego udziału do 35 - 40 % całości regionu.⁸ W latach od 1999 do 2002 opracowany został plan zagospodarowania przestrzennego województwa dolnośląskiego, w którym wymienia się obszary w przyszłości mające osiągnąć status obszarów chronionych, a także zadania w odniesieniu do tych obszarów.⁹ W tym kontekście spadek ilości obszarów chronionych w roku 2004, co przedstawiają dane zawarte w Tab. 2, należy interpretować jako wydarzenie jednorazowe i nie jako negatywny trend. Odnosi się to do kategorii chronionych obszarów krajobrazowych w regionie Jelena Góra-Wałbrzych.

Obszary ochrony przyrodniczej, po polskiej stronie obszaru wsparcia Celu 3, są uwzględniane jedynie w małym zakresie. Łącznie po polskiej stronie wykazuje się istnienie dużego zapotrzebowania na działania w tym zakresie, w szczególności tworzenia spisów zasobów przyrodniczych i działań ochronnych w odniesieniu do najcenniejszych biotopów. W ocenie ekspertów z zakresu ochrony środowiska w Polsce istnieje potencjał do rozszerzenia listy obszarów znajdujących się w sieci Natura 2000.¹⁰

⁶ http://www.umwelt.sachsen.de/de/wu/umwelt/lfug/lfug-internet/documents/MeldungGebietsliste_23-09-2003.pdf

⁷ http://www.umwelt.sachsen.de/de/wu/umwelt/lfug/lfug-internet/documents/SPA_Gebietsliste_061201.pdf

⁸ Strategia Rozwoju Województwa Dolnośląskiego do 2020 roku – załącznik. WROCŁAW, LISTOPAD 2005

⁹ Prognoza oddziaływania na środowisko Zintegrowanego Programu Wojewódzkiego dla województwa dolnośląskiego na lata 2007-2013

¹⁰ <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/06/1757&format=HTML&aged=1&language=DE&guiLanguage=en>

Tab. 2: Powierzchnia obszarów chronionych (2000-2005)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2005
	ha						udział w całkowitej powierzchni (%)
	obszary prawnie chronione						
Saksonia: okręg Drezno (D)*)		ok. 262.000				ok. 270.000	34,0
Jeleniogórsko-wałbrzyski (PL)	216.488	216.497	216.519	215.746	172.833	172.844	16,7
Zielonogórski (PL)	218.572	236.772	237.004	239.436	239.460	239.477	30,4
	w tym: przyrodnicze obszary chronione						
Saksonia: okręg Drezno (D)		31.390				32.130	4,1
Jeleniogórsko-wałbrzyski (PL)	1.978	2.142	2.365	2.440	2.440	2.440	0,2
Zielonogórski (PL)	707	904	904	904	904	904	0,1

*) Rezerwat biosfery + obszary chronionego krajobrazu

Źródło: Raport Rozwoju Kraju Związkowego Saksonia 2006; Polski Główny Urząd Statystyczny

Bilans powierzchni lasów i stan szkód leśnych

Lasy zajmują na terenie Wolnego Kraju Saksonii około 521.000 ha co oznacza prawie 28,3 % udziału w całości powierzchni. W okresie od 2002 do 2006 powierzchnia lasów Saksonii wzrosła o prawie 2.800 ha. Do tego stanu rzeczy przyczyniły się w znacznym stopniu: rekultywacja terenów hałd i zalesienia pierwotne terenów z reguły rolniczych. W latach następnych oczekuje się utrzymywania tych pozytywnych trendów.

W roku 2006 wykazano, że 14 % saksońskich lasów posiada wyraźne szkody, 45 % lekkie a 41 % nie wykazuje żadnych szkód. W porównaniu z rokiem poprzednim poprawił się lekko stan koron drzew.¹¹

Porównując dane za miniony 16-letni okres obserwacji można stwierdzić poprawę. Wskaźnik „powierzchni szkód lasów“ wykazuje ogólną tendencję malejącą udziału szkód poziomu 2 (średnio-mocno uszkodzone) i niższego (słabszego stopnia uszkodzenia)– od 26 % w 1991 na 14 % w roku 2006.¹² W przyszłości uzasadnionym wydaje się więc oczekiwanie polepszenia stanu lasów. Należy jednak wprowadzić w tym zakresie rozróżnienie trendów dla poszczególnych gatunków drzew. Stan lasów w północnej części obszaru programowania wykazuje znacznie lepszy stan niż w Oberlausitzer Bergland i Zittauer Gebirge.¹³

Województwo Lubuskie jest najbardziej lesistym regionem Polski. Prawie połowa obszaru jest zalesiona, przy czym dominują w ok. 80 % drzewa iglaste. W wyniku oceny stanu szkód leśnych z 2003 uznano 34,8 % powierzchni lasów za uszkodzone. Przy czym w przeważającej mierze (94,2 %) szkody te sklasyfikowano jako lekkie (Stopień 1).

¹¹ SMUL: Waldzustandsbericht 2006.

http://www.forsten.sachsen.de/de/wu/organisation/obere_behoerden/landesforstpraesidium/grauapa/waldundumwelt/wse/index_2006.html

¹² <http://www.smul.sachsen.de/de/wu/umwelt/umweltstatus/popupIndex.asp?inhalt=waldschadensflaeche.html>

¹³ http://www.forsten.sachsen.de/de/wu/organisation/obere_behoerden/landesforstpraesidium/grauapa/waldundumwelt/wse/pdf/wzb2005_anhang.pdf

Na Dolnym Śląsku udział lasów w całkowitej powierzchni województwa wynosi 33,9 % i przewyższa także znacząco udział lasów na terenie Saksonii. Plan zagospodarowania przestrzennego województwa Dolnośląskiego zakłada działania w celu zwiększenia lesistości województwa. Zalesianie będzie miało na celu redukcję rozdrobnienia obszarów leśnych.¹⁴

Także na terenie Dolnego Śląska dominują gatunki drzew iglastych (ok. 88 % powierzchni lasów). Stan lasów dorównuje polskiej średniej krajowej. Dla całego obszaru lasów na terenie województwa udział lasów uszkodzonych leży w granicach 64 % a tym samym wyraźnie wyżej niż w Lubuskiem i Saksonii.¹⁵

Podobnie jak na terenie Saksonii także na terenie Dolnego Śląska i Lubuskiego w ostatnich latach wzrosła powierzchnia lasów. W roku 2005 wzrost dla obu województw wynosił łącznie ok. 163 ha, przy czym większy udział przypadał na Województwo Dolnośląskie (129 ha).

4.3 Woda

Za pomocą dyrektywy 2000/60/WE (Ramowa Dyrektywa Wodna – RDW) stworzony został nowy system łącznej oceny wód, przede wszystkim z punktu widzenia aspektów ekologicznych. Na tej podstawie należało ocenić, czy zbiorniki wodne osiągną założone w dyrektywie cele do 2015 roku. Ocena zgodnie z RDW dokonywana jest dla wód płynących, stojących i podziemnych.

Najważniejszymi wodami w części saksońskiej obszaru wsparcia są Czarna Elstera, Sprewa i Nysa Łużycka. Nysa Łużycka jest najdłuższą rzeką i posiada długość 252 km i dorzecze wielkości 4.297 km², odgrywając dla obszaru wsparcia programu Celu 3 szczególną rolę. Dorzecze rozpościera się na terytorium trzech państw (Rzeczpospolitej Polskiej, Republiki Federalnej Niemiec, Republiki Czeskiej).

W Wolnym Kraju Saksonii wymienia się na stan dzisiejszy łącznie 650 jednostek **wód płynących** (JWP) oraz 80 **zbiorników wód stojących** (ZWS). Z tego przypada 164 JWP i 34 ZWS na obszary rzek Czarna Elstera, Górna Sprewa oraz Nysa Łużycka.

Tymczasowa ocena odnośnie osiągnięcia celu zgodnie z RDW wykazuje, że bez dodatkowych działań w przypadku 103 JWP i 3 ZWS osiągnięcie celów do roku 2015 mogłoby być mało prawdopodobne. Z powodu podjęcia różnych działań należy liczyć się ze znaczną poprawą stanu wód do tego czasu. Już w ostatnich latach można było zaobserwować stopniową poprawę stanu wód.¹⁶

¹⁴ Prognoza oddziaływania na środowisko Zintegrowanego Programu Wojewódzkiego dla województwa dolnośląskiego na lata 2007-2013

¹⁵ PROGNOZA ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO PROJEKTU WIELOLETNIEGO PROGRAMU INWESTYCYJNEGO NA LATA 2007 – 2013 DLA WOJEWÓDZTWA DOLNOŚLĄSKIEGO. WROCŁAW, sierpień 2006 r.

¹⁶ <http://www.smul.sachsen.de/de/wu/umwelt/umweltstatus/popupIndex.asp?inhalt=gewaesserguete.html>

Tab. 3: Ocena osiągnięcia celów wód powierzchniowych zgodnie z RDW w saksońskiej części obszaru programowania

	Całość		osiągnięcie celów								
			prawdopodobne			niejasne			nieprawdopodobne		
	ilość	km	ilość	%	km	ilość	%	km	ilość	%	km
jednostki wód płynących (JWP)											
Czarna Elstera	74	708,9	5	6,8	54,4	26	35,1	180,7	43	58,1	473,8
Górna Sprewa	60	640,2	7	11,7	61,9	16	26,7	106,9	37	61,6	471,3
Nysa Łużycka	33	330,4	2	6,1	18,7	8	24,2	50,0	23	69,7	261,7
Łącznie	167	1679,5	14	8,4	135	50	29,9	337,6	103	61,7	1206,8
zbiorniki wód stojących (ZWS)											
Czarna Elstera	14		1	7,1		12	85,8		1	7,1	
Górna Sprewa	18		2	11,1		14	77,8		2	11,1	
Nysa Łużycka	2		-	-		2	100,0		-	-	
Łącznie	34		3	8,8		28	82,4		3	8,8	3

Źródło: SMUL: Raport skrócony nt. stanu wód zgodnie z RDW w Wolnym Kraju Związkowym Saksonii

Saksonia wykazała w ramach monitoringu RDW łącznie 64 **zbiorniki wód podziemnych** (ZWP), spośród których 20 leży na obszarze rzek: Czarna Elstera, Górna Sprewa i Nysa Łużycka. Ocena ich wykazała, że połowa ZWP prawdopodobnie osiągnie cele nakreślone przez RDW. W stosunku do pozostałych należy łączyć fakt nieosiągnięcia celów z różnego rodzaju odprowadzanymi zanieczyszczeniami i innego typu antropogenicznymi działaniami. Szczególnie należy zwrócić uwagę na długotrwałe obciążenia wód gruntowych będące skutkiem działalności kopalni odkrywkowych węgla brunatnego. Dla niektórych zbiorników w północnej części saksońskiego obszaru wsparcia należy zakładać, że ze względu na spowodowane oddziaływanie wydobycia węgla brunatnego w kopalniach odkrywkowych i szerokopowierzchniowych zanieczyszczeń wód gruntowych przez przemysł chemiczny, osiągnięcie celów RDW będzie niemożliwe także w dłuższym okresie czasu.¹⁷

Tab. 4: Ocena osiągnięcia celów wód gruntowych zgodnie z WDR w saksońskiej części obszaru programowania

	Łącznie	z tego osiągnięcie celów mało prawdopodobne bądź niejasne	Powody wydania oceny „nieprawdopodobne bądź niejasne “			
			Stan chemiczny		stan ilościowy	pozostałe oddziaływanie antropogeniczne
			Źródło punktowe	Źródło rozproszone		
Czarna Elstera	10	6		5	1	1
Górna Sprewa	6	2			2	2
Nysa Łużycka	4	2				2
łącznie	20	10		5	3	5

Źródło: SMUL: Raport skrócony nt. stanu wód zgodnie z WDR w Wolnym Kraju Związkowym Saksonii

¹⁷ SMUL: Raport skrócony nt. stanu wód zgodnie z WRRL w Wolnym Kraju Związkowym Saksonii. Drezno, 2005, S. 47

W części dolnośląskiej leżą wszystkie najważniejsze rzeki obszaru wsparcia: Nysa Łużycka, Bóbr i Kaczawa. Natomiast najważniejsze rzeki lubuskiego obszaru wsparcia to: Odra, duże dopływy rzeki Bóbr i Nysa Łużycka. W szczególności województwo Lubuskie odznacza się dużą ilością zasobów wodnych.

Po przeprowadzonej w 2004 roku 5-stopniowej klasyfikacji jakości wody uznano, że **rzeki** Odra i Nysa Łużycka na obszarze wsparcia należy uznać za, w przeważającej mierze, mocno zanieczyszczone (Stopień 4 bądź 5). Zasadniczo stan wód w rzekach Bóbr i Kaczawie należy ocenić jako lepszy (w przeważającej mierze stopień 3).

Tab. 5: Klasyfikacja jakości wód dla wybranych rzek w polskiej części obszaru programowania

Rzeka	Długość badanego odcinka (km)	Klasa czystości				
		klasa 1 (bardzo dobry)	klasa 2 (dobry)	klasa 3 (wysatraczający)	klasa 4 (niewystarczający)	klasa 5 (zły)
		Udział wód klasy ocenianej w stosunku do pełnej badanej długości odcinka JWP (%)				
województwo dolnośląskie						
Nysa Łużycka	73,7			40	60	
Bóbr	279,1			48	48	4
Kaczawa	212,8			65	30	5
województwo lubuskie						
Nysa Łużycka	112,0	-	-	-	100	-
Bóbr	112,0	-	-	98	2	-
Odra	208,6	-	-	-	80	20

Źródło: Państwowy Instytut Geologiczny w Polsce

Zanieczyszczenia wynikają głównie z wprowadzania ścieków nieoczyszczanych, bądź oczyszczanych w niewystarczającym stopniu (por. Tab. 7). W szczególności na obszarach wiejskich sieć kanalizacji jest rozwinięta w niewystarczającym stopniu. Braki można jednak też odnotować w miastach. Tak więc w roku 2005 w województwie dolnośląskim 21 % a w województwie lubuskim około 10 % mieszkańców wsi było podłączonych do komunalnych oczyszczalni ścieków. W miastach stopień podłączenia wynosi około 92 % (Dolny Śląsk) bądź 86 % (Lubuskie). W roku 2003 doszło do dużego zanieczyszczenia Odry poprzez słoną wodę kopalnianą ze śląskich kopalni. Jednakże należy stwierdzić, że długoletnie badania i pomiary wykazują poprawę wielu parametrów jakości wody.

Jakość wody w **wodach stojących** jest też oceniana jako niewystarczająca. Woda wielu jezior wykazuje dużą koncentrację substancji pochodzenia biogenicznego. Ryzyko eutrofizacji jest wysokie. Ważnym czynnikiem zanieczyszczeń jezior jest prowadzenie działalności gospodarczej z zakresu turystyki i rekreacji na brzegach rzek bez odpowiedniej rozbudowy infrastruktury kanalizacyjnej - doprowadzania wody i odprowadzania ścieków.

Stan **wód podziemnych** w regionie lubuskim ocenia się jako stosunkowo dobry. W ostatnich latach doszło do zmniejszenia się poboru wody a także polepszenia parametrów jakości wody. Jednakże z powodu zbyt małej ilości publicznych studni, oraz złego stanu wód w tych studniach, należy ocenić zaopatrzenie miejscowości w wodę jako niewystarczający.

Tab. 6: Ocena jakości wód podziemnych w obszarze wsparcia - województwo lubuskie

Powiat	Miejscowość	Jakość wody
Zielonogórski	Wysokie-1	IV
Zielonogórski	Wysokie-2	III
Zielonogórski	Kargowa	III
Żagański	Żagań	IV
Wschowski	Wschowa	III
Żarski	Glinka Górna	IV
Krośnieński	Krosno Odrzańskie	IV
Żarski	Jasień	IV
Nowosolski	Nowe Żabno	III

Źródło: Polski Państwowy Instytut Geologiczny

Dolny Śląsk posiada stosunkowo skromne zasoby wodne. Przy czym należy zwrócić uwagę na regionalne zróżnicowanie sytuacji w tym zakresie: duży brak wód gruntowych występuje w obszarze regionu wałbrzyskiego. Natomiast obszar jeleniogórski posiada zasoby wodne sięgające ponad aktualne zapotrzebowanie. Dla obszaru całego województwa monitoring ZWP wykazał niewielki przyrost zasobów wodnych w ostatnich latach.¹⁸

Jakość wody oceniana jest jako dobra bądź średnia. Woda o niskiej jakości znajduje się w szczególności na obszarach obciążonych działalnością antropogeniczną (miastach i terenach przemysłowych). Wyniki badań wykazały nieznaczne polepszenie jakości wody w okresie czasu (Klasy I – III).

Dla województwa dolnośląskiego zostały przeprowadzone badania jakości wody przez dwie różne instytucje: monitoring Polskiego Państwowego Instytutu Geologicznego (PGI) w roku 2004 wykazał, że 58 % ZWP posiada jakość IV i V (wody zanieczyszczone) oraz 42 % klasę I do III. Monitoring Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska (WIOŚ) w pierwszym półroczu 2004 wykazał, że 85 % wód jest czystych a jedynie 15% można sklasyfikować jako zanieczyszczone. W drugiej połowie roku stosunek wód czystych do zanieczyszczonych wynosił 76 % do 24 %.¹⁹

Procent gospodarstw domowych podłączonych do publicznych oczyszczalni na terenie Saksonii **wzrósł w latach** 1990 do 2004 z 56 procent do 80 procent. W okręgu Drezno, do którego należy saksońska część obszaru wsparcia, procent podłączenia w roku 2004 sięgał 85,5%. Poprzez prawie całkowitą rozbudowę systemów biologicznego oczyszczania wody i rosnące wyposażanie dużych urządzeń o trzecią klasę oczyszczania (eliminacja substancji odżywczych) doprowadzono do redukcji zanieczyszczeń wód pochodzących z komunalnych oczyszczalni ścieków.

Stopień podłączenia do publicznych oczyszczalni ścieków w Saksonii wzrośnie także w najbliższych latach. Należy liczyć się ze znacznymi zanieczyszczeniami związanymi z

¹⁸ Opracowanie ekofizjograficzne, 2005

¹⁹ Prognoza oddziaływania na środowisko Zintegrowanego Programu Wojewódzkiego dla Dolnośląskiego na lata 2007-2013

odprowadzaniem ścieków ze zdecentralizowanych, przydomowych oczyszczalni ścieków. Aż do roku 2015 wymagane jest doposażenie małych oczyszczalni ścieków zgodnie z biologicznymi standardami technicznymi.²⁰

Po polskiej części obszaru wsparcia podłączenie domostw do publicznych oczyszczalni ścieków nie jest jeszcze wystarczająco zaawansowane. Szczególne braki odnotowuje się na terenach wiejskich. W ostatnich latach wzrósł jednak stopień podłączenia domostw do oczyszczalni ścieków na Dolnym Śląsku i w Lubuskim.

Tab. 7: Stopień podłączenia domostw do publicznych oczyszczalni ścieków (2000-2005)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005
	(%)					
Saksonia: RB Drezno (D)		81,8			85,5	
Jeleniogórsko-wałbrzyski (PL)			68,1	68,6	68,7	68,9
Zielonogórski (PL)			56,4	57,6	57,4	58,2

Źródło: Urząd Statystyczny Saksonia, PL: Bank Danych Regionalnych Głównego Urzędu Statystycznego

Zanieczyszczenie azotanem jest ważnym parametrem, który pomaga ocenić sytuację stanu wody gruntowej. Przez stosowanie organicznych i mineralnych nawozów azotowych w rolnictwie substancje te docierają przeważanie do wody gruntowej.

Ocena w Saksonii dokonywana jest na podstawie reprezentacyjnych danych sieci miejsc pomiarowych. Zgodnie tymi danymi w roku 2005 wartości graniczne według Dyrektywy Wody Pitnej UE przekroczone zaledwie w 20 % miejsc pomiarowych.

Trudnym wydaje się określenie obecnie jasnego trendu w tym zakresie. Długi okres czasowy między spowodowaniem zanieczyszczenia a powstaniem jego skutków w wodzie gruntowej nie pozwala na określenie stanu dla całości terenu i rozwoju w przyszłości.²¹

Badania stanu wód na Dolnym Śląsku przeprowadzane przez WIOŚ wykazały, że przeważająca część punktów pomiarowych wykazuje zanieczyszczenia azotanami poniżej 40 mg NO₃/l.²² Zidentyfikowano dwa obszary o szczególnym ryzyku zanieczyszczenia związkami azotanów z produkcji rolnej, gdzie należy ograniczyć doprowadzanie zanieczyszczeń ze ścieków azotowych do wód. Powierzchnia ustalonych terenów wynosi ok. 580 km² co odpowiada 2,9 % całości powierzchni województwa. Z powodu dużej koncentracji ścieków azotowych w wodach powierzchniowych jak i płytko położonych wód gruntowych, które w leżą na terenach dopływów Orlej i Rowu Polskiego, uznaje się te tereny za zagrożone.

Także w województwie lubuskim wprowadzono monitoring wód zagrożonych zanieczyszczeniami z rolnictwa. W ramach wdrażania programu działań ograniczających

²⁰ <http://www.smul.sachsen.de/de/wu/umwelt/umweltstatus/popupIndex.asp?inhalt=abwassereinleitung.html>

²¹ http://www.umwelt.sachsen.de/lfug/documents/Umweltindikatoren_fuer_Sachsen_2006.pdf

²² PROGNOZA ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO PROJEKTU WIELOLETNIEGO PROGRAMU INWESTYCYJNEGO NA LATA 2007 – 2013 DLA WOJEWÓDZTWA DOLNOŚLĄSKIEGO. WROCŁAW, sierpień 2006 r.

doprowadzanie zanieczyszczeń ścieków azotowych ze źródeł rolniczych wprowadzono w dorzeczu Rowu Polskiego m.in. kontrole zakładów rolnych na terenach zagrożonych.

4.4 Powierzchnia ziemi

Wskaźnik "wykorzystania powierzchni pod tereny osadnicze i komunikacyjne" uwiadcza częściowo bezpowrotną utratę ziemi i przestrzeni niezabudowanej. Wykorzystanie powierzchni należy najczęściej łączyć ze zwiększeniem gęstości sieci osadniczej, wzrastającym ruchem drogowym, co pociąga za sobą wzrastające koszty rozbudowy infrastruktury. Wskaźnik ten pozwala uwidocznic potencjalne obciążenia, które świadczą o ponadnormatywnym wykorzystaniu powierzchni.

Codzienny przyrost wykorzystania powierzchni pod budowę osiedli i dla potrzeb ruchu drogowego wynosił w Saksonii w latach 1993 - 2001 do 8 hektarów na dzień. To wykorzystanie powierzchni odnosi się szczególnie do wielkopowierzchniowych centrów handlowych i przemysłowych. Od 2002 odnotowano zmniejszenie stopnia wykorzystania powierzchni. W roku 2005 dzienny przyrost wynosił ok. 3,03 hektara.²³ W ostatnich latach wykorzystanie powierzchni łączyło się przede wszystkim do powiększenia powierzchni wykorzystywanej dla potrzeb ruchu drogowego i koncentrowało się szczególnie w saksońskich głównych centrach i ich okolicach, mniej na obszarach wiejskich wspieranych w ramach Celu 3.²⁴

Ilość rocznego wykorzystania powierzchni dla celów osadniczych bądź ruchu drogowego jest mniejszy w polskiej części obszaru programowania niż w Saksonii. Urzędowe dane statystyczne wskazują w roku 2006 dla województwa dolnośląskiego przyrost wykorzystanej powierzchni w granicach ok. 1,4 ha na dzień. Wartość ta wynosi w województwie lubuskim 0,8 ha na dzień. Dodatkowe wykorzystanie powierzchni wynika tu przede wszystkim z zagospodarowania obszarów na cele przemysłowe i mieszkaniowe. W przeciwieństwie do tego obniżyła się per saldo ilość powierzchni zagospodarowanej do celów ruchu drogowego.²⁵

W odniesieniu do ochrony ziemi, a także na tle ograniczonych zasobów surowców i energii, głównym celem nowoczesnej gospodarki odpadami jest uniknięcie powstawania odpadów. Rozwój ilości **odpadów osiedlowych** jest więc wskaźnikiem przedstawiającym zmniejszenie powstawania odpadów i ilustruje zachowania konsumenckie.

W Saksonii odnotowano od 1995 stały sadek ilości odpadów pochodzących z osiedli mieszkaniowych. Ilość odpadów wynosiła 464 kg na mieszkańca (1995) i spadła do 336 kg na mieszkańca (2005).²⁶ W obszarze wsparcia (Obszar Regionalnego Związku Utylizacji

²³ http://www.umwelt.sachsen.de/lfug/documents/Umweltindikatoren_fuer_Sachsen_2006.pdf

²⁴ Landesentwicklungsbericht Sachsen, S. 119

²⁵ Polnisches Amt für Statistik: http://www.stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/wroc/ASSETS_06w02_01.pdf;
http://www.stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/zg/ASSETS_04w02_01.pdf

²⁶ http://www.umwelt.sachsen.de/lfug/documents/Umweltindikatoren_fuer_Sachsen_2006.pdf

Odpadów Oberlausitz-Niederschlesien) ilość odpadów na mieszkańca w ramach osiedli mieszkaniowych wynosi 325 kg i zmniejsza się²⁷.

Na terenie polskiej części obszaru wsparcia widocznym staje się znaczny spadek wytwarzania odpadów. Łącznie ilość odpadów na mieszkańca jest mniejsza niż w Saksonii.

Tab. 8: Odpady osiedlowe (2000-2005)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2005
	tyś. t						kg/ miesz.
Saksonia (D)	1.770	1.656	1.626	1.492	1.490	1.463	336
Jeleniogórsko-wałbrzyski (PL)		511	488	428		403	306
Zielonogórski (PL)				190		158	251

Źródło: SMUL: Siedlungsabfallbilanzen (Bilans ilości odpadów osiedlowych) 2000-2005; Polski Główny Urząd Statystyczny

4.5 Powietrze/Klimat

Dwutlenek węgla ma bardzo znaczący udział w wytwarzaniu efektu cieplarnianego pochodzenia antropogenicznego. Zredukowanie emisji CO₂ stało się więc najważniejszym wskaźnikiem ochrony klimatu. Od 1990 w Saksonii zredukowano emisję dwutlenku węgla o więcej niż połowę. Jest to związane przede wszystkim z restrukturyzacją przemysłu. W sektorach transportu i gospodarstw domowych do 1998 wartości wzrastały i dopiero potem zmalały (transport) bądź utrzymują się na tym samym poziomie (gospodarstwa domowe). U uruchomienie w 2000 roku trzech nowych bloków elektrowni doprowadziło do wzrostu emisji przemysłowych.²⁸ Duża część emisji CO₂ z dużych urządzeń spalających w Saksonii przypada na elektrownię Boxberg, położoną w obszarze programowania Celu 3.

Podobnie jak w przypadku Saksonii, w polskiej części obszaru wsparcia w ostatnich latach wzrósł poziom emisji CO₂. Najwięksi emitenci mają swoje siedziby na Dolnym Śląsku. Emisje na obszarze programowania województwa lubuskiego z dużych instalacji spalających miały stosunkowo mały wymiar (por. Tab. 10).

Dwutlenek siarki (SO₂) jest ważnym wskaźnikiem obciążenia powietrza i temu towarzyszącego zakwaszenia wody i gleb. Emisja SO₂ spadła wyraźnie w Saksonii od 1990 z ok. 1,4 mln t w roku 1990 do 34 tys. t w roku 2002. Decydującym działaniem w tym zakresie było zamknięcie bądź modernizacja kotłów wysokiej mocy.

Ponieważ w przewidywalnym okresie czasu w Saksonii, węgiel brunatny w dalszym ciągu będzie podstawą wytwarzania energii, instalacje dużego spalania pozostaną również w przyszłości odpowiedzialne za 80 % całości emisji SO₂.²⁹

²⁷ SMUL: Siedlungsabfallbilanz 2005

²⁸ [http://www.smul.sachsen.de/de/wu/klimaschutz/downloads/Klimaschutzbericht_2005_011105\(1\).pdf](http://www.smul.sachsen.de/de/wu/klimaschutz/downloads/Klimaschutzbericht_2005_011105(1).pdf)

²⁹ http://www.smul.sachsen.de/de/wu/umwelt/umweltstatus/popupIndex.asp?inhalt=schwefeldioxid_immission.html

Obciążenie powietrza przez emisje SO_2 spadło w Saksonii w okresie od 1995 do 2005 o około 85 %. Wartość graniczna ochrony ekosystemów i ludzkiego zdrowia zawarta w dyrektywie 1999/30/WE nie została nawet w przybliżonym stopniu przekroczona od 1998 roku na żadnej stacji pomiarowej w Saksonii.³⁰ Wyraźny spadek obciążenia SO_2 odnotowano także w punktach pomiarowych w obszarze wsparcia.

Tab. 9: Wartości średnioroczne ($\mu\text{g}/\text{m}^3$) emisji SO_2 (1995-2006)

	1995	1997	1999	2001	2003	2004	2005	2006
Bautzen	29	18	7	5	-	-	-	-
Görlitz	40	24	9	7	7	5	7	7
Hoyerswerda	21	15	6	4	-	-	-	-
Zittau-Ost	33	20	7	6	7	5	5	6

Źródło: LfUG: Raport roczny nt. emisji

Z badań przeprowadzonych w 2006 roku na terenie Dolnego Śląska wynika, że koncentracja SO_2 na większej części obszaru pozostaje na niskim poziomie. Przekroczenia wartości granicznej zostały stwierdzone jedynie w powiecie ziemskim -Wałbrzych. Żadne przekroczenia nie zostały zarejestrowane w lubuskiej części obszaru wsparcia.

W ostatnich latach poziom emisji SO_2 z instalacji podlegających obowiązkowo szczególnemu nadzorowi pozostawał niezmienny. Odnosi się to zarówno do saksońskiej jak i dolnośląskiej części obszaru wsparcia, w której znajdują się główni emitenci (por. Tab. 10). Duża część emisji w Saksonii jest udziałem elektrociepłowni Boxberg, leżącej w obszarze wsparcia Celu 3.

Głównymi źródłami emisji są sektor energetyczny i transportowy. W okresach grzewczych zwiększa się zanieczyszczenie powietrza z małych źródeł emisji – szczególnie na terenach wiejskich. Prowadzi to do zwiększenia zanieczyszczeń poprzez emisję SO_2 i pyłów. Wysokie poziomy zanieczyszczenia powietrza koncentrują się na gęsto zasiedlonych i uprzemysłowionych obszarach.

Tab. 10: Emisja CO_2 i SO_2 (2000-2005)

	2000	2001	2002	2003	2004	2005
	CO_2 (tyś. t/ rok)					
Saksonia (D) ¹⁾	26.396	29.697	31.691	32.396		31.302
Jeleniogórsko-wałbrzyski (PL) ²⁾	11.600	10.531	9.886	10.758	13.112	14.351
Zielonogórski (PL) ²⁾	912	1.056	584	836	1.141	1.274
	SO_2 (t/ rok)					
Saksonia (D) ¹⁾	31.000	22.000	24.000	27.000		22.795
Jeleniogórsko-wałbrzyski (PL) ²⁾	52.129	44.626	35.094	31.560	36.904	40.348
Zielonogórski (PL) ²⁾	3.010	2.878	2.420	2.390	2.108	1.950

1) kotły wysokiej mocy

2) urządzenia grzewcze podlegające szczególnemu nadzorowi

Źródło: SMUL, LfUG; PL: Bank Danych Regionalnych Głównego Urzędu Statystycznego

³⁰ Landesentwicklungsbericht 2006, S. 116

Energia odnawialna jest wytwarzana przez energię wiatru, energię z biomasy, energię słoneczną i wodną. Udział wytworzonej energii odnawialnej w stosunku do zużycia energii elektrycznej unaocznia postępy w ochronie klimatu i ochronie zasobów.

Z dyrektywy (EG) 2001/77 wynika dla Niemiec cel zwiększenia udziału energii odnawialnej w zużyciu energii elektrycznej brutto do roku 2010 do poziomu 12,5 %. W Saksonii można stwierdzić utrzymujący się trend wykorzystywania energii odnawialnej. W roku 2005 udział ten wyniósł 10,2 %. Patrząc na obowiązujące warunki ramowe zasilania rozproszonego (Ustawa o energii odnawialnej) oczekuje się w dalszym ciągu rosnący udział energii odnawialnej do pokrycia zapotrzebowania na prąd.

W Polsce udział energii odnawialnej w roku 2005 wynosił ok. 2,6 % zużycia energii elektrycznej. Oczekuje się istotnego wzrostu w najbliższych latach.³¹

4.6 Krajobraz

Obszar wsparcia wyróżnia się różnorodnym krajobrazem, architekturą miast i miejscowości. Główną cechą atrakcyjnych krajobrazów są różne formy krajobrazu skupione na małych powierzchniach, widoczne formy ukształtowania terenu, bogactwo zasobów w zbiornikach wodnych, zróżnicowane zagospodarowanie powierzchni i sieci osadniczej.

W części saksońskiej obszaru wsparcia istnieje duży potencjał w tym zakresie. W szczególności należy zwrócić uwagę na Zittauer Gebirge, części Oberlausitzer Bergland, większe obszary Oberlausitzer Heide- und Teichlandschaft oraz Königsbrück-Ruhlander Heiden a także niektóre znaczące obszary Doliny Nysy.³²

Park geologiczny „Muskauer Faltenbogen“ ma położenie transgraniczne i posiada powierzchnię całkowitą 416 km². Południowa część województwa lubuskiego odznacza się dużymi spójnymi obszarami leśnymi. W województwie dolnośląskim szczególne walory przedstawiają regiony Sudetów, posiadające interesujący i zróżnicowany krajobraz.

Szczególnie mało walorów przedstawiają krajobrazy opustoszałe, z rozproszonymi po względem architektonicznym zakładami przemysłowymi lub budynkami gospodarczymi oraz gęsto postawione słupy trakcyjne. Bardzo znaczące i długotrwałe są zmiany krajobrazu na terenie Niemiec spowodowane szybko rosnącą ilością wiatraków do produkcji energii elektrycznej.

Spójne i nieurbanizowane obszary to krajobrazy znajdujące się poza terenami użytkowanymi jako ciągi komunikacyjne bądź tereny osadnicze, nierozdzielone mocno zurbanizowanymi korytarzami (ulice z większym obciążeniem komunikacyjnym, dwutorowe linie kolejowe, osiedla o obrazie zakłócającym krajobraz).

Zgodnie z analizami, na terenie Saksonii istnieje jeszcze 31 niezakłóconych obszarów o powierzchni większej niż 40 km². Posiadają one łączną powierzchnię 2.181 km² – co

³¹ STRATEGIA ROZWOJU KRAJU 2007 – 2015 Warszawa, listopad 2006 r

³² LEP 2003, Anhang 3, S. 18

przedstawia 11,8 procent powierzchni Wolnego Kraju Saksonii. Dwa z czterech niezurbanizowanych obszarów o powierzchni większej 100 km² znajdują się na terenie obszaru wsparcia Celu 3: Königsbrücker Heide i wraz z nimi graniczące obszary oraz część wschodnia Muskauer Heide.³³

Ilość spójnych i niezurbanizowanych obszarów po polskiej części obszaru wsparcia zdaje się być jeszcze większa niż na terenie Saksonii. Wskazuje na to ilość regionów o stosunkowo rzadkiej sieci osadniczej i niskim obciążeniu ruchem drogowym. Nie ma jednak dostępnych danych statystycznych na ten temat. Szczególnie dobrym przykładem takich obszarów są Bory Dolnośląskie o łącznej powierzchni ok. 1.650 km² a także obszary Sudetów i Gór Izerskich.

W latach przyszłych zakłada się postępujący trend tworzenia nowych osiedli i narastającego postępu motoryzacji, także na obszarze wsparcia, prowadzące do rozdrobnienia spójnych obszarów. Tym sposobem wzrasta obciążenie dla gatunków zwierząt żyjących na wolności, które wymagają dużej przestrzeni życiowej. Eksperti wskazują na zbyt mało uregulowaną działalność osadniczą, szczególnie na terenach okolicznych. Także rosnąca ilość letniskowych obiektów mieszkalnych prowadzi do zakłócenia spójności terenów poprzez działalność osadniczą.

4.7 Ludność i zdrowie ludzi

Wrażliwość i znaczenie obszaru wsparcia dla ludności / ludzkiego zdrowia może być rozpatrywana z dwóch punktów widzenia: z jednej strony z punktu widzenia aspektów ryzyk zdrowotnych przez zanieczyszczenie powietrza pyłem, z drugiej strony poprzez spojrzenie na funkcję wypoczynkową obszaru. Na pozostałe aspekty ważne dla zdrowia zwrócono już uwagę w kontekście innych zasobów podlegających ochronie.

Główną specyficzną cechą jest wieloletnie wydobywanie i spalanie węgla brunatnego na znacznej części obszaru wsparcia. W szczególności wiąże się ona ze znaczną ilością emisji, w tym z obciążeniem pyłem.

Pył zawieszony może negatywnie oddziaływać na ludzkie zdrowie. Drobną pył powstaje w powietrzu przede wszystkim przy procesach przemysłowych (elektrownie, przemysł, rzemiosło) i w wyniku ruchu drogowego. Znaczące emisje można zaobserwować także z małych urządzeń grzewczych i z rolnictwa. W obszarach wewnątrzmijskich do zanieczyszczenia pyłami przyczynia się w znacznym stopniu ruch drogowy.

Saksonia osiągnęła duże postępy w redukcji zanieczyszczeń powietrza spowodowanych pyłami zawieszonymi. Odnotowano znaczące obniżenie ilości większych cząstek pyłu w powietrzu. Według urzędów odpowiedzialnych za ochronę środowiska nie zauważono jednak poprawy sytuacji w odniesieniu do pyłów drobnych.

³³ http://www.smul.sachsen.de/de/wu/umwelt/umweltstatus/popupIndex.asp?inhalt=stoerungsarme_raeume.html

W roku 2005 na terenie całego obszaru Saksonii istniały 22 stacje pomiarowe, z których 4 znajdowały się na terenie obszaru wsparcia. Ustalony od roku 2005 roczny poziom graniczny w wysokości 40 $\mu\text{g}/\text{m}^3$, nie został przekroczony w żadnym punkcie pomiarowym. Przekroczenia poziomu 24-godzinnej wartości granicznej w wysokości 50 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ odnotowano częściej niż dopuszczalnie w punkcie pomiarowym Görlitz. Z powodu ponadprzeciętnego obciążenia nałożony został obowiązek opracowania planu utrzymania czystości powietrza, który zostanie sporządzony na poziomie transgranicznym.³⁴

Tab. 11: Wartość średnioroczna ($\mu\text{g}/\text{m}^3$) i ilość przekroczeń 24 godzinnej wartości granicznej dla koncentracji PM_{10} (2003-2006)

punkt pomiarowy	Wartość średnioroczna ($\mu\text{g}/\text{m}^3$)				Ilość średnia dobow (> 50 $\mu\text{g}/\text{m}^3$)			
	2003	2004	2005	2006	2003	2004	2005	2006
Bautzen	29	23	26	27	34	14	20	22
Görlitz	34	27	28	32	50	26	43	39
Hoyerswerda	30	23	24	26	37	13	20	26
Zittau–Ost	32	24	27	27	47	17	31	25
Niesky	-	-	-	23	-	-	-	12

Źródło : LfUG: Raporty roczne nt. Sytuacji immisji

Na terenie Dolnego Śląska koncentracja pyłu zawieszonego badana była w roku 2006 w 36 punktach pomiarowych. Przekroczenia średniorocznych wartości granicznych zostały zarejestrowane przy tym w 5 punktach pomiarowych, z których 3 leżą w obszarze programowania (Jelenia Góra, Świdnica, Nowa Ruda). W przypadku 11 punktów pomiarowych została częściej niż dopuszczalnie przekroczona 24-godzinna wartość graniczna, w tym w 6 punktach pomiarowych w obszarze programowania. Przekroczenia występują szczególnie w miastach Jelenia Góra, Świdnica, Nowa Ruda, jak również Dzierżoniów. W lubuskiej części obszaru wsparcia zarejestrowano niedopuszczalne przekroczenie wartości granicznej jedynie w mieście Nowa Sól.

Do ponadregionalnych **obszarów turystycznych** na terenie Saksonii należą w ramach obszaru wsparcia Oberlausitzer Bergland, Zittauer Gebirge a także Oberlausitzer Heide- und Teichlandschaft. Spuścizną po kopalniach odkrywkowych węgla brunatnego jest „Lausitzer Seenland“, którego potencjał turystyczny ma zostać rozwinięty i powiązany z sąsiadującymi terenami turystycznymi. Na turystycznych terenach przygranicznych mają zostać uzgodnione i docelowo osiągnięte możliwości rozwojowe turystycznych połączeń ponadgranicznych.

Z powodu cennej architektury miejskiej i ponadregionalnego charakteru instytucji kultury, znaczący potencjał turystyki miejskiej w ramach obszaru wsparcia znajduje się w miastach Görlitz i Zittau. Ponadto w szczególności należy zwrócić uwagę na potencjał **miejsowości uzdrowiskowych i wypoczynkowych**.³⁵

W saksońskiej części obszaru wsparcia znajdują się dwa uzdrowiska: Bad Muskau i Johnsndorf. Statystyki odnoszące się do miejsc noclegowych pokazują, że w ostatnich dwóch

³⁴ LfUG: Jahresbericht zur Immissionssituation 2005, S. 23

³⁵ Landesentwicklungsplan 2003

latach wzrosła co prawda ilość osób odwiedzających te miejscowości, jednakże średnia długość pobytu jest niewielka i ma tendencję malejącą. Z tego można wywnioskować, że te miejscowości uzdrowskowe raczej przeżywają stagnację pod względem swojego znaczenia dla rynku turystyki zdrowotnej.

Tab. 12: Główne dane nt. ilości miejsc noclegowych w uzdrowiskach w Saksonii

	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
działające podmioty oferujące miejsca noclegowe	21	19	20	19	17	17	18	19
ilość oferowanych miejsc noclegowych	653	579	710	657			661	666
przyjazdy	19.016	18.084	21.087	20.416			27.422	27.994
noclegi	74.972	90.502	94.988	87.551			96.062	89.869
średni czas pobytu (dni)	3,9	5,0	4,5	4,3			3,5	3,2

*) Hotele i pensjonaty oferujące więcej niż 9 miejsc noclegowych, działające podmioty oferujące miejsca noclegowe stan na miesiąc lipiec

Źródło: Statistisches Landesamt des Freistaates Saksonia, obliczenia Institut isw

W Polsce szacuje się ilość łóżek sanatoryjnych i szpitalnych na terenie uzdrowisk na ok. 45.000. Ponadto na tych terenach istnieje poważny potencjał w postaci ok. 80.000 miejsc noclegowych w hotelach, kwaterach prywatnych i pensjonatach. Do najważniejszych krajowych uzdrowisk należą Związek Uzdrawisk Kłodzkich z 3000 łóżek, leżący na terenie obszaru wsparcia. W obszarze wsparcia w województwie lubuskim nie znajduje się żadne z uzdrowisk.

4.8 Dobra materialne i dobra kultury

Skutki powodzi ostatnich lat, a w szczególności powodzi na Odrze w 1997 roku, dotknęły także obszar wsparcia. Ryzyko powodzi niesie za sobą zagrożenie dla dóbr materialnych i dóbr kultury. Na samym tylko terenie Polski w czasie powodzi latem 1997 roku w dorzeczu Odry ewakuowano 106.000 osób, a 465.000 ha powierzchni użytków rolniczych zostało zalanych. Na tym tle należy zwrócić uwagę na znaczącą rolę ochrony przeciwpowodziowej.³⁶

Powódzie na Odrze i jej dorzeczach mają powolny i długotrwały przebieg. W przeciwieństwie do tego szybkie i krótkotrwałe wzbieranie stanu rzek ma w szczególności miejsce w południowej części województwa lubuskiego (Bóbr, Kwisa, Nysa Łużycka). Istnienie obszarów retencyjnych a także zmodernizowane wały po niemieckiej stronie Nysy Łużyckiej i Odry powodują, że obszar województwa lubuskiego jest znacznie bardziej zagrożony przez powódzie na rzece granicznej.

³⁶ LEP Sachsen 2003, Grundsatz 4.3.4, S. 44

W Saksonii opracowano w latach od 2002 do 2005 merytoryczne podstawy ochrony przeciwpowodziowej dla wszystkich głównych rzek, łącznie 47 pełnych koncepcji ochrony przeciwpowodziowej. Proponuje się w nich łącznie 1.600 różnego rodzaju działań przeciwpowodziowych z zapotrzebowaniem finansowym ok. 2 mld €. Dla części saksońskiej obszaru wsparcia opracowano łącznie 14 pełnych koncepcji ochrony przeciwpowodziowej.³⁷

Krajowy Zarząd Zapór Wodnych Wolnego Kraju Saksonii pracuje aktualnie nad wdrożeniem programu inwestycji ochrony przeciwpowodziowej. Ten plan działań na lata od 2005 do 2008 zawiera w pierwszym rzędzie 172 kompleksowe i szczególnie priorytetowe działania ochrony przeciwpowodziowej o zapotrzebowaniu finansowym 310,1 mln €. Wdrożenie programu inwestycji ochrony przeciwpowodziowej jest pierwszoplanowym celem rządu Wolnego Kraju Saksonii. Jednakże nawet przy terminowym udostępnieniu środków do roku 2008, a także w późniejszych latach, publiczna ochrona przeciwpowodziowa na odpowiednim poziomie pozostanie zadaniem dla przyszłych generacji.³⁸

Po polskiej stronie odpowiednie Regionalne Zarządy Gospodarki Wodnej również opracowują kompleksowe analizy dla obszarów dopływów w obszarze środkowej Odry. Ustalane są priorytety działań w ramach zagrożeń i szkód powodziowych. Opracowane ekspertyzy zawierają informacje nt. terenów powodziowych, z których wynikać będzie plan działań dla gmin w zakresie niezbędnych inwestycji.³⁹

---

³⁷ http://www.smul.sachsen.de/de/wu/organisation/staatsbetriebe/ltv/index_1630.asp

³⁸ Landesentwicklungsbericht 2006

³⁹ http://oki.rzgw.wroc.pl/Article.aspx?tid=tabStudium&id=tpsDef#nysa_luzycka

5 Przegląd najważniejszych odnośnych celów ochrony środowiska na poziomie międzynarodowym, unijnym i narodowym

5.1 Uwagi wstępne

Cele ochrony środowiska na poziomie międzynarodowym, wspólnotowym i narodowym tworzą tło dla oceny znaczących pozytywnych i negatywnych oddziaływań na środowisko programu Celu 3. Dla potrzeb tego ogólnego zestawienia przyjęto cele wynikające z umów międzynarodowych, narodowego prawa ochrony środowiska a także oficjalnych deklaracji politycznych. Zasoby szczególnej ochronie są usystematyzowane zgodnie z załącznikiem I lit. f Dyrektywy SOOŚ.

Cele ochrony środowiska wypracowane na poziomie międzynarodowym, wspólnotowym i narodowym zostały w niektórych częściach uzupełnione o cele regionalne Saksonii jak również województw lubuskiego i dolnośląskiego. Ustalenie wspólnych celów ochrony środowiska dla programów transgranicznych znajduje się jednak w fazie początkowej. W tym względzie należy zwrócić uwagę na następujące kwestie:

W ramach Euroregionu Nysa dwie grupy eksperckie opracowują ponadnarodowe zagadnienia z zakresu ochrony środowiska. Prace euroregionalnej grupy eksperckiej „Czysta Nysa“ mają za zadanie poprawę gospodarki wodnej i stanu jakości wód. Przyszłymi głównymi zagadnieniami współpracy transgranicznej będą:

- usunięcie neofitów w zlewni Nysy Łużyckiej;
- wykorzystanie turystyczne Nysy Łużyckiej;
- budowa zbiorników do magazynowania wody;
- opracowanie cyfrowych map do zaznaczania obszarów powodzi (zagrożeń spowodowanych przez wodę powierzchniową/ wyodrębnienie obszarów powodzi);
- oznaczenie kartograficzne możliwych punktów zagrożenia wód powierzchniowych;
- koordynacja ograniczeń w sytuacjach powodzi.⁴⁰

W czynnościach drugiej grupy eksperckiej "Ekologia Leśna" dominowały w ostatnim roku przede wszystkim wymiana doświadczeń, działalność edukacyjna i konkretne projekty ochrony przyrody w lesie.⁴¹

Euroregion Sprewa-Nysa-Bóbr definiuje, jako jeden ze swoich przyszłych celów rozwojowych, „zabezpieczenie środowiska i zespajania regionu we wszystkich obszarach”. Wynikające z niego pole działania zmierza do „zabezpieczenia bogactwa naturalnego/ poprawy ochrony środowiska” przez co „za pomocą stosownych transgranicznych interwencji przestrzennych ulepszone będą potencjały naturalne, a także chronione krajobrazy

⁴⁰ <http://www.euroregion-neisse.de/index2.php?page=index-ern-agruppen-sauneisse-info20061204&sid=0094582001181651138466e90c21a110>

⁴¹ <http://www.euroregion-neisse.de/index2.php?page=index-ern-agruppen-wald&sid=0094582001181651138466e90c21a110>

kulturowe o walorach historycznych w przestrzeni granicznej, oraz doprowadzi się do ich intensywniejszego wykorzystania na potrzeby turystyczne."⁴²

5.2 Różnorodność biologiczna

Znaczenie bioróżnorodności, ochrony regionalnego świata zwierząt i roślin, a także ich przestrzeni życiowej są treścią umów międzynarodowych (Europejskiej Konwencji o Ochronie Gatunków Roślin i Zwierząt z 1979 r., Konwencji o Różnorodności Biologicznej, Rio de Janeiro 1992).

Dyrektywa 79/409/EWG o Ochronie Dziko Żyjących Ptaków wraz z Dyrektywą Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r. o Ochronie Siedlisk Przyrodniczych oraz Dzikiej Flory i Fauny stanowią realizację powyższych zobowiązań. Dyrektywa Siedliskowa ma na celu ogólnoeuropejską ochronę dzikich gatunków, a także ma zapewnić ogólnoeuropejskie powiązanie i ochronę tych siedlisk. Połączenie w sieciach ma służyć (od-)tworzeniu i rozwojowi współzależności ekologicznej a także wsparciu procesów rozprzestrzeniania się i ponownego osiedlania. Dyrektywa ma tego dokonać poprzez stworzenie europejskiego systemu powiązań między terenami chronionymi, oznaczonego mianem Natura 2000, który zawiera w sobie także tereny chronione zgodnie z dyrektywą ptasią.

W ramach nowelizacji federalnego prawa ochrony środowiska w 1998 roku umiejscowiono dyrektywę siedliskową w prawie niemieckim. W Polsce wdraża się te postanowienia na podstawie ustawy z roku 2004.⁴³ Celem działań jest spowodowanie redukcji utraty bioróżnorodności do roku 2014. W tym celu w roku 2003 opracowano w polskim Ministerstwie Ochrony Środowiska Narodową Strategię Bioróżnorodności.⁴⁴

Dla różnorodności biologicznej istotną rolę odgrywają lasy. Komisja Europejska przyjęła w roku 1998 strategię leśną. Poprzez koordynację polityki leśnej krajów członkowskich i polityk oraz inicjatyw wspólnotowych z zakresu leśnictwa zamierza się wspierać zrównoważony rozwój lasów. Komisja przeprowadziła w marcu 2005 ocenę wdrożenia tej strategii.⁴⁵ W następstwie tego został opracowany i w 2006 roku przyjęty unijny plan działań w zakresie polityki leśnej (2007-2011)⁴⁶. Ma on na celu m.in. poprawę zrównoważonego zarządzania lasami i wzmocnienie konkurencyjności europejskiego przemysłu leśnego.

W tym kontekście narodowy program leśny administracji federalnej ma na celu m.in. redukcję lub uniknięcie emisji zanieczyszczeń powietrza i poprawę stanu lasów oraz rekompensatę utraty terenów leśnych.⁴⁷ W Polsce w tym samym celu stworzony został w

⁴² Regionomica: Entwicklungs- und Handlungskonzept Euroregion Spree-Neiße-Bober. Endfassung. Berlin 2006. S. 117 und 126

⁴³ http://natura2000.mos.gov.pl/natura2000/pl/dokumenty_krajowe.php?doc=ustawa/1.htm

⁴⁴ http://www.mos.gov.pl/1materialy_informacyjne/raporty_opracowania/strategia_roznorodnosc_biologiczna.pdf

⁴⁵ Informacja Komisji dla Rady i Parlamentu Europejskiego- Raport o przeprowadzeniu Strategii Leśnej UE. KOM/2005/0084 endg.

⁴⁶ Informacja Komisji dla Rady i Parlamentu Europejskiego o unijnym planie działań w zakresie leśnictwa. KOM/2006/0302 endg.

⁴⁷ <http://www.nwp-online.de/fileadmin/redaktion/dokumente/Phase-2/langfassung.pdf>

ramach Ministerstwa Ochrony Środowiska program z roku 2003 zwiększenia zasobów leśnych, który zakłada zwiększenie zasobów leśnych do roku 2020 do 30 % a do roku 2050 do 33 % powierzchni kraju.

W saksońskiej Ustawie Leśnej zapisany został podstawowy cel utrzymania funkcji użytkowej, ochronnej i wypoczynkowej lasów.⁴⁸ Podobne cele zawiera polska Ustawa o Lasach z 1991 roku.⁴⁹ W Saksonii zakłada się ponadto, w ramach planu rozwoju kraju związkowego z 2003 roku, że udział terenów leśnych w stosunku do całości powierzchni wzrośnie i będzie wynosił 30 %. W liczbach całkowitych oznacza to powiększenie powierzchni lasów o ok. 20.000 ha.

5.3 Woda

Europejska Ramowa Dyrektywa Wodna (RDW, 2000/60/WE) ustala wymagania jakościowe w stosunku do zrównoważonej gospodarki wodnej.

Dobry stan ekologiczny opiera się po pierwsze na różnorodności istniejącej wodnej roślinności i gatunków zwierząt; przy czym zakłada się utrzymanie naturalnej struktury i przestrzeganie wartości granicznych składu chemicznego. Dla dobrego ilościowego stanu wód, pobór wody nie może przekroczyć ilości nowo wytwarzanej wody gruntowej. Dobry chemiczny stan jest dany, kiedy stężenie substancji szkodliwych nie przekracza obowiązujących norm jakości a zanieczyszczenie antropogeniczne substancjami nie prowadzi w znacznym stopniu do uszkodzenia wód powierzchniowych lub terenów podmokłych.

Do roku 2006 należało przeprowadzić inwentaryzację stanu wody w oparciu o ustopniowane normy cech jakości oraz stworzyć program nadzoru dla wód powierzchniowych i gruntowych.

Zredukowanie odprowadzania zanieczyszczeń do wód jest czynnikiem decydującym dla osiągnięcia celów jakości zgodnie z RDW, a także celów ochrony ludzkiego zdrowia. Najważniejsze cele zawarte są na poziomie europejskim w dyrektywie oczyszczania ścieków komunalnych (91/271 / EWG) jak również w dyrektywie dot. wody pitnej (98/83 / WE).

Dyrektywa UE dot. **ścieków komunalnych** ma na celu zredukować zanieczyszczenie wody wskutek niewystarczającego oczyszczania ścieków. Dla różnych typów obszarów istnieją zróżnicowane wymagania w stosunku do oczyszczania ścieków. Do końca 2010 Polski Rząd zakłada więc, zgodnie z Narodowym Programem Oczyszczania Ścieków Komunalnych osiągnięcie celu na obszarach zamieszkałych przez powyżej 100.000 mieszkańców poprzez oczyszczalnie ścieków z biologicznym stopniem oczyszczenia. Na obszarach liczbą mieszkańców sięgającą od 15.000 do 100.000 osób powinna zostać wybudowana i modernizowana istniejąca sieć odprowadzania ścieków aż do poziomu biologicznego stopnia oczyszczenia.⁵⁰

⁴⁸ http://www.smul.sachsen.de/de/wu/organisation/obere_behoerden/landesforstpraesidium/graupa/veroeffentlichungen/broschueren/download/waldgesetz_sachsen.pdf

⁴⁹ jednolity tekst Dz. U. Nr 45 z 2005 r., poz. 435

⁵⁰ Polityka Ekologiczna Państwa na lata 2007-2010 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2011-2014, Warszawa Grudzień 2006, str. 40 ff

Dyrektywa wody pitnej (98/83 / WE) zawiera wartości graniczne dla zanieczyszczeń wody, która jest przeznaczona do spożycia. W tym kontekście ważnym czynnikiem jest zanieczyszczenie wody azotanem. Wartość graniczna w przypadku wody pitnej wynosi 50 miligramów na litr.

5.4 Powierzchnia ziemi

W ramach 6. Programu Działań na rzecz Środowiska (6.PDŚ) Wspólnot Europejskich na okres od 2002 do 2012 roku przewidziano rozwój strategii tematycznej **ochrony powierzchni ziemi**. W celu wdrożenia tego nałożonego celu, we wrześniu 2006 roku Komisja Europejska zaproponowała propozycję rozporządzenia.⁵¹ Proponuje się w nim, by kraje członkowskie przedstawiły obszary szczególnie zagrożone erozją, zmniejszającym się udziałem substancji organicznych w składzie, zagęszczeniu, zasoleniu oraz obsuwającej się ziemi, bądź w których jakość gleby uległa pogorszeniu.

To działanie ma doprowadzić do uzgodnienia celów i odpowiednich programów działań, za pomocą których zmniejszy się rozpoznane ryzyka a skutki tego stanu rzeczy będą mogły zostać usunięte. Ponadto powinny zostać wprowadzone działania, za pomocą których zatrzymane zostanie rozdrobnienie obszarów zasiedlanych, w szczególności poprzez rewitalizację powierzchni opuszczonych.

W Niemczech przeprowadza się działania służące ochronie powierzchni ziemi na podstawie ustawy o ochronie gruntów z 1998 r. W ramach oddziaływania na powierzchnię ziemi nałożony został wymóg utrzymania jej naturalnej funkcji jako skarbcza wartości naturalnych i kulturowo-historycznych.

Zgodnie z Prawem Budowlanym należy oszczędnie gospodarować gruntem i powierzchnią ziemi, tak by minimalizować ilość dodatkowo **zajmowanych powierzchni gruntów**. W ramach strategii Rządu Federalnego zrównoważonego rozwoju formułowano za cel obniżenie do roku 2020 pierwszorazowego wykorzystania terenu do poziomu 30 ha/dzień. Program Rozwoju Kraju Związkowego Saksonii z roku 2003 zakłada, że przyrost powierzchni zasiedlonych i przeznaczonych pod infrastrukturę transportową zostanie zredukowany do roku 2020 do jednej czwartej w odniesieniu do wartości bazowej 8 ha/dzień.⁵²

W grudniu 2005 roku uchwalono tematyczną strategię w zakresie **unikania wytwarzania odpadów i recyklingu odpadów**. Zgodnie z tą strategią, podstawowym celem jest realizacja unijnej polityki gospodarki odpadami, w tym unikanie wytwarzania odpadów, wspieranie ponownego ich wykorzystywania, recyklingu i utylizacji w celu zmniejszenia oddziaływania na środowisko. Długoterminowym celem jest wdrożenie gospodarowania w ramach obiegu zamkniętego.⁵³ Zgodnie z założeniami 6. PDŚ powinno się o 20% obniżyć ostateczną ilość odpadów do roku 2010 a do roku 2050 o 50% - w stosunku do roku 2000.⁵⁴

⁵¹ http://ec.europa.eu/environment/soil/pdf/com_2006_0231_de.pdf

⁵² LEP 2003, Załącznik 3

⁵³ http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/de/com/2005/com2005_0666de01.pdf

⁵⁴ KOM (2001) 31 ostateczna wersja: INFORMACJA KOMISJI DLA RADY, PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO KOMITETU SPOŁECZNO-EKONOMICZNEGO I KOMITETU REGIONÓW o szóstym Programie Działań

W Polsce w roku 2006 przyjęty został Narodowy Plan Gospodarki Odpadami do roku 2010. Jako główne cele zawarto w nim założenie oddzielenia wzrostu ilości odpadów od wzrostu gospodarczego i zwiększenie poziomu recyklingu. Do końca 2007 obywatele mają zostać wdrożeni w system segregacji odpadów.⁵⁵

5.5 Powietrze/Klimat

Na konferencji ochrony środowiska w Rio de Janeiro założono w 1992 roku cel redukcji ilości **gazów cieplarnianych** (Ramowa Konwencja Klimatyczna). Część krajów uprzemysłowionych zobowiązała się w skutek tego w 1997 roku do podpisania Protokołu z Kyoto, zakładającego redukcję emisji gazów cieplarnianych w okresie 2008-2012 łącznie o co najmniej 5 procent poniżej poziomu z 1990 roku.

Unia Europejska zobowiązała się do redukcji gazów cieplarnianych pochodzenia antropogenicznego o 8 procent. Wspólnotowe zobowiązania zostały w znacznym stopniu skonkretyzowane poprzez podział obciążeń unijnych. Niemcy zobowiązały się do redukcji gazów cieplarnianych w wysokości 21%, Polska o 6 %.

Celem strategicznym polityki klimatycznej Polski jest współdziałanie Polski w dążeniach wspólnoty międzynarodowej do ochrony klimatu. Szczególnie w sektorach energetycznym, przemyśle, transporcie i gospodarce leśnej należy zredukować emisję gazów cieplarnianych. Działania w sektorze gospodarki leśnej powinny ponadto prowadzić do zwiększenia zdolności związania dwutlenku węgla.⁵⁶

Saksonia założyła sobie w roku 2001, zgodnie z programem ochrony klimatu, długoterminowe cele odnośnie ilości emisji w najważniejszych sektorach. Emisja CO₂, zgodnie z tymi założeniami, powinna zostać zredukowana najpóźniej do 2010 roku z 22 mln t (1998) do 19,5 mln t.⁵⁷

W celu ochrony ludzkiego zdrowia i ekosystemów Rada Europejska ustaliła w roku 1999 wartości graniczne m.in. w stosunku do zanieczyszczania powietrza **dwutlenkiem siarki** (SO₂) (Dyr. 1999/30/WE). Według tych założeń od 2005 roku nie można przekroczyć 1 godzinnej wartości granicznej w wysokości 350 µg/ m³ powietrza maksymalnie 24 razy w roku, wartości dziennej 125 µg/ m³ najwyżej 3 razy w roku kalendarzowym. Ponadto, w celu ochrony ekosystemów, od 2001 roku nałożona została średnioroczna wartość graniczna w wysokości 20 µg/ m³ .

Dla osiągnięcia celów ochrony klimatycznej przewidziano w 6.PDŚ wspieranie wykorzystywania **energii odnawialnej**. Na terenie całej Unii Europejskiej udział energii odnawialnej w stosunku do zużycia energetycznego ma wynieść do roku 2010 12 %. Na

---

Wspólnoty Europejskiej na Rzecz Środowiska .

http://europa.eu.int/eur-lex/de/com/pdf/2001/de_501PC0031.pdf

⁵⁵ http://www.mos.gov.pl/odpady/pgo/kpgo_2010/KPGO/index.html

⁵⁶ http://www.visventi.org.pl/files/polityka_klimatyczna_polski_strategie_redukcji_emisji_gazow_cieplarnianych_w_polsce_do_roku_2020.pdf

⁵⁷ SMUL: Klimaschutzprogramm des Freistaates Sachsen. Dresden 2001.

<http://www.smul.sachsen.de/de/wu/klimaschutz/downloads/klimaschutzprogramm.pdf>

Niemcy Dyrektywa UE 2001/77/WE nakłada wartość referencyjną wzrostu udziału energii odnawialnej w całkowitym zużyciu energii z poziomu 4,5 % (1997) do 12,5 % w roku 2010.

W Saksońskim Programie Ochrony Klimatu z roku 2001 ustalono cel na okres 2005-2010 w wysokości 5 procent udziału zużycia energii (prąd i ciepło) ze źródeł odnawialnych.

W Polsce przyjęto za cel wzrost udziału energii odnawialnej w całkowitym zużyciu energii z poziomu 2,6 % (2005) na 7,5 % w roku 2010 i wzrost do 9,0 % w roku 2015.⁵⁸

5.6 Krajobraz

Krajobraz formowany jest zarówno poprzez działania naturalne jak i antropogeniczne. Utrzymanie i poprawa stanu krajobrazu jest ważna dla jakości życia i turystyki wiejskiej, jak też dla funkcjonowania systemów naturalnych. Rozbudowa osiedli i terenów przemysłowych mogą wpłynąć ujemnie na jakość i rozwój krajobrazu.

Na poziomie europejskim, przyjęta w roku 2000, Europejska Konwencja Krajobrazu (EKK)⁵⁹ uznaje krajobraz za jedno z głównych źródeł dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego oraz za ważny element jakości życia ludzkiego. Nadrzędnym celem Konwencji był ostrożne obchodzenie się z krajobrazem na bazie zrównoważonych warunków realizacji potrzeb społecznych i gospodarczych a zarazem środowiska. Poprzez Konwencję wspierana ma być współpraca podmiotów administracji komunalnych, regionalnych i narodowych w celu ochrony i zabezpieczenia krajobrazu. Wzmocniona ma zostać również transgraniczna współpraca na różnym szczeblach. Ogólnie planuje się wzmocnienie szczebla komunalnego w zakresie rozwoju krajobrazu. Na poziomie wspólnotowym ma zostać w tym celu zapewniona realizacja zintegrowanej polityki regionalnej i rolnej, tak by ochrona i zachowanie krajobrazu były wspierane w ramach wspólnotowych celów, działań i mechanizmów wsparcia.

Konwencja została ratyfikowana w roku 2004 przez Rzeczpospolitą Polską. Niemcy nie przystąpiły dotychczas do tej konwencji.

Zgodnie z wymogami Saksońskiego Planu Rozwoju Kraju chronione mają być niepodzielone, niezurbanizowane obszary i tereny ze względu na ich znaczenie dla ochrony gatunków i biotopów, gospodarki wodnej i klimatu, a także dla ich funkcji rekreacyjno-wypoczynkowej.

⁵⁸ STRATEGIA ROZWOJU KRAJU 2007 – 2015 Warszawa, listopad 2006 r

⁵⁹ http://www.coe.int/t/e/cultural_co-operation/environment/landscape/reference_texts/Convention_Germany.asp#TopOfPage

5.7 Ludność i zdrowie ludzkie

Ochrona środowiska, odnosząca się do ochrony zdrowia jest łącznym składnikiem różnych dziedzin ochrony środowiska. Cele ochrony w zakresach klimatu / powietrza, wody, ziemi / gospodarki odpadami lub ochrony wód, wykazują bardzo bliskie odniesienie do celu ochrony ludzkiego zdrowia.

Specyfika obszaru wsparcia zakłada, że pod względem ochrony środowiska, w związku z zagadnieniem ochrony zdrowia, należy zwrócić szczególną uwagę na dwa aspekty: zagrożenie dla ludzkiego zdrowia spowodowane pyłem zawieszonym, jak również potencjały regionu w odniesieniu do rekreacji i wypoczynku ludzi, w szczególności w zakresie turystyki uzdrowskiej i zdrowotnej.

Dyrektywa UE 99/30 zakłada redukcję zanieczyszczeń spowodowanych **pyłem zawieszonym**. Od 2005 roku istnieje 24-godzinna wartość graniczna, w wysokości 50 µg/m³, mierzona w określonych punktach pomiarowych, która może zostać przekroczona najwyżej 35 razy w roku. Wartość średnioroczna dopuszczalnego zanieczyszczenia leży w granicach 40 µg/m³.

Cel zabezpieczenia i rozwoju potencjałów **turystyki uzdrowskiej i zdrowotnej** jest zawarty w planie rozwoju Kraju Związkowego Saksonii.⁶⁰ Obok zakładanych pozytywnych efektów w tym zakresie, wskazuje się na możliwe zagrożenia dla środowiska, wynikające z rozwoju turystyki i potrzebę ich minimalizacji.⁶¹

5.8 Dobra materialne i dobra kultury

Znaczne zagrożenia, nie tylko dla ludzi i środowiska naturalnego, a także dla dóbr materialnych i dóbr kultury, mogą zostać wywołane przez klęski żywiołowe lub ciężkie wypadki w obiektach przemysłowych. Ekstremalne powodzie spowodowały w ostatnich latach utratę życia ludzkiego i prowadziły do ogromnych uszkodzeń w budynkach mieszkalnych, zakładach przemysłowych, infrastrukturze, dobrach kulturowych i terenach rolniczych. Dotknięte tym były także części obszaru wsparcia. Stało się jasnym, że istniejące środki zapobiegawcze nie są wystarczające.

Unia Europejska rozwinęła w ostatnich latach mechanizmy koordynacji współpracy przy **operacjach ochronnych przeciw katastrofom**.⁶² Ponadto w roku 2005 Komisja Europejska zaprezentowała projekt dyrektywy, tworzącej instrument finansowania do wypracowania i wdrażania działań mających na celu ochronę przed zjawiskami katastrof naturalnych.⁶³

⁶⁰ LEP 2003, Grundsatz G 8.9

⁶¹ <http://www.smul.sachsen.de/de/wu/umwelt/umweltstatus/popupIndex.asp?inhalt=beherbergungsstaetten.html>

⁶² DECYZJA RADY z 23 października 2001 roku o procedurach Wspólnoty w celu wspierania wzmocnionej współpracy podczas akcji ochrony przed katastrofami (2001/792/WE, Euratom).
http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/de/oj/2001/l_297/l_29720011115de00070011.pdf

⁶³ Propozycja ROZPORZĄDZENIA RADY w celu stworzenia instrumentu reagowania na kryzysy i przygotowanego w przypadku katastrof {SEK(2005) 439}.
http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/de/com/2005/com2005_0113de01.pdf

Drugim projektem, zaproponowanym przez Komisję w roku 2006, jest dyrektywa odnosząca się do oceny i zwalczania **ryzyk powodziowych**.⁶⁴ W niej – w oparciu o Ramową Dyrektywę Wodną – reguluje się oznaczenie terenów o ryzyku powodziowym, w celu stworzenia map ryzyk powodziowych a także dla stworzenia i wdrożenia planów zarządzania kryzysowego podczas powodzi na terenach zagrożonych powodzią.

W ramach swojego 5-punktowego programu Niemiecki Rząd Federalny wyznaczył we wrześniu 2002 kroki do poprawy zapobiegawczej ochrony przeciwpowodziowej.⁶⁵ W uzupełnieniu do tego w maju 2005 weszła w życie ustawa o usprawnieniu prewencyjnej ochrony przeciwpowodziowej.⁶⁶

Kraje związkowe są zobowiązane, zgodnie z tą ustawą, do oznaczenia w przeciągu najbliższych pięciu do siedmiu lat wód lub odcinków wodnych, na których z powodu groźących szkód powodziowych muszą zostać wyznaczone tereny powodziowe. Tereny powodziowe i zagrożone powodzią muszą zostać zawarte w planach zagospodarowania przestrzennego, planach zagospodarowania terenu i planach zabudowy. Pierwszy raz został ustawowo zawarty zakaz planowania nowych terenów budowlanych na terenach powodziowych. Zasadniczo oznacza to, że na takich obszarach w przyszłości nie wolno już będzie prowadzić przedsięwzięć budowlanych.

Zgodnie z założeniami saksońskiego programu rozwoju kraju związkowego ochronę przeciwpowodziową należy realizować na obszarze całego kraju i na poziomie transgranicznym, szczególnie za pomocą działań prewencyjnych. Ten sam cel zawarty jest w międzynarodowym programie działań przeciwpowodziowych na Odrze.

---

⁶⁴ Propozycja DYREKTYWY PARLAMENTU EUROPEJSKEGO I RADY o ocenie i zwalczaniu powodzi | SEK (2006) 66.

http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/de/com/2006/com2006_0015de01.pdf

⁶⁵ <http://www.umweltdaten.de/rup/hochwasser/5-punkte-programm.pdf>

⁶⁶ <http://www.bmu.de/files/pdfs/allgemein/application/pdf/hochwasserschutzgesetz.pdf>

6 Opis i ocena przewidywanych znacznych oddziaływań Programu na środowisko; działania w celu uniknięcia, zmniejszenia, kompensacji znaczących negatywnych oddziaływań na środowisko

6.1 Podejście metodyczne

6.1.1 Ocena wagi programu w odniesieniu do zasobów chronionych

W pierwszym kroku oceniona zostanie ważność zaplanowanych działań dla zasobów chronionych, zgodnie z załącznikiem I Dyrektywy SOOŚ. Celem jest ograniczenie do tych obszarów, w których oczekuje się prawdopodobnych znaczących oddziaływań na środowisko w rozumieniu Dyrektywy SOOŚ.

W tym celu, z szerokiego spektrum możliwości wsparcia w ramach programu, zidentyfikowane zostaną te potencjalne przedmioty wsparcia, z których prawdopodobnie mogłyby wynikać więcej niż nieznaczące (negatywne lub pozytywne) oddziaływania na środowisko (por. w tym zakresie Tabela 3). Pełny przegląd przewidywanych w ramach programu przedmiotów wsparcia daje Załącznik 1.

Tabela 3 Zestawienie ważnych dla SOOŚ przedmiotów wsparcia w spektrum wsparcia projektu PO

Oś priorytetowa/ obszar przedsięwzięć wg projektu PO	Ważne dla SOOŚ przedmioty wsparcia ^{*)}
Oś priorytetowa 1: Rozwój transgraniczny	
1.1 Gospodarka i nauka	Wspieranie projektów B&R
	Inwestycje w infrastrukturę okołogospodarczą
1.2 Turystyka, kultura i uzdrowiska	Budowa, rozbudowa, modernizacja dróg turystycznych i innej infrastruktury turystycznej (parkingi, punkty widokowe, przystanie kajakowe)
	Opracowanie koncepcji rozwoju zrównoważonej turystyki
1.3 Transport i komunikacja	Budowa, rozbudowa, modernizacja połączeń komunikacyjnych, prowadzących do granicy dróg i ważnych dla transportu sieci dróg prowadzących do transgranicznych osi transportowych
	Rewitalizacja turystycznej infrastruktury transportu szynowego
	Koncepcje i studia wykonalności w celu przygotowania projektów transgranicznego osobowego publicznego transportu regionalnego
1.4 Środowisko naturalne	Ochrona i poprawa sytuacji środowiska naturalnego (zapobieganie i ochrona przed powodzią, awariami ekologicznymi, zastosowanie nowoczesnych technologii ochrony środowiska, urządzenia oczyszczania ścieków, ochrona gatunków i bioróżnorodności, gospodarka leśna)
	Wspieranie współpracy w dziedzinie ekologii

Oś priorytetowa/ obszar przedsięwzięć wg projektu PO	Ważne dla SOOŚ przedmioty wsparcia *)
1.5 Dziedzictwo kulturowe i ład przestrzenny	Ochrona, rewitalizacja, digitalizacja i dostęp do zabytków, włącznie z ich bezpośrednim otoczeniem
	Intensyfikacja transgranicznej współpracy instytucji odpowiedzialnych za planowanie przestrzenne i regionalne; opracowywanie wspólnych planów zagospodarowania terenów
	Rozwój i ponowne ożywienie miejscowości jako uzdrowisk / funkcji rehabilitacyjnych
Oś priorytetowa 2: Transgraniczna integracja społeczna	
2.1 Edukacja i kształcenie	nie dotyczy
2.2 Infrastruktura i usługi społeczne	nie dotyczy
2.3 Bezpieczeństwo publiczne	Transgraniczne koncepcje w zakresie ratownictwa, ochrony przed katastrofami i przeciwpożarowej
2.4 Rozwój współpracy partnerskiej	nie dotyczy
2.5 Fundusz Małych Projektów	nie dotyczy

*) Podstawa wyboru: Tabela „WSPÓLNE PRIORYTETY I TREŚCI WSPARCIA DLA PROGRAMU TRANSGRANICZNEJ WSPÓŁPRACY 2007-2013 Z SAKSOŃSKIM I POLSKIM UDZIAŁEM“, stan marzec 2007 (por. Załącznik 1, strona 64)

Na zakończenie, w matrycy odniesienia (Tabela 4), wykazane zostaną potencjalne związki oddziaływań pomiędzy działaniami projektu programu a zasobami chronionymi zgodnie z Dyrektywą SOOŚ. Ten pierwszy krok oceny tworzy podstawę dla pogłębionych ocen i rozważania alternatyw.⁶⁷

Tabela 4 Matryca odniesienia

Obszar przedsięwzięć wg projektu programu	Zasoby chronione zgodnie z Załącznikiem I Dyrektywy SOOŚ						
	Bioróżnorodność, włącznie z fauną, florą	Ziemia	Woda	Powietrze / klimat	Krajobraz	Ludność zdrowie człowieka	Dobra kultury i materialne
Oś priorytetowa 1: Rozwój transgraniczny							
1.1 Gospodarka i nauka	√	√	√	√			
1.2 Turystyka, kultura i uzdrowiska	√	√	√		√	√	
1.3 Transport i komunikacja	√	√		√	√	√	
1.4 Środowisko naturalne	√	√	√	√	√	√	√
1.5 Dziedzictwo kulturowe i ład przestrzenny		√			√	√	√

⁶⁷ Referencje: Sommer, A.: Die Beurteilung der Erheblichkeit von Umweltauswirkungen. Vorgehen und Kriterien für das Screening bei Strategischen Umweltprüfungen. Hallein, 2002.

Obszar przedsięwzięć wg projektu programu	Zasoby chronione zgodnie z Załącznikiem I Dyrektywy SOOŚ						
	Bioróżnorodność, włącznie z fauną, florą	Ziemia	Woda	Powietrze / klimat	Krajobraz	Ludność zdrowie człowieka	Dobra kultury i materialne
Oś priorytetowa 2: Transgraniczna integracja społeczna							
2.1 Edukacja i kształcenie							
2.2 Infrastruktura i usługi społeczne							
2.3 Bezpieczeństwo publiczne						√	√
2.4 Rozwój współpracy partnerskiej							
2.5 Fundusz Małych Projektów							
Legenda: √ - możliwe znaczące oddziaływanie na środowisko → do sprawdzenia							

Na podstawie tej oceny odniesienia w Rozdziale 6.2 dokonana zostanie pogłębiona kontrola prawdopodobnego oddziaływania na środowisko na poziomie obszarów przedsięwzięć, zgodnie z projektem PO.

6.1.2 Definicja celów ochrony i wybór wskaźników

Dla poszczególnych dóbr chronionych definiowane są główne cele ochrony środowiska lub też potrzeby ochrony środowiska i na tej podstawie wyprowadzone zostaną konieczne do sprawdzenia wskaźniki (por. Zestawienie 5). Definicja celów ochrony następuje na tle:

- nadrzędnych celów ochrony środowiska na szczeblu międzynarodowym, unijnymi i krajowym (Rozdział 5);
- ocen specyficznej sytuacji środowiska naturalnego na obszarze wsparcia (Rozdział 4) i
- spektrum celów i oddziaływania programu Celu 3 (Rozdział 3).

Definicja celów ochrony orientuje się znowu na podziale zasobów chronionych zgodnie z Załącznikiem I pkt. f Dyrektywy SOOŚ. W celu przeprowadzenia oceny cele ochrony zostaną zoperacjonalizowane poprzez zestaw wskaźników. Należy przy tym wziąć pod uwagę zważywszy, że niektóre powiązania pomiędzy oddziaływaniami nie mogą zostać ujęte lub zostaną ujęte w niewystarczający sposób przez wybrany system wskaźników. Takie aspekty zostaną uwzględnione podczas werbalnego objaśnienia oceny poszczególnych dziedzin przedsięwzięć.

Podstawą Strategicznej Oceny Oddziaływania programu na Środowisko będą w szczególności następujące cele ochrony i wskaźniki oceny:

Zestawienie 5: Cele ochrony i wskaźniki Strategicznej Oceny Oddziaływania na Środowisko

Zasób chroniony	Cele ochrony / potrzeby ochrony	Wskaźniki
Różnorodność biologiczna	Zapewnienie różnorodności gatunków poprzez zachowanie naturalnych przestrzeni życiowych oraz ochrona dziko żyjących zwierząt i roślin	Rozwój stopnia zagrożenia gatunków roślin i zwierząt, wpisanych na „czerwone listy“
	Zachowanie lub odtworzenie wystarczającej różnorodności i wystarczającej powierzchni przestrzeni życiowej wszystkich dziko żyjących gatunków ptaków zgodnie z art. 1.	Zasięg powierzchni systemu powiązanych biotopów <ul style="list-style-type: none"> • Udział obszarów chronionych w powierzchni całkowitej
	Zachowanie w całości funkcji użytkowej, ochronnej i rekreacyjnej lasu	Stan szkód w lasach (podział na klasy szkód) <ul style="list-style-type: none"> • Bilans powierzchni lasów
Ziemia	Redukcja przekształcania w powierzchnie mieszkalne i na cele transportowe	Udział powierzchni mieszkalnej i transportowej w całkowitej powierzchni obszaru wsparcia Wykorzystanie powierzchni na cele siedliskowe i transportowe w ha/dzień.
	Zmniejszenie ilości odpadów przewidzianych do ostatecznej utylizacji o 20% do roku 2010 i o 50% do roku 2050 względem stanu z roku 2000	Zasięg wpływu odpadów ogółem (kt/a)
Woda	Dobry chemiczny i ekologiczny stan wód powierzchniowych do 2015 roku	Udział powierzchniowych zbiorników wodnych w dobrym stanie
	Dobry chemiczny i ekologiczny stan wód gruntowych do 2015 roku	Udział zbiorników wód gruntowych w dobrym stanie
	Minimalizacja wprowadzania do wód substancji pochodzących z gmin, przemysłu i rzemiosła oraz transportu	Mieszkańcy z dostępem do prawidłowego usuwania ścieków
	Zachowanie wartości granicznej, zgodnie z Dyrektywą UE w sprawie wody pitnej	Obciążenie wód gruntowych i powierzchniowych azotanami – udział miejsc pomiarowych z przekroczonymi wartościami granicznymi na obszarze wsparcia
Powietrze / klimat	Redukcja emisji gazów cieplarnianych do okresu celowego 2008-2012 względem roku bazowego o 21% (D) lub o 6% (PL)	Zakres emisji CO ₂
	Zachowanie wartości granicznych dla emisji SO ₂	Przekroczenia wartości granicznych emisji SO ₂
	Wzrost udziału energii odnawialnej w wykorzystaniu energii brutto	Udział prądu ze źródeł energii odnawialnej w całkowitym poborze prądu
Krajobraz	Zachowanie niepodzielonych niezurbanizowanych obszarów (NNP)	Rozwój zasięgu NNP
Ludność i zdrowie ludzi	Redukcja emisji pyłu zawieszonego, zachowanie wartości granicznych PM ₁₀	Rozwój emisji w wybranych miejscach pomiarowych na obszarze wsparcia
	Zapewnienie i rozwój potencjałów dla turystyki uzdrowiskowej i zdrowotnej	Noclegi w ramach miejsc noclegowych uzdrowisk na obszarze wsparcia
Dobra kultury i dobra materialne	Ochrona przed powodzią powinna być zapewniona w całym kraju i transgranicznie przede wszystkim poprzez działania zapobiegawcze.	Werbalny opis na podstawie koncepcji ochrony przeciwpowodziowej dla Nysy i Programu działań przeciwpowodziowych w dorzeczu Odry

6.1.3 Ocena trendu i wariant zerowy

Każde działanie oceniane będzie w odniesieniu do uznanych za właściwe dla niego celów ochrony / potrzeb ochrony. Ocena ma za zadanie zbadanie rozwoju sytuacji dla zdefiniowanych wskaźników, a więc na początku z dwóch perspektyw:

- a) w trendzie ostatnich lat i
- b) w przyszłości w przypadku braku wsparcia (ew. zaniechaniu trwających działań wspieranych z Interreg) – „wariantu zerowego”.

Oceny te dokonywane są niezależnie od działań przewidzianych w projekcie PO dla okresu wsparcia 2007-13. Wynikają one jedynie z dotychczasowego rozwoju lub rozwoju oczekiwanego bez wdrażania działań PO.

Ocena dokonywana jest każdorazowo z zastosowaniem 5-stopniowej skali:

++ wyraźnie pozytywny rozwój ...	...wskaźnika z punktu widzenia osiągnięcia celu ochrony środowiska
+ lekko pozytywny rozwój ...	
0 żaden / marginalny rozwój ...	
- lekko negatywny rozwój ...	
-- wyraźnie negatywny rozwój ...	
t.n.u. trend niemożliwy do ustalenia	
? przyszły rozwój niejasny	

Prowadzi ona do następujących ocen:

Zestawienie 6: Ocena trendów i wariantu zerowego dla wybranych wskaźników oceny

Zasób chroniony	Cele ochrony / potrzeba ochrony	Wskaźniki	Ocena trendu	Wariant zerowy
Różnorodność biologiczna	Zapewnienie różnorodności gatunków poprzez zachowanie naturalnych przestrzeni życiowych oraz ochrona dziko żyjących zwierząt i roślin	Rozwój stopnia zagrożenia gatunków roślin i zwierząt wpisanych na „czerwone listy“	-	-
	Zachowanie lub odtworzenie wystarczającej różnorodności i wystarczającej powierzchni przestrzeni życiowej wszystkich dziko żyjących gatunków ptaków zgodnie z art. 1.	Zasięg powierzchni systemu powiązanych biotopów	+	+
		Udział obszarów chronionych w powierzchni całkowitej	+*)	+
	Zachowanie w całości funkcji użytkowej, ochronnej i rekreacyjnej lasu	Stan szkód w lasach (podział na klasy szkód)	+	+
Bilans powierzchni lasów		+	+	
Ziemia	Redukcja przekształcania w powierzchnie mieszkalne i na cele transportowe	Udział powierzchni mieszkalnej i transportowej w całkowitej powierzchni w obszarze wsparcia	-	-
		Wykorzystanie powierzchni na cele siedliskowe i transportowe w ha/dzień.	+	+
	Zmniejszenie ilości odpadów przewidzianych do ostatecznej utylizacji o 20% do roku 2010 i o 50% do roku 2050 względem stanu z roku 2000	Zasięg wpływu odpadów ogółem (kt/a)	++	+
Woda	Dobry chemiczny i ekologiczny stan wód powierzchniowych do 2015 roku	Udział powierzchniowych zbiorników wodnych w dobrym stanie	+	+

	Dobry chemiczny i ekologiczny stan wód gruntowych do 2015 roku	Udział zbiorników wód gruntowych w dobrym stanie	+	+
	Minimalizacja wprowadzania do wód substancji pochodzących z gmin, przemysłu i rzemiosła oraz transportu	Mieszkańcy z dostępem do prawidłowego usuwania ścieków	+	+
	Zachowanie wartości granicznej, zgodnie z Dyrektywą UE w sprawie wody pitnej	Obciążenie wód gruntowych i powierzchniowych azotanami – udział miejsc pomiarowych z przekroczonymi wartościami granicznymi na obszarze wsparcia	t.n.u.	+
Powietrze / klimat	Redukcja emisji gazów cieplarnianych do okresu celowego 2008-2012 względem roku bazowego o 21% (D) lub o 6% (PL)	Zakres emisji CO2	-	?
	Zachowanie wartości granicznych dla emisji SO2	Przekroczenia wartości granicznych emisji SO2	+	+
	Wzrost udziału energii odnawialnej w wykorzystaniu energii brutto	Udział prądu ze źródeł energii odnawialnej w całkowitym poborze prądu	++	+
Krajobraz	Zachowanie niepodzielonych nieurbanizowanych obszarów (NNP)	Rozwój zasięgu NNP	-	-
Ludność i zdrowie ludzi	Redukcja emisji pyłu zawieszzonego, zachowanie wartości granicznych PM10	Rozwój emisji w wybranych miejscach pomiarowych na obszarze wsparcia	++	+
	Zapewnienie i rozwój potencjałów dla turystyki uzdrowiskowej i zdrowotnej	Noclegi w ramach miejsc noclegowych uzdrowisk na obszarze wsparcia	0	+
Dobra kultury i dobra materialne	Ochrona przed powodzią powinna być zapewniona w całym kraju i transgranicznie przede wszystkim poprzez działania zapobiegawcze.	Verbalny opis na podstawie koncepcji ochrony przeciwpowodziowej dla Nysy i Programu działań przeciwpowodziowych w dorzeczu Odry	+	+

*) przy ocenie spadku powierzchni chronionej w regionie jeleniogórsko-wałbrzyskim w roku 2004 jako pojedynczego wydarzenia – por. Rozdział 4.2

Następująca ocena przewidywanych oddziaływań na środowisko na poziomie dziedzin przedsięwzięć zgodnie z projektem PO zostanie dokonana przy zastosowaniu następującej skali:

+ pozytywne oddziaływania...	...zaplanowanych działań wsparcia z punktu widzenia wskaźników / celów ochrony
0 brak / marginalne oddziaływania...	
- negatywne oddziaływania...	
+/- zarówno pozytywne jak i negatywne oddziaływania ...	
? niejasne oddziaływania...	

6.2 Oceny dla poszczególnych obszarów przedsięwzięć projektu programu⁶⁸

6.2.1 Gospodarka i nauka

Głównym powodem wspierania przedsięwzięć z zakresu gospodarki i nauki jest intensyfikacja transgranicznych kontaktów i działań gospodarczych oraz naukowych. W tym celu przewidziane są przede wszystkim nieinwestycyjne działania wsparcia (wspieranie sieci kooperacyjnych, działania marketingowe, transfer wiedzy itp.). Od tego typu podejścia do udzielania wsparcia nie należy oczekiwać znaczących oddziaływań na sytuację środowiska naturalnego w obszarze wsparcia.

Zamierzone wsparcie współpracy naukowej i transferu technologii na obszarze wsparcia może prowadzić do pozytywnych efektów odnośnie oddziaływania na środowisko naturalne. Rozwój i wdrażanie nowych produktów i technologii są często powiązane z efektami oszczędzania zasobów i zmniejszania obciążeń środowiska naturalnego.

Zasób chroniony	Cele ochrony / potrzeba ochrony	Wskaźniki	Ocena trendu	Wariant zerowy	Ocena działania
Różnorodność biologiczna	Zapewnienie różnorodności gatunków poprzez zachowanie naturalnych przestrzeni życiowych oraz ochrona dziko żyjących zwierząt i roślin	Rozwój stopnia zagrożenia gatunków roślin i zwierząt wpisanych na „czerwone listy“	-	-	0
	Zachowanie lub odtworzenie wystarczającej różnorodności i wystarczającej powierzchni przestrzeni życiowej wszystkich dziko żyjących gatunków ptaków zgodnie z art. 1.	Zasięg powierzchni systemu powiązanych biotopów	+	+	0
		Udział obszarów chronionych w powierzchni całkowitej	+	+	0
	Zachowanie w całości funkcji użytkowej, ochronnej i rekreacyjnej lasu	Stan szkód w lasach (podział na klasy szkód)	+	+	0
		Bilans powierzchni lasów	+	+	0
Ziemia	Redukcja przekształcania w powierzchnie mieszkalne i na cele transportowe	Udział powierzchni mieszkalnej i transportowej w całkowitej powierzchni w obszarze wsparcia	-	-	0
		Wykorzystanie powierzchni na cele siedliskowe i transportowe w ha/dzień.	+	+	0
	Zmniejszenie ilości odpadów przewidzianych do ostatecznej utylizacji o 20% do roku 2010 i o 50% do roku 2050 względem stanu z roku 2000	Zasięg wpływu odpadów ogółem (kt/a)	++	+	+
Woda	Dobry chemiczny i ekologiczny stan wód powierzchniowych do 2015 roku	Udział powierzchniowych zbiorników wodnych w dobrym stanie	+	+	0
	Dobry chemiczny i ekologiczny stan wód gruntowych do 2015 roku	Udział zbiorników wód gruntowych w dobrym stanie	+	+	0
	Minimalizacja wprowadzania do wód substancji pochodzących z gmin, przemysłu i rzemiosła oraz transportu	Mieszkańcy z dostępem do prawidłowego usuwania ścieków	+	+	0
	Zachowanie wartości granicznej zgodnie z Dyrektywą UE w sprawie wody pitnej	Obciążenie wód gruntowych i powierzchniowych azotanami – udział miejsc pomiarowych z przekroczonymi wartościami granicznymi na obszarze wsparcia	t.n.u.	+	0

⁶⁸ Ocena dokonywana na podstawie projektu PO, stan prac na 21 maja 2007

Powietrze / klimat	Redukcja emisji gazów cieplarnianych do okresu celowego 2008-2012 względem roku bazowego o 21% (D) lub o 6% (PL)	Zakres emisji CO ₂	-	?	0
	Zachowanie wartości granicznych dla emisji SO ₂	Przekroczenia wartości granicznych emisji SO ₂	+	+	0
	Wzrost udziału energii odnawialnej w wykorzystaniu energii brutto	Udział prądu ze źródeł energii odnawialnej w całkowitym poborze prądu	++	+	0

6.2.2 Turystyka, kultura i uzdrowiska

Działania wspierające w dziedzinach kultury i turystyki nakierowane są przede wszystkim na łączenie i wzrost atrakcyjności oraz zintensyfikowane wzbogacanie potencjałów turystycznych obszaru wsparcia. W tym celu przewidziane są zarówno inwestycyjne jak i nieinwestycyjne projekty wsparcia.

Do inwestycyjnych możliwości wsparcia zaliczane są przede wszystkim budowa i rozbudowa ew. modernizacja dróg i urządzeń turystycznych. Będzie to częściowo powiązane z dodatkowym wykorzystaniem powierzchni i ich zabudową, w związku z tym należy oczekiwać negatywnych oddziaływań na zasób chroniony jakim jest ziemia.

Zwiększona ilość odwiedzających i noclegów mogą prowadzić, szczególnie w przeważająco rolniczo terenach turystycznych, które charakteryzują się niskim stanem rozbudowy infrastruktury kanalizacyjnej, do tendencji silnego obciążania zasobu chronionego jakim jest woda.

Zasób chroniony	Cele ochrony / potrzeba ochrony	Wskaźniki	Ocena trendu	Wariant zerowy	Ocena działania
Różnorodność biologiczna	Zapewnienie różnorodności gatunków poprzez zachowanie naturalnych przestrzeni życiowych oraz ochrona dziko żyjących zwierząt i roślin	Rozwój stopnia zagrożenia gatunków roślin i zwierząt wpisanych na „czerwone listy“	-	-	?
	Zachowanie lub odtworzenie wystarczającej różnorodności i wystarczającej powierzchni przestrzeni życiowej wszystkich dziko żyjących gatunków ptaków zgodnie z art. 1.	Zasięg powierzchni systemu powiązanych biotopów	+	+	0
	Zachowanie w całości funkcji użytkowej, ochronnej i rekreacyjnej lasu	Udział obszarów chronionych w powierzchni całkowitej	+	+	0
		Stan szkód w lasach (podział na klasy szkód)	+	+	0
Ziemia	Redukcja przekształcania w powierzchnie mieszkalne i na cele transportowe	Bilans powierzchni lasów	+	+	0
		Udział powierzchni mieszkalnej i transportowej w całkowitej powierzchni w obszarze wsparcia	-	-	-
	Wykorzystanie powierzchni na cele siedliskowe i transportowe w ha/dzień.	+	+	-	
	Zmniejszenie ilości odpadów przewidzianych do ostatecznej utylizacji o 20% do roku 2010 i o 50% do roku 2050 względem stanu z roku 2000	Zasięg wpływu odpadów ogółem (kt/a)	++	+	0
Woda	Dobry chemiczny i ekologiczny stan wód powierzchniowych do 2015 roku	Udział powierzchniowych zbiorników wodnych w dobrym stanie	+	+	0

	Dobry chemiczny i ekologiczny stan wód gruntowych do 2015 roku	Udział zbiorników wód gruntowych w dobrym stanie	+	+	0
	Minimalizacja wprowadzania do wód substancji pochodzących z gmin, przemysłu i rzemiosła oraz transportu	Mieszkańcy z dostępem do prawidłowego usuwania ścieków	+	+	-
	Zachowanie wartości granicznej zgodnie z Dyrektywą UE w sprawie wody pitnej	Obciążenie wód gruntowych i powierzchniowych azotanami – udział miejsc pomiarowych z przekroczonymi wartościami granicznymi na obszarze wsparcia	t.n.u	+	0
Krajobraz	Zachowanie niepodzielonych niezurbanizowanych obszarów (NNP)	Rozwój zasięgu NNP	-	-	+ / -
Ludność i zdrowie ludzi	Redukcja emisji pyłu zawieszonego, zachowanie wartości granicznych PM10	Rozwój emisji w wybranych miejscach pomiarowych na obszarze wsparcia	++	+	0
	Zapewnienie i rozwój potencjałów dla turystyki uzdrowiskowej i zdrowotnej	Noclegi w ramach miejsc noclegowych uzdrowisk na obszarze wsparcia	0	+	+

Oddziaływania intensywniejszego turystycznego włączenia i wykorzystania obszaru wsparcia na krajobraz należy oceniać ambiwalentnie. Z jednej strony wzmożone działania turystyczne prowadzą do zwiększonego obciążenia nienaruszonych przestrzeni – przede wszystkim poprzez rosnące strumienie komunikacyjne. Z drugiej strony, wraz z rozwojem turystyki przyrodniczej i rekreacyjnej a także zamierzonym wspieraniem agroturystyki, rosną szanse zbytu regionalnie wytwarzanych produktów. Poprzez to poprawiają się podstawy ekonomiczne zachowania i opieki nad krajobrazem kulturowym.

Przewidziane wsparcie uzdrowisk i miejsc lub jednostek opieki zdrowotnej poprawia warunki do uprawiania turystyki zdrowotnej w regionie. Skutkiem tego należy oczekiwać pozytywnego wpływu programu na zdrowie.

Przewidziane w programie cele i przedmioty wsparcia w obszarze kultury nie pozwalają oczekiwać znaczących oddziaływań na omawiane tutaj dobra chronione.

6.2.3 Transport i komunikacja

W obszarze wsparcia transport i komunikacja priorytetem zamierzonych działań wspierających jest budowa i rozbudowa oraz modernizacja dróg. Według danych z indykatywnego podziału środków na obszary interwencji zgodnie z rozporządzeniem wykonawczym na ten cel przewidzianych jest 9 mln. €, czyli 8,5% budżetu programu.

Budowa bądź rozbudowa przejść granicznych i prowadzących do nich dróg prowadzi bezpośrednio do wykorzystania powierzchni, zabudowy gruntów i rozdrobnienia krajobrazu. Skutkiem tego wzrasta również nacisk na naturalne, przede wszystkim niepodlegające ochronie przestrzenie życiowe i różnorodność biologiczną. Jak dalece wykorzystanie powierzchni będzie wiązało się z użytkowaniem lasów, nie można wywnioskować z obecnego stanu programowania.

Pośrednio należy liczyć się ze zwiększonym obciążeniem komunikacyjnym. Wynika ono zarówno z ponadregionalnych (zewnętrznych) trendów rozwoju jak i z poprawionych warunków mobilności w obszarze wsparcia. O ile tylko rozbudowa infrastruktury transportowej prowadzić będzie do zwiększenia zmotoryzowanego ruchu indywidualnego, należy liczyć się ze zwiększonymi emisjami spalin, w tym CO₂. Z drugiej strony program przewiduje działania w celu poprawy publicznego regionalnego transportu osobowego na obszarze pogranicza. Jeżeli uda się stworzyć atrakcyjne alternatywy dla zmotoryzowanego ruchu indywidualnego, należy oczekiwać pozytywnych oddziaływań na dobro chronione powietrze / klimat.

Analogicznie, ocena ta obowiązuje dla możliwego wpływu programu na rozwój emisji pyłów zawieszonych jako wskaźnika obciążenia zdrowia ludzkiego. Z pewnością likwidacja utrudnień transportowych i komunikacyjnych może mieć również pozytywne oddziaływania na rozwój turystyki uzdrowskiej i zdrowotnej w predestynowanych do tego regionach obszaru wsparcia.

Przewidziane w ramach dziedzin przedsięwzięć przedmioty wsparcia społeczeństwa informacyjnego nie mają ogółem żadnego znaczącego bezpośredniego oddziaływania na omawiane tutaj dobra chronione. Jednakże udostępnianie ujednoliconych danych geoinformacji dla obszaru wsparcia może ułatwić planowanie transgraniczne. W wyniku tego, podczas planowania będą mogły lepiej być uwzględniane również zagadnienia ochrony środowiska.

Zasób chroniony	Cele ochrony / potrzeba ochrony	Wskaźniki	Ocena trendu	Wariant zerowy	Ocena działania
Różnorodność biologiczna	Zapewnienie różnorodności gatunków poprzez zachowanie naturalnych przestrzeni życiowych oraz ochrona dziko żyjących zwierząt i roślin	Rozwój stopnia zagrożenia gatunków roślin i zwierząt wpisanych na „czerwone listy“	-	-	-
	Zachowanie lub odtworzenie wystarczającej różnorodności i wystarczającej powierzchni przestrzeni życiowej wszystkich dziko żyjących gatunków ptaków zgodnie z art. 1.	Zasięg powierzchni systemu powiązanych biotopów	+	+	0
		Udział obszarów chronionych w powierzchni całkowitej	+	+	0
	Zachowanie w całości funkcji użytkowej, ochronnej i rekreacyjnej lasu	Stan szkód w lasach (podział na klasy szkód)	+	+	0
Bilans powierzchni lasów		+	+	?	
Ziemia	Redukcja przekształcania w powierzchnie mieszkalne i na cele transportowe	Udział powierzchni mieszkalnej i transportowej w całkowitej powierzchni w obszarze wsparcia	-	-	-
		Wykorzystanie powierzchni na cele siedliskowe i transportowe w ha/dzień.	+	+	-
	Zmniejszenie ilości odpadów przewidzianych do ostatecznej utylizacji o 20% do roku 2010 i o 50% do roku 2050 względem stanu z roku 2000	Zasięg wpływu odpadów ogółem (kt/a)	++	+	0
Powietrze / klimat	Redukcja emisji gazów cieplarnianych do okresu celowego 2008-2012 względem roku bazowego o 21% (D) lub o 6% (PL)	Zakres emisji CO ₂	-	?	+ / -
	Zachowanie wartości granicznych dla emisji SO ₂	Przekroczenia wartości granicznych emisji SO ₂	+	+	0

	Wzrost udziału energii odnawialnej w wykorzystaniu energii brutto	Udział prądu ze źródeł energii odnawialnej w całkowitym poborze prądu	++	+	0
Krajobraz	Zachowanie niepodzielonych niezurbanizowanych obszarów (NNP)	Rozwój zasięgu NNP	-	-	-
Ludność i zdrowie ludzi	Redukcja emisji pyłu zawieszonego, zachowanie wartości granicznych PM10	Rozwój emisji w wybranych miejscach pomiarowych na obszarze wsparcia	++	+	+ / -
	Zapewnienie i rozwój potencjałów dla turystyki uzdrowiskowej i zdrowotnej	Noclegi w ramach miejsc noclegowych uzdrowisk na obszarze wsparcia	0	+	+

6.2.4 Środowisko

W obszarze przedsięwzięć „Środowisko“ połączone są działania, które są wyraźnie skierowane na poprawę sytuacji środowiska na obszarze wsparcia. Założenia wsparcia wpływają częściowo bezpośrednio na sytuację poszczególnych zasobów chronionych (np. wspieranie wykorzystania nowoczesnych technologii w obszarach gospodarki odpadami, oczyszczania ścieków, przedsięwzięcia z zakresu ochrony gatunków i działania prewencyjne w obszarze gospodarki leśnej).

Poza tym wspierane mają być działania, które raczej pośrednio przyczyniają się do poprawy sytuacji środowiska, bądź zmniejszenia obciążeń środowiska. Zaliczyć można do tego przykładowo wprowadzanie systemów zarządzania środowiskowego w przedsiębiorstwach, monitoring środowiska oraz działania informacyjne, doszkalające i uwrażliwiające.

W efekcie należy oczekiwać pozytywnych oddziaływań wsparcia w odniesieniu do poprawy wszystkich omawianych tutaj wskaźników i zasobów chronionych. Rodzaj i natężenie oddziaływania tych efektów zostaną ustalone przez merytoryczne budowanie priorytetów w trakcie wdrażania programu. Z indykatywnego podziału budżetu programu na obszary interwencji zgodnie z rozporządzeniem wykonawczym wynika, że na działania wspierające, bezpośrednio odnoszące się do środowiska, zaangażowanych będzie ok. 11 mln. € czyli 10% budżetu. Tematycznymi priorytetami są tutaj oczyszczanie ścieków (3,5 mln. €), działania w celu zintegrowanego zapobiegania i kontroli zanieczyszczeń środowiska (2 mln. €), wspieranie różnorodności biologicznej i ochrony przyrody (1,5 mln. €) oraz działania w celu poprawy jakości powietrza (1,5 mln €).

Zasób chroniony	Cele ochrony / potrzeba ochrony	Wskaźniki	Ocena trendu	Wariant zerowy	Ocena działania
Różnorodność biologiczna	Zapewnienie różnorodności gatunków poprzez zachowanie naturalnych przestrzeni życiowych oraz ochrona dziko żyjących zwierząt i roślin	Rozwój stopnia zagrożenia gatunków roślin i zwierząt wpisanych na „czerwone listy“	-	-	+
	Zachowanie lub odtworzenie wystarczającej różnorodności i wystarczającej powierzchni przestrzeni życiowej wszystkich dziko żyjących gatunków ptaków zgodnie z art. 1.	Zasięg powierzchni systemu powiązanych biotopów	+	+	+
		Udział obszarów chronionych w powierzchni całkowitej	+	+	+
	Zachowanie w całości funkcji użytkowej, ochronnej i	Stan szkód w lasach (podział na klasy szkód)	+	+	+

	rekreacyjnej lasu	Bilans powierzchni lasów	+	+	+
Ziemia	Redukcja przekształcania w powierzchnie mieszkalne i na cele transportowe	Udział powierzchni mieszkalnej i transportowej w całkowitej powierzchni w obszarze wsparcia	-	-	0
		Wykorzystanie powierzchni na cele siedliskowe i transportowe w ha/dzień.	+	+	0
	Zmniejszenie ilości odpadów przewidzianych do ostatecznej utylizacji o 20% do roku 2010 i o 50% do roku 2050 względem stanu z roku 2000	Zasięg wpływu odpadów ogółem (kt/a)	++	+	+
Woda	Dobry chemiczny i ekologiczny stan wód powierzchniowych do 2015 roku	Udział powierzchniowych zbiorników wodnych w dobrym stanie	+	+	+
	Dobry chemiczny i ekologiczny stan wód gruntowych do 2015 roku	Udział zbiorników wód gruntowych w dobrym stanie	+	+	+
	Minimalizacja wprowadzania do wód substancji pochodzących z gmin, przemysłu i rzemiosła oraz transportu	Mieszkańcy z dostępem do prawidłowego usuwania ścieków	+	+	+
	Zachowanie wartości granicznej zgodnie z Dyrektywą UE w sprawie wody pitnej	Obciążenie wód gruntowych i powierzchniowych azotanami – udział miejsc pomiarowych z przekroczonymi wartościami granicznymi na obszarze wsparcia	t.n.u.	+	+
Powietrze / klimat	Redukcja emisji gazów cieplarnianych do okresu celowego 2008-2012 względem roku bazowego o 21% (D) lub o 6% (PL)	Zakres emisji CO2	-	?	+
	Zachowanie wartości granicznych dla emisji SO2	Przekroczenia wartości granicznych emisji SO2	+	+	+
	Wzrost udziału energii odnawialnej w wykorzystaniu energii brutto	Udział prądu ze źródeł energii odnawialnej w całkowitym poborze prądu	++	+	+
Krajobraz	Zachowanie niepodzielonych niezurbanizowanych obszarów (NNP)	Rozwój zasięgu NNP	-	-	0
Ludność i zdrowie ludzi	Redukcja emisji pyłu zawieszonego, zachowanie wartości granicznych PM10	Rozwój emisji w wybranych miejscach pomiarowych na obszarze wsparcia	++	+	+
	Zapewnienie i rozwój potencjałów dla turystyki uzdrowiskowej i zdrowotnej	Noclegi w ramach miejsc noclegowych uzdrowisk na obszarze wsparcia	0	+	0
Dobra kultury i rzeczowe	Ochrona przed powodzią powinna być zapewniona w całym kraju i transgranicznie przede wszystkim poprzez działania zapobiegawcze.	Werbalny opis na podstawie koncepcji ochrony przeciwpowodziowej dla Nysy i Programu działań przeciwpowodziowych w dorzeczu Odry	+	+	+

6.2.5 Dziedzictwo kulturowe i ład przestrzenny

W obszarze ładu przestrzennego zintensyfikowana ma być współpraca transgraniczna instytucji odpowiedzialnych za planowanie przestrzenne i regionalne. Poprzez wsparcie funkcjonalnych powiązań na obszarach przygranicznych przyspieszone zostanie opracowywanie wspólnych transgranicznych regionalnych planów zagospodarowania. Poza tym dalej ma być wspierana transgraniczna międzygminna współpraca, mająca na celu

zrównoważony rozwój regionalny. Przewidziane jest m.in. wsparcie opracowywania wspólnych planów zagospodarowania terenów.

Współpraca transgraniczna w obszarze ładu przestrzennego i planowania regionalnego może przyczynić się do tego, by lepiej przebiegała koordynacja i koncentracja decyzji dotyczących lokalizacji (np. centrów przedsiębiorczości, infrastruktury). W rezultacie można obniżyć intensywność wykorzystania powierzchni i koszty inwestycyjne, zoptymalizować drogi transportowe, struktury zaopatrzenia i oczyszczania. Nabiera to szczególnej wagi przy uwzględnieniu malejącej w dłuższym okresie czasu liczby ludności.

Pozytywnych efektów uzgodnionego rozwoju przestrzennego należy jednak oczekiwać jedynie w odniesieniu do zasobu ochrony środowiska ziemia a także, pośrednio i długoterminowo, współpraca transgraniczna w obszarze ładu przestrzennego może przyczyniać się do zabezpieczenia obszarów chronionych oraz nierozdrobnionych i niezurbanizowanych. Związane są z tym pozytywne efekty ze względu na różnorodność biologiczną i krajobraz.

Wreszcie transgraniczne działania w zakresie ładu przestrzennego i planowania regionalnego mogą również wspierać działania w celu poprawy ochrony przeciwpowodziowej i w ten sposób przyczyniać się do ochrony dóbr kultury i dóbr materialnych przed ryzykami środowiskowymi.

Zasób chroniony	Cele ochrony / potrzeba ochrony	Wskaźniki	Ocena trendu	Wariant zerowy	Ocena działania
Ziemia	Redukcja przekształcania w powierzchnie mieszkalne i na cele transportowe	Udział powierzchni mieszkalnej i transportowej w całkowitej powierzchni w obszarze wsparcia	-	-	+
		Wykorzystanie powierzchni na cele siedliskowe i transportowe w ha/dzień.	+	+	+
	Zmniejszenie ilości odpadów przewidzianych do ostatecznej utylizacji o 20% do roku 2010 i o 50% do roku 2050 względem stanu z roku 2000	Zasięg wpływu odpadów ogółem (kt/a)	++	+	0
Krajobraz	Zachowanie niepodzielonych niezurbanizowanych obszarów (USR)	Rozwój zasięgu USR	-	-	+
Ludność i zdrowie ludzi	Redukcja emisji pyłu zawieszonego, zachowanie wartości granicznych PM10	Rozwój emisji w wybranych miejscach pomiarowych na obszarze wsparcia	++	+	0
	Zapewnienie i rozwój potencjałów dla turystyki uzdrowiskowej i zdrowotnej	Noclegi w ramach miejsc noclegowych uzdrowisk na obszarze wsparcia	0	+	0
Dobra kultury i rzeczowe	Ochrona przed powodzią powinna być zapewniona w całym kraju i transgranicznie przede wszystkim poprzez działania zapobiegawcze.	Wербalny opis na podstawie koncepcji ochrony przeciwpowodziowej dla Nysy i Programu działań przeciwpowodziowych w dorzeczu Odry	+	+	+

6.2.6 Bezpieczeństwo publiczne

Działania wspierające w obszarze przedsięwzięć bezpieczeństwa publicznego nakierowane są na poprawę bezpieczeństwa mieszkańców i turystów na obszarze wsparcia.

Z punktu widzenia zasobu chronionego ludność i zdrowie ludności istotne są tutaj przede wszystkim działania w celu poprawy bezpieczeństwa transportu oraz zwalczania i zapobiegania przestępczości. Poza tym należy oczekiwać pozytywnych efektów zarówno w odniesieniu do zasobu chronionego ludność i zdrowie ludzi, jak i do ochrony dóbr kultury i dóbr materialnych na skutek przewidywanych inwestycji, działań szkoleniowych i planów transgranicznych w zakresie ratownictwa, ochrony przed katastrofami i pożarami. Wprowadzenie te powiązania oddziaływań ilustrowane są tylko niejako przy okazji (ochrona przed katastrofami w związku z ryzykiem powodzi) przez system wskaźników zastosowany do oceny oddziaływania na środowisko wszystkich dziedzin przedsięwzięć.

6.3 Zagregowana ocena na poziomie programu

W ramach programu przewidziano wydatki całkowite w wysokości 124 mln. €. W stosunku do obszaru wsparcia, z liczbą około 2,6 mln. mieszkańców, budżet na mieszkańca wynosi 48 € w podziale na okres wsparcia 2007-2013.

W świetle tego rzędu wielkości i zakresu przewidzianego w projekcie programu spektrum wsparcia należy założyć, że siła oddziaływania programu, w odniesieniu do poszczególnych celów wsparcia i rozwoju, jest bardzo ograniczona. Dotyczy to także zakresu oddziaływań działań wspierających na sytuację środowiska w obszarze wsparcia.

Realne oddziaływania programu na poszczególne zasoby ochrony środowiska będą przede wszystkim zależeć od tego, jakie priorytety wykształcą się w trakcie przebiegu realizacji programu. Podział budżetu programu na osie priorytetowe i obszary interwencji, zgodnie z rozporządzeniem wykonawczym, tworzy parę punktów zaczepienia. Jednakże przy rzeczywistym podziale środków finansowych na poszczególne dziedziny przedsięwzięć i przedmioty wsparcia pozostaje duża swoboda działania w kształtowaniu ich formy.

Zestawienie oceny oddziaływań na środowisko na poziomie dziedzin przedsięwzięć prowadzi do następujących ocen:

- Dla znacznej części programu, w których łączy się szacunkowo ogółem 53% budżetu, nie należy oczekiwać, z punktu widzenia przewidywanych tematycznych założeń priorytetowych, żadnych znaczących oddziaływań na zasoby ochrony środowiska zgodnie z dyrektywą SOOŚ. Dotyczy to zwłaszcza dziedzin przedsięwzięć i przedmiotów wsparcia przewidzianych w osi priorytetowej 2 „Transgraniczna integracja społeczna” – z wyjątkiem zakresu „Bezpieczeństwo publiczne”.
- Dla zasobu chronionego **różnorodność biologiczna** nie należy oczekiwać ogółem żadnych znaczących obciążeń ze strony przewidywanego spektrum wsparcia programu. Z tej oceny wyłączony jest obszar „Infrastruktura transportowo-komunikacyjna”.
- Poprzez działania inwestycyjne, które prowadzą do wykorzystania powierzchni i jej zabudowy, przypuszczalnie negatywnie dotknięty będzie zasób chroniony **ziemia**.
- Dla zasobu chronionego **wody** nie należy oczekiwać żadnych znaczących obciążeń ze strony przewidywanego spektrum wsparcia programu. Wyjątkiem mogłaby być tutaj

wzmocniona aktywność turystyczna na obszarach wiejskich bez wystarczającej infrastruktury kanalizacyjnej.

- W odniesieniu do zasobu chronionego **powietrze / klimat** przypuszczalne oddziaływania programu ocenia się w wysokiej mierze jako neutralne.
- W odniesieniu do zasobu chronionego **krajobraz** mogą wystąpić obciążenia z powodu udostępnienia turystycznego i rozbudowy infrastruktury drogowej. Z drugiej strony rozbudowa turystyki na obszarach wiejskich może również poprawić ekonomiczne podstawy do zachowania krajobrazu kulturowego. Wreszcie współpraca w dziedzinach ładu przestrzennego / planowania regionalnego może przyczynić się do ochrony krajobrazu i oszczędnego obchodzenia się z zasobem jakim jest ziemia.
- Na zasób chroniony **ludność i zdrowie ludzi** program oddziałuje w zasadzie pozytywnie. Ocena ta opiera się przede wszystkim na zamierzonych działaniach wspierających rozwój turystyki uzdrowiskowej i zdrowotnej oraz transgraniczną współpracę w zakresie bezpieczeństwa publicznego, zapobiegania ryzykom, zarządzania kryzysowego, ratownictwa, ochrony przeciwpożarowej i ochrony przed katastrofami.
- Pozytywnych oddziaływań programu należy również oczekiwać przy uwzględnianiu **dóbr kultury i dóbr materialnych**.
- W dziedzinie **przedsięwzięć „środowisko“** przewidziane jest szerokie spektrum celów wsparcia i działań, które częściowo bezpośrednio, częściowo pośrednio oddziałują pozytywnie na niemal wszystkie omawiane tutaj zasoby chronione.

Podsumowując, należy stwierdzić, że z relatywnie małej ilości metod wsparcia programu Celu 3 wynikać będą przypuszczalnie znaczące oddziaływania na środowisko. Ocena ta odpowiada również doświadczeniom i ocenom programu Interreg Dolny Śląsk – Saksonia 2000-06.⁶⁹ Negatywne efekty wiążą się w większości z działaniami inwestycyjnymi i nie dadzą się całkowicie uniknąć, ale w każdym przypadku można je zminimalizować. Pozytywne efekty wynikają przede wszystkim z działań, które skierowane są specjalnie na ochronę lub poprawę sytuacji środowiska oraz na rozbudowę współpracy w obszarach ładu przestrzennego, planowania regionalnego i bezpieczeństwa publicznego.

Program jako całość skierowany jest w swojej istocie na poszerzenie i pogłębienie współpracy transgranicznej osób, przedsiębiorstw i instytucji w Saksonii i Polsce na licznych polach działań. W ten sposób mają zostać stworzone podstawy do przyspieszonego długoterminowego rozwoju gospodarczego obszaru wsparcia i wzrostu dobrobytu. W rezultacie może to prowadzić do dodatkowego obciążenia z punktu widzenia ważnych dla środowiska zasobów chronionych. Tylko wtedy, gdy uda się oddzielić wzrost gospodarczy i wzrost dobrobytu z jednej strony od wykorzystania / obciążenia środowiska z drugiej strony, można będzie osiągnąć strategiczne cele programu w sposób „neutralny dla środowiska”.

⁶⁹ por.. IfS. Halbzeitbewertung zur Gemeinschaftsinitiative Interreg III A im Freistaat Sachsen. Los 2: Programm Freistaat Sachsen – Woiwodschaft Niederschlesien 2000 -2006. Endbericht, Dezember 2003, S. 58.

6.4 Działania w celu unikania, zmniejszania i kompensacji znaczących negatywnych oddziaływań na środowisko

Na poziomie programu istnieją z reguły następujące opcje działania w celu unikania, zmniejszania i kompensacji znaczących negatywnych oddziaływań na środowisko:

- rezygnacja z zaplanowanych obszarów przedsięwzięć;
- wprowadzenie dodatkowych obszarów przedsięwzięć;
- zmiana wag finansowych osi priorytetowych ew. obszarów interwencji zgodnie z Załącznikiem II Rozp. wyk.

Z punktu widzenia wyników Strategicznej Oceny Oddziaływania na Środowisko takie ingerencje w strukturę projektu programu nie wydają się być konieczne.

W ramach oceny na poziomie obszarów przedsięwzięć zidentyfikowano przede wszystkim rozbudowę infrastruktury drogowej i infrastruktury turystycznej jako obszary, które mogą powodować możliwe znaczące oddziaływania obciążające środowisko.

Uwzględniając społeczno-gospodarcze cele rozwoju obszaru wsparcia, nie zaleca się rezygnacji z tego rodzaju działań inwestycyjnych.

Aby osiągnąć zminimalizowanie obciążeń środowiska w trakcie rozbudowy infrastruktury drogowej, właściwe wydaje się, z punktu widzenia strategicznego charakteru programu Celu 3, przesunięcie oceny środowiskowej na poziom konkretnych projektów („rozgraniczenie” zgodnie z art. 4 ust 3 Dyrektywy SOOŚ). W tym zakresie istnieją obowiązujące przepisy prawne (oceny oddziaływania na środowisko projektów zgodnie z Dyrektywą OOŚ 85/337/EWG, uregulowania dotyczące ingerencji zgodnie z narodowym prawem budowlanym).

Do zminimalizowania negatywnych oddziaływań rozwoju turystyki na środowisko naturalne obszaru wsparcia znacznie może przyczynić się zamierzone, zgodnie z projektem programu, wspieranie koncepcji rozwoju zrównoważonej turystyki na terenie wspólnego pogranicza. Poza tym z zaplanowanym wsparciem działań uzupełniających (wymiana doświadczeń / szkolenia) tworzy się szansę, by odpowiednio potraktować zagadnienia przyjaznego dla środowiska rozwoju turystyki. Eksperti zalecają, żeby zapewnić właściwe ukierunkowanie projektów podczas procesów doradztwa i wyboru projektów.

Zasadniczo należałoby zwrócić uwagę na to, by aktywizacji miejscowości / obszarów turystycznych towarzyszyła rozbudowa infrastruktury kanalizacji. Ew. należałoby tutaj wprowadzić koordynację działań wsparcia programu Celu 3 w obszarze turystyki ze wspieraniem działań infrastrukturalnych w ramach innych programów – w szczególności wykorzystujących EFRR.

Dalsze zalecenie dotyczy wspomnianego w rozdziale 4 tego raportu opracowania transgranicznego planu utrzymania czystości powietrza dla miasta Görlitz. Z punktu widzenia celów programu Celu 3 wnosi się, by w tym planie ująć również obszar miasta Zgorzelec i w razie potrzeby wspierać konieczne prace z tym związane z budżetu programu.

7 Opis zaplanowanych działań w celu nadzoru

Zgodnie z art. 10 Dyrektywy SOOŚ należy nadzorować znaczące oddziaływania wdrażania programu na środowisko, aby, między innymi, móc wcześniej wykrywać nieprzewidziane negatywne oddziaływania i rozpocząć przeprowadzanie właściwych działań zaradczych. W celu spełnienia tego zadania nadzoru można stosować, w razie potrzeby, istniejące mechanizmy nadzorcze.

Urzędy ds. środowiska Saksonii i województw dolnośląskiego i lubuskiego stale nadzorują rozwój sytuacji środowiska na obszarze wsparcia, stosując liczne systemy monitoringu i informacji. O ile wyniki tego nadzoru dadzą podejrzenia znacząco negatywnych oddziaływań programu na stan środowiska naturalnego na obszarze wsparcia, musi zostać to przekazane odpowiedzialnej za program Instytucji Zarządzającej i Komitetowi Monitorującemu. Aby zapewnić ten przepływ informacji, urzędy ds. środowiska powinny być odpowiednio reprezentowane w Komitecie Monitorującym.

W ramach strategicznej oceny oddziaływania na środowisko zidentyfikowano rozbudowę infrastruktury drogowej i turystycznej jako obszary, z których wynikać mogą możliwe znaczące oddziaływania obciążające środowisko. Jako potencjalnie zagrożone widziane są przy tym przede wszystkim zasoby chronione ziemia i woda. Na tych dziedzinach wsparcia i zasobach chronionych należy w związku z tym koncentrować dodatkowe, odnoszące się do programu, działania nadzorcze.

Nadzór oddziaływania na środowisko może opierać się z jednej strony na wskaźnikach wdrażania programu. W tym rozumieniu zakres działań wsparcia w obszarach infrastruktury transportowo-komunikacyjnej (przede wszystkim budowa dróg) i turystyki powinien być regularnie odnotowywany i co roku ujmowany w formie raportu.

Zgodnie z doświadczeniami, nadzór nad efektami środowiskowymi jedynie na bazie wskaźników wdrażania programu mógłby prowadzić jednak do mało znaczących wyników. Z tego powodu należy uzupełnić monitoring, bazujący na wskaźnikach, o ocenę efektów środowiskowych w ramach ewaluacji programu zgodnie z art. 48 Rozporządzenia (WE) 1083/2006.

Projekt programu (Rozdz. 5.4.2.) przewiduje, że przy określonych okazjach przeprowadzana będzie ewaluacja programu. W ramach tych działań ewaluacyjnych przedmiotem oceny powinny być oddziaływania środowiskowe programu. Należy dokonać tutaj ukierunkowania na właściwie zaszeregowane dziedziny wsparcia i zasoby chronione (patrz wyżej).

Ocena powinna w szczególności przebiegać na podstawie następujących wiodących zagadnień:

Wspieranie infrastruktury drogowej	Wspieranie w obszarze turystyki
<ul style="list-style-type: none"> • Jaki jest udział budowy i rozbudowy / modernizacji istniejących połączeń komunikacyjnych we wspieranych projektach? • W jakim stosunku znajdują się zakres wykorzystania powierzchni i działania kompensacyjne? • Czy zachowano obowiązujące przepisy oceny oddziaływania na środowisko w ramach poszczególnych wspieranych projektów? 	<ul style="list-style-type: none"> • W jakim zakresie wspierane projekty są elementem koncepcji rozwoju zrównoważonej turystyki⁷⁰? • Jak bardzo zintegrowano aspekty przyjaznego dla środowiska rozwoju turystyki w towarzyszących działaniach wspierających (szkolenia, wymiana doświadczeń ...)? • Jak bardzo program przyczynił się do wspierania turystyki w miejscach bez wystarczającego oczyszczania ścieków?

⁷⁰ Chodzi o specyficzne koncepcje rozwoju turystyki, a nie koncepcje ogólnego rozwoju regionalnego jak zintegrowane koncepcje rozwoju obszarów wiejskich (ZKROW) lub plany instytucji zajmujących się ładem przestrzennym / planowanie regionalnym.

8 Podsumowanie

Saksońskie Ministerstwo Stanu ds. Gospodarki i Pracy (SMWA) w uzgodnieniu z polskimi urzędami opracowało projekt programu w celu wspierania współpracy transgranicznej obszarów Saksonii i województw dolnośląskiego i lubuskiego. Obszar wsparcia obejmuje ok. 23 tys. km² z ok. 2,6 mln. mieszkańców.

Program wspierany będzie w ramach Celu „Europejska Współpraca Terytorialna” przez Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego (EFRR). Przewiduje on wydatki całkowite w wysokości ok. 124 mln. € w okresie wsparcia od 2007 do 2013 roku.

Nadrzędnym celem programu jest wspieranie wyrównanego rozwoju saksońsko-polskiego obszaru wsparcia we wspólny obszar gospodarczy i społeczny. Poprzez to trwale będzie wzmocniona konkurencyjność regionu w kontekście europejskim. Działania wsparcia będą wdrażane w ramach dwóch osi priorytetowych programu:

Oś priorytetowa	Cel strategiczny	Zaplanowane wydatki
Oś priorytetowa 1: Rozwój transgraniczny	Stworzenie konkurencyjności obszaru wsparcia w celu wyrównania warunków ramowych poprzez redukcję różnic strukturalnych i gospodarczych	ok. 58,5 mln. €
Oś priorytetowa 2: Transgraniczna społeczna	integracja Identyfikacja ludności ze wspólnym obszarem pogranicza poprzez wzmocnienie współpracy.	ok. 57,7 mln. €

Dyrektywa 2001/42/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 27 czerwca 2001 o ocenie oddziaływania na środowisko określonych planów i programów (Dyrektywa SOOŚ) wymaga przeprowadzenia oceny oddziaływania na środowisko planów i programów, które przypuszczalnie mogą mieć znaczące oddziaływanie na środowisko. Celem tej dyrektywy jest, aby ze względu na wspieranie zrównoważonego rozwoju zapewnić wysoki poziom ochrony środowiska i przyczynić się do tego, że zagadnienia środowiska naturalnego włączane będą podczas opracowywania i przyjmowania planów i programów. Projekt programu SMWA (stan z maja 2007) poddany został strategicznej ocenie oddziaływania na środowisko, zgodnie z dyrektywą SOOŚ.

W ramach oceny środowiskowej przeanalizowano trendy rozwoju i aktualny stan środowiska na obszarze programu. Znaczna część obszaru programowania przez długi czas podlegała, przede wszystkim z powodu mało ukierunkowanego na ochronę środowiska wykorzystania przemysłowego, znacznym obciążeniom i zanieczyszczeniom środowiska. Rozpoznawalne są w wynikach analizy na przestrzeni ubiegłych lat pozytywne trendy rozwoju. Oznacza to, że w trakcie modernizacji lub zamykania zakładów przemysłowych znacznie zredukowano emisje szkodliwych substancji. Skutkiem tego spadły obciążenia zdrowia ludzi, zrzut szkodzących klimatowi gazów cieplarnianych i zakres szkód w lasach. Rozbudowa struktury kanalizacyjnej i pozostałe działania doprowadziły do stopniowej poprawy jakości wód.

Jednakże w sytuacji środowiska na obszarze programu uwidacznia w dalszym ciągu znaczące czynniki obciążające. Zaliczają się do tego przede wszystkim wzrastające natężenie transportu, utrzymujące się wydobywanie i spalanie węgla, postępujące pokrywanie betonem powierzchni w ramach działań budowlanych oraz ryzyka wynikające ze zjawisk

powodziowych. Ogółem obecnie istnieje również wysoki nacisk na środowisko naturalne, w szczególności na przestrzeń życiową dużej liczby zagrożonych gatunków zwierząt i roślin.

Niezależnie od możliwych wpływów zaplanowanego programu wsparcia należy liczyć się z tym, że w następnych latach utrzymywać się będą pozytywne zjawiska w odniesieniu do zasobów chronionych wody, powietrza/klimatu, ludności/zdrowia ludzi oraz dóbr kultury i dóbr materialnych. W przeciwieństwie do tego nie należy oczekiwać żadnej głębokiej poprawy dla zasobów chronionych ziemia, krajobraz i różnorodność biologiczna, a wręcz częściowo dalszego pogorszenia.

Na tle tej sytuacji wyjściowej oceniono możliwe oddziaływania programu na zasoby chronione, zgodnie z dyrektywą SOOŚ. Oceny dokonano na podstawie wybranych wskaźników, właściwych dla danych dóbr i zasobów chronionych.

Ocena przedstawia następujący wynik: program ogółem będzie miał relatywnie małe oddziaływania na sytuację środowiska w obszarze wsparcia. Tylko w przypadku niewielu dziedzin wsparcia będą przewidywane znaczące oddziaływania na środowisko.

Negatywne efekty wiążą się najczęściej z działaniami inwestycyjnymi, które nie są całkowicie do uniknięcia, lecz w każdym przypadku możliwe jest ich zminimalizowanie. W szczególności rozbudowa infrastruktury drogowej i infrastruktury turystycznej identyfikowane są jako dziedziny, które będą powodowały możliwe znaczące obciążające oddziaływania na środowisko. Jako potencjalnie zagrożone są przy tym przede wszystkim zasoby chronione jakimi są ziemia i woda.

Pozytywne efekty wynikają przede wszystkim z działań, które wyraźnie skierowane są na ochronę lub poprawę sytuacji środowiska oraz na rozbudowę współpracy w dziedzinach ładu przestrzennego, planowania regionalnego i bezpieczeństwa publicznego.

Nawiązując do tych ocen, określone zostaną działania w celu minimalizacji negatywnych oddziaływań na środowisko i nadzoru efektów środowiskowych programu. Działania koncentrować się będą na tych dziedzinach wsparcia i zasobach chronionych, dla których oczekiwane są przypuszczalne znaczące negatywne oddziaływania na środowisko.

9 Spis źródeł

- Bundesregierung: Perspektiven für Deutschland. Unsere Strategie für eine nachhaltige Entwicklung. 2002
- Europäische Kommission: MITTEILUNG DER KOMMISSION AN DEN RAT, DAS EUROPÄISCHE PARLAMENT, DEN WIRTSCHAFTS- UND SOZIALAUSSCHUSS UND DEN AUSSCHUSS DER REGIONEN zum sechsten Aktionsprogramm der Europäischen Gemeinschaft für die Umwelt. KOM (2001) 31 endgültig
- Green Regional Development Programmes Network: Handbook on SEA for Cohesion Policy 2007-2013. Feb. 2006.
- Institut für Stadtforschung und Strukturpolitik: Halbzeitbewertung zur Gemeinschaftsinitiative Interreg III A im Freistaat Sachsen. Los 2: Programm Freistaat Sachsen – Woiwodschaft Niederschlesien 2000 -2006. Endbericht, Dezember 2003.
- Polnisches Amt für Geodäsie und Kartografie
- Regionomica: Entwicklungs- und Handlungskonzept Euroregion Spree-Neiße-Bober. Endfassung. Berlin 2006
- Sächsisches Landesamt für Umwelt und Geologie: Jahresbericht zur Emissionssituation 2005
- Sächsisches Staatsministerium des Innern: Raport Rozwoju Kraju Związkowego 2002
- Sächsisches Staatsministerium des Innern: Raport Rozwoju Kraju Związkowego 2006
- Sächsisches Staatsministerium des Innern: Landesentwicklungsplan 2003
- Sächsisches Staatsministerium für Umwelt und Landwirtschaft: Klimaschutzbericht 2005
- Sächsisches Staatsministerium für Umwelt und Landwirtschaft: Kompaktbericht zur Bestandsaufnahme nach WDR im Freistaat Sachsen. Drezno, 2005
- Sächsisches Staatsministerium für Umwelt und Landwirtschaft: Waldzustandsbericht 2005.
- Sommer, A.: Die Beurteilung der Erheblichkeit von Umweltauswirkungen. Vorgehen und Kriterien für das Screening bei Strategischen Umweltprüfungen. Hallein, 2002.
- Statistisches Landesamt des Freistaates Sachsen

Źródła internetowe:

- BMU: 5-Punkte-Programm der Bundesregierung zur Verbesserung des vorbeugenden Hochwasserschutzes.
<http://www.umweltministerium.de/gewaesserschutz/doc/print/3114.php>
- BMVEL: Nationales Waldprogramm Deutschland. 2. Phase: Vom Nationalen Forstprogramm zum Nationalen Waldprogramm. September 2003.
<http://www.nwp-online.de/fileadmin/redaktion/dokumente/Phase-2/langfassung.pdf>

crossborder friendship database.

<http://www.crossborderdatabase.de/CBFDSite/startCBFD.htm>

ENTSCHEIDUNG DES RATES vom 23. Oktober 2001 über ein Gemeinschaftsverfahren zur Förderung einer verstärkten Zusammenarbeit bei Katastrophenschutzmaßnahmen (2001/792/EG, Euratom).

http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/de/oj/2001/l_297/l_29720011115de00070011.pdf

Gesetz zur Verbesserung des vorbeugenden Hochwasserschutzes vom 3. Mai 2005.

<http://www.bmu.de/files/pdfs/allgemein/application/pdf/hochwasserschutzgesetz.pdf>

<http://www.euroregion-neisse.de/index2.php?page=index-ern-agruppen-sauneisse-info20061204&sid=0094582001181651138466e90c21a110>

http://www.umwelt.sachsen.de/de/wu/umwelt/lfug/lfug-internet/documents/MeldungGebietsliste_23-09-2003.pdf

http://www.umwelt.sachsen.de/de/wu/umwelt/lfug/lfug-internet/documents/SPA_Gebietsliste_061201.pdf

MITTEILUNG DER KOMMISSION AN DAS EUROPÄISCHE PARLAMENT, DEN RAT, DEN EUROPÄISCHEN WIRTSCHAFTS- UND SOZIALAUSSCHUSS UND DEN AUSSCHUSS DER REGIONEN: Thematische Strategie für den Bodenschutz.

http://ec.europa.eu/environment/soil/pdf/com_2006_0231_de.pdf

MITTEILUNG DER KOMMISSION AN DEN RAT, DAS EUROPÄISCHE PARLAMENT, DEN EUROPÄISCHEN WIRTSCHAFTS- UND SOZIALAUSSCHUSS UND DEN AUSSCHUSS DER REGIONEN: Weiterentwicklung der nachhaltigen Ressourcennutzung: Eine thematische Strategie für Abfallvermeidung und –recycling.

http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/de/com/2005/com2005_0666de01.pdf

Republik Polen: Nationaler Plan der Abfallwirtschaft 2010. Załącznik zum Beschluss des Ministerrates Nr. 233 vom 29.12.2006.

http://www.mos.gov.pl/odpady/pgo/kpgo_2010/KPGO/index.html

SMUL: Klimaschutzprogramm des Freistaates Sachsen. Drezno 2001.

<http://www.smul.sachsen.de/de/wu/klimaschutz/downloads/klimaschutzprogramm.pdf>

Umweltindikatoren für Sachsen, aktualisierte Fassung 2006:

http://www.umwelt.sachsen.de/lfug/documents/Umweltindikatoren_fuer_Sachsen_2006.pdf

Umweltministerium der Republik Polen: Strategie der Nachhaltigen Entwicklung in Polen bis zum Jahr 2025. Warschau, 1999.

http://www.mos.gov.pl/1materialy_informacyjne/raporty_opracowania/strategia/index1.html

Umweltministerium der Republik Polen: Entwicklungsstrategie für Erneuerbare Energien. Warschau, 2000.

http://www.mos.gov.pl/1materialy_informacyjne/raporty_opracowania/energetyka/index.html

Umweltministerium der Republik Polen: Nationale Strategie zum Schutz der Biodiversität. Warschau, 2003.

http://www.mos.gov.pl/1materialy_informacyjne/raporty_opracowania/strategia_roznorodnosc_biologiczna.pdf

Umweltministerium der Republik Polen: Klimapolitik in Polen. Strategien der Reduktion der Treibhausgasemission in Polen bis zum Jahr 2020. Warschau, 2003.

http://www.visventi.org.pl/files/polityka_klimatyczna_polski_strategie_redukcji_emisji_gazow_cieplarnianych_w_polsce_do_roku_2020.pdf

Umweltstatus Sachsen: <http://www.smul.sachsen.de/de/wu/umwelt/umweltstatus/>

Vorschlag für eine RICHTLINIE DES EUROPÄISCHEN PARLAMENTS UND DES RATES über die Bewertung und Bekämpfung von Hochwasser {SEK (2006) 66}.

http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/de/com/2006/com2006_0015de01.pdf

Vorschlag für eine VERORDNUNG DES RATES zur Schaffung eines Krisenreaktions- und Vorbereitungsinstrumentes für Katastrophenfälle {SEK(2005) 439}.

http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/de/com/2005/com2005_0113de01.pdf

Załącznik 1

Wspólne priorytety i dziedziny wsparcia dla programu współpracy transgranicznej 2007-2013 z udziałem polskim i saksońskim, Stan marzec 2007

1. ROZWÓJ TRANSGRANICZNY	
1.1 GOSPODARKA I NAUKA	<ul style="list-style-type: none"> ○ Intensyfikacja / wspieranie kontaktów gospodarczych i naukowych ○ Modernizacja struktury gospodarczej i naukowej ○ Poprawa warunków dla rozwoju przedsiębiorczości ○ Rozwój gospodarczy poprzez wymianę wiedzy (BiR) ○ Wspieranie instytucji otoczenia biznesu ○ Działania marketingowe
1.2 TURYSTYKA, KULTURA I REKREACJA	<ul style="list-style-type: none"> ○ Inwestycje w zakresie turystyki, kultury i rekreacji ○ Promocja i informacja
1.3 TRANSPORT I KOMUNIKACJA	<ul style="list-style-type: none"> ○ Inwestycje w zakresie infrastruktury transportowo-komunikacyjnej ○ Inwestycje w zakresie systemów komunikacyjnych / społeczeństwo informacyjne ○ Badania w zakresie społeczeństwa informacyjnego i bezpieczeństwa komunikacyjnego
1.4 ŚRODOWISKO NATURALNE	<ul style="list-style-type: none"> ○ Ochrona i poprawa stanu środowiska naturalnego ○ Wspieranie współpracy w dziedzinie ekologii
1.5 DZIEDZICTWO KULTUROWE I ŁAD PRZESTRZENNY	<ul style="list-style-type: none"> ○ Ochrona, rewitalizacja, digitalizacja i udostępnianie zabytków wraz z ich bezpośrednim otoczeniem ○ Wspieranie transgranicznej dostępności dziedzictwa kulturowego ○ Współpraca w zakresie ładu przestrzennego ○ Działalność uzdrowiskowa

2. TRANSGRANICZNA INTEGRACJA SPOŁECZNA	
2.1. KSZTAŁCENIE I SZKOLENIE ZAWODOWE	<ul style="list-style-type: none"> ○ Podnoszenie kwalifikacji zawodowych / aktywizacja zawodowa ○ Przygotowanie do zawodu poprzez projekty kształcenia transgranicznego w kontekście gospodarki i życia społecznego oraz projektów szkolnych
2.2. INFRASTRUKTURA I USŁUGI SPOŁECZNE	<ul style="list-style-type: none"> ○ Wspólne wykorzystanie obiektów i wzajemne udostępnianie ofert w zakresie usług społecznych, tzn. ochrony zdrowia, pomocy społecznej i oświaty
2.3. BEZPIECZEŃSTWO PUBLICZNE	<ul style="list-style-type: none"> ○ Inwestycje i działania w zakresie bezpieczeństwa publicznego
2.4. WSPÓŁPRACA PODMIOTÓW	<ul style="list-style-type: none"> ○ Rozwój współpracy między podmiotami
2.5. FUNDUSZ MAŁYCH PROJEKTÓW	

1.1 GOSPODARKA I NAUKA	
Cel nadrzędny: Poprawa konkurencyjności obszaru wsparcia	Przedmioty wsparcia:
Kierunki działań: <ul style="list-style-type: none"> ☐ Intensyfikacja / wspieranie kontaktów gospodarczych i naukowych ☐ Modernizacja struktury gospodarczej i naukowej ☐ Poprawa warunków dla rozwoju przedsiębiorczości ☐ Rozwój gospodarczy poprzez wymianę wiedzy (BiR) ☐ Wspieranie instytucji otoczenia biznesu ☐ Działania marketingowe 	Intensyfikacja/ wspieranie kontaktów gospodarczych i naukowych <ul style="list-style-type: none"> ☐ Wymiana doświadczeń ☐ Rozwój, tworzenie i rozszerzanie kooperacji i sieci współpracy ☐ Imprezy służące nawiązywaniu i rozszerzaniu kontaktów gospodarczych i naukowych Modernizacja struktury gospodarczej i naukowej <ul style="list-style-type: none"> ☐ Usługi doradcze i szkolenia dla przedsiębiorców ☐ Wymiana w zakresie współpracy gospodarczo-naukowej Poprawa warunków dla rozwoju przedsiębiorczości <ul style="list-style-type: none"> ☐ Inwestycje w zakresie przedsiębiorczości wraz z poprawą dostępności, inkubatory przedsiębiorczości ☐ Wspieranie tworzenia kooperacji Rozwój gospodarczy poprzez wymianę wiedzy (BiR) <ul style="list-style-type: none"> ☐ Wspieranie powiązanych projektów w zakresie badań i rozwoju (BiR) – Wspieranie projektów powiązanych pomiędzy przedsiębiorstwami z Polski i Saksonii, jak i również polskimi i saksońskimi placówkami badawczymi ☐ Aktywizacja zorientowana na potrzeby i efekty działań transgranicznych, przyspieszenie lub poprawa transferu technologicznego w zakresie nowych technologii Wspieranie instytucji otoczenia biznesu <ul style="list-style-type: none"> ☐ Inwestycje w infrastrukturę otoczenia biznesu, badania i analizy, punkty informacyjne (centra kontaktowe) Działania marketingowe <ul style="list-style-type: none"> ▪ Konceptcje marketingowe podmiotów zewnętrznych ▪ Inicjowanie i wdrażanie działań marketingowych oraz tożsamości korporacyjnej

<p>1.2 TURYSTYKA, KULTURA I REKREACJA</p>	
<p>Cel nadrzędny: Zwiększenie atrakcyjności turystycznej obszaru wsparcia</p>	<p><u>Przedmioty wsparcia:</u></p>
<p><u>Kierunki działań:</u></p> <p>Inwestycje w zakresie turystyki, kultury i rekreacji</p> <p>Promocja i informacja</p>	<p>Inwestycje w zakresie turystyki, kultury i rekreacji</p> <p>Poprawa oraz rozwój infrastruktury turystycznej</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ Budowa, rozbudowa i modernizacja transgranicznych szlaków turystycznych (np. leśnych, wodnych, pieszych, rowerowych, narciarskich i konnych) ☐ Budowa, rozbudowa i modernizacja infrastruktury dróg turystycznych (np. parkingi przy drogach widokowych, punkty widokowe, przystanie kajakowe, mała infrastruktura niekomercyjnych pól biwakowych i parkingów leśnych) ☐ Modernizacja schronisk młodzieżowych w celu rozszerzenia oferty transgranicznej ☐ Dostosowanie infrastruktury turystycznej do potrzeb osób niepełnosprawnych <p>Poprawa i rozwój infrastruktury kulturalnej</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ Budowa, rozbudowa i modernizacja transgranicznych domów kultury, świetlic wiejskich, sal widowiskowych i wystawienniczych ☐ Dostosowanie infrastruktury kulturalnej do potrzeb osób niepełnosprawnych <p>Promocja i informacja</p> <p>Opracowanie koncepcji rozwoju turystyki zrównoważonej na wspólnym obszarze pogranicza</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ Promocja produktów turystycznych i regionalnych oraz turystyki wiejskiej ☐ Studia wykonalności ☐ Przeprowadzanie studiów, analiz i projektów modelowych mających szczególne znaczenie dla dalszego rozwoju turystyki, w tym turystyki wiejskiej ☐ Tworzenie wspólnych koncepcji marketingowych <p>Poprawa jakości usług w sektorze turystycznym</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ Wprowadzenie wspólnych standardów jakościowych i systemów zarządzania jakością

- ❑ Wymiana doświadczeń, szczególnie w celu zmniejszania deficytów informacji
- ❑ Profesjonalne działania szkoleniowe służące zapewnieniu jakości w turystyce
- ❑ Tworzenie transgranicznych sieci powiązań turystycznych
- ❑ Utworzenie wspólnego systemu *destination management*

Oferta turystyczna i kulturalna

- ❑ Tworzenie wspólnych, w tym innowacyjnych ofert turystycznych i prowadzenie wspólnych akcji promocyjnych oraz opracowywanie materiałów informacyjnych zorientowanych na grupy docelowe
- ❑ Wzbogacenie ofert schronisk młodzieżowych
- ❑ Tworzenie i wdrażanie koncepcji muzealnych, kolekcjonerskich i wystawienniczych oraz aranżacji miejsc pamiątkowych, łącznie z zabezpieczeniem cennych i zagrożonych dóbr muzealnych oraz zapewnienie wielojęzycznej oprawy wystaw (np. opisy, przewodniki audio, prezentacje internetowe), wystawy przenośne oraz działania o charakterze muzealno-pedagogicznym
- ❑ Konferencje i imprezy wspierające kształcenie w zakresie kultury
- ❑ Projekty w zakresie sztuk artystycznych, w tym teatralnej i muzycznej, jak np. festiwale, dni teatru, tańca i muzyki oraz konkursy
- ❑ Projekty dotyczące twórczości współczesnej w dziedzinie sztuk plastycznych, jak wystawy, konkursy lub warsztaty
- ❑ Imprezy służące propagowaniu literatury, jak np. dni literatury, cykle literackie
- ❑ Działania wspierające transgraniczną sztukę filmową, w szczególności produkcja, napisy wielojęzyczne i prezentacja, jak również festiwale filmowe i tygodnie filmu
- ❑ Projekty instytucji społeczno-kulturalnych, wspierających kształcenie w dziedzinie kultury i sztuki
- ❑ Działania modelowe służące łączeniu placówek kulturalnych i ofert, o ile można oczekiwać trwałych efektów połączenia w sieć

System informacji turystycznej

- System informacji turystycznej na obszarze wsparcia (punkty informacji turystycznej, turystyczne tablice informacyjne, odtwarzanie szlaków turystycznych)

<p>1.3 TRANSPORT I KOMUNIKACJA</p>	
<p>Cel nadrzędny: Poprawa dostępności, „otwarcie na świat” obszaru wsparcia poprzez poprawę dostępności usług</p>	<p>Przedmioty wsparcia:</p>
<p><u>Kierunek działań:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Inwestycje w zakresie infrastruktury transportowo-komunikacyjnej ▪ Inwestycje w zakresie systemów komunikacyjnych / społeczeństwo informacyjne ▪ Badania w zakresie społeczeństwa informacyjnego i bezpieczeństwa komunikacyjnego 	<p>Inwestycje w zakresie infrastruktury transportowo-komunikacyjnej</p> <ul style="list-style-type: none"> ❑ Budowa i rozbudowa planowanych połączeń komunikacyjnych w bezpośrednim obszarze przygranicznym ❑ Rozbudowa i modernizacja połączeń dojazdowych do granicy ❑ Rozbudowa i modernizacja ważnych pod względem komunikacyjnym sieci dróg (w tym np. wiadukty, obiekty mostowe, ronda, skrzyżowania) prowadzących do transgranicznych osi komunikacyjnych ❑ Wielojęzyczne systemy obsługi podróżnych i informacji ❑ Rewitalizacja infrastruktury transportu szynowego, służącego wyłącznie rozwojowi turystyki (łącznie z zakupem i modernizacją taboru) <p>Inwestycje w zakresie systemów komunikacyjnych / społeczeństwo informacyjne</p> <ul style="list-style-type: none"> ❑ Rozwój i wdrażanie komputerowych interfejsów do wymiany danych ❑ Wspólne innowacyjne zastosowania internetu ❑ Rozwój i tworzenie wspólnych baz danych ❑ Połączenia techniczne i wielojęzyczne systemy informacyjne • Tworzenie homogenicznych sieci geoinformacyjnych i ich węzłów jako bazy dla wspólnych działań w zakresie planowania i monitoringu • Gromadzenie i analiza wspólnych danych <p>Badania w zakresie społeczeństwa informacyjnego i bezpieczeństwa komunikacyjnego</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wykonywanie badań w zakresie transportu i komunikacji w kontekście transgranicznym • Koncepcje i studia wykonalności do przygotowania projektów w ramach transgranicznej publicznej pasażerskiej komunikacji lokalnej

<p>1.4 ŚRODOWISKO</p>	
<p>Cel nadrzędny: Ochrona i poprawa stanu środowiska</p>	<p><u>Przedmioty wsparcia:</u></p>
<p><u>Kierunki działań:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> □ Ochrona i poprawa stanu środowiska naturalnego □ Wspieranie współpracy w dziedzinie ekologii 	<p>Ochrona i poprawa stanu środowiska naturalnego</p> <ul style="list-style-type: none"> □ Przeciwdziałanie zagrożeniom i likwidacja skutków wynikających z działania sił naturalnych lub działalności przemysłowej np. ochrona przeciwpowodziowa, działania z zakresu ochrony i prewencji awarii ekologicznych □ Wykorzystanie nowoczesnej technologii w zakresie ochrony powietrza, gospodarki odpadami i oczyszczania ścieków □ Rozbudowa i przebudowa oczyszczalni ścieków o działaniu transgranicznym □ Zapobieganie zanieczyszczeniu krajobrazu odpadami (littering) □ Zachowanie i odnowa gatunków, rozwój różnorodności biologicznej, ochrona przed szkodnikami, działania prewencyjne w zakresie gospodarki leśnej <p>Wspieranie współpracy w dziedzinie ekologii</p> <ul style="list-style-type: none"> □ Działania badawcze i modelowe w zakresie ochrony środowiska □ renaturyzacja cieków wodnych □ współpraca w zakresie transgranicznych zbiorników wód podziemnych (planowanie zagospodarowania, program działań) □ działania służące wspieraniu świadomości ekologicznej i rozumieniu problematyki środowiska □ imprezy (np. wymiana informacji i doświadczeń, konferencje i sympozja, działania w zakresie kształcenia i doskonalenia zawodowego) □ działania w zakresie edukacji ekologicznej i produkcji zdrowej żywności (ścieżki dydaktyczne, kampanie) □ studia wykonalności, działania badawcze i modelowe □ monitoring środowiska, bezpieczeństwo ekologiczne • projekty koncepcyjne, w szczególności stworzenie wspólnych koncepcji gospodarki odpadami, wykonanie studiów, planów i programów (np. programy i studia dotyczące wspólnego wykorzystania zakładów utylizacji odpadów) • wprowadzenie systemów zarządzania środowiskowego oraz zintegrowanych systemów zarządzania w gospodarce, rolnictwie i leśnictwie

<p>1.5 DZIEDZICTWO KULTUROWE I ŁAD PRZESTRZENNY</p>	
<p>Cel nadrzędny: Zachowanie wspólnego dziedzictwa kulturowego jako potencjału obszaru wsparcia</p>	<p><u>Przedmioty wsparcia:</u></p>
<p><u>Kierunki działań:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> Υ Ochrona, rewitalizacja, digitalizacja i udostępnianie zabytków wraz z ich bezpośrednim otoczeniem Υ Wspieranie transgranicznej dostępności dziedzictwa kulturowego Υ Współpraca w zakresie ładu przestrzennego Υ Działalność uzdrowiskowa 	<p>Ochrona, rewitalizacja, digitalizacja i udostępnianie zabytków wraz z ich bezpośrednim otoczeniem</p> <ul style="list-style-type: none"> □ Renowacja i rekonstrukcja zabytków kultury i techniki oraz zabytkowych obiektów przemysłowych wraz z ich bezpośrednim otoczeniem <p>Wspieranie transgranicznej dostępności dziedzictwa kulturowego</p> <ul style="list-style-type: none"> □ Wspieranie tradycyjnej kultury ludowej □ Działania wspierające budownictwo tradycyjne np. przysłupowe <p>Współpraca w zakresie ładu przestrzennego</p> <ul style="list-style-type: none"> □ wzmocnienie transgranicznej współpracy jednostek właściwych w zakresie planowania przestrzennego i regionalnego □ Opracowanie wspólnych planów zagospodarowania przestrzennego □ Opracowanie regionalnych koncepcji rozwoju i sieci współpracy miast, jak również zintegrowanych koncepcji rozwoju terenów wiejskich □ Opracowanie koncepcji powiązań w celu kooperacji miast i obrzeżami na terenach wiejskich (na styku miasto/otoczenie) □ Tworzenie strategii rozwoju i przystosowania do wymogów wynikających z przemian demograficznych □ Tworzenie struktur zarządzania w celu wdrażania kluczowych projektów zdefiniowanych w koncepcjach działania □ Działania na forum publicznym <ul style="list-style-type: none"> • Modelowe projekty planowania przestrzennego o założeniach interdyscyplinarnych, <p>Działalność uzdrowiskowa</p> <ul style="list-style-type: none"> • Rozwój i rewitalizacja miejscowości o funkcji uzdrowiskowej / funkcji zdrowotnej • Przebudowa, modernizacja i nadanie innego charakteru istniejącym ośrodkom uzdrowiskowym łącznie z wynikającymi z tego inwestycjami • Transgraniczna sieć powiązań między uzdrowiskami

<p>2.1 KSZTAŁCENIE I SZKOLENIE ZAWODOWE</p>	
<p>Cel nadrzędny: Spółeczna i zawodowa integracja mieszkańców obszaru wsparcia oraz rozwój kapitału ludzkiego jako wspólnego potencjału dla pozyskania inwestorów</p>	<p><u>Przedmioty wsparcia:</u></p>
<p><u>Kierunki działań:</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1 Podnoszenie kwalifikacji zawodowych / aktywizacja zawodowa 2 Przygotowanie do zawodu poprzez projekty kształcenia transgranicznego w kontekście gospodarki i życia społecznego oraz projektów szkolnych 	<p>Podnoszenie kwalifikacji zawodowych /aktywizacja zawodowa</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ Ograniczanie bezrobocia poprzez np. szkolenie językowe bezrobotnych oraz przekazywanie wiedzy o kraju sąsiednim ☐ Tworzenie warunków do rozwoju samozatrudnienia ☐ Przygotowanie do ponownego wejścia na rynek pracy ☐ Prace badawcze odnośnie rozwoju transgranicznego rynku pracy ☐ Kształcenie zawodowe zgodne z potrzebami rynku pracy (m.in. podnoszenie kwalifikacji, szkolenia językowe, przekazywanie wiedzy o kraju sąsiednim) <p>Przygotowanie do zawodu poprzez projekty kształcenia transgranicznego w kontekście gospodarki i życia społecznego oraz projektów szkolnych</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ Przygotowanie do podjęcia pracy po drugiej stronie granicy oraz zakładania firm ☐ Sporządzanie studiów i koncepcji przyszłego kształtowania wspólnych działań w zakresie kształcenia i rynku pracy przy uwzględnieniu uwarunkowań prawnych ☐ Poprawa kompetencji językowych <p>Kształcenie transgraniczne w kontekście gospodarki i życia społecznego</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ Projekty szkół wyższych, innych placówek oświatowych oraz instytucji gospodarczych (izby przemysłowo-handlowe, związki zawodowe), służące wymianie wiedzy i doświadczeń na styku gospodarki i życia społecznego ☐ Opracowywanie studiów i koncepcji w celu uruchamiania wspólnych kierunków studiów na uczelniach polskich i saksońskich ☐ Rozwój, tworzenie i rozbudowa akademickich i naukowych sieci kooperacji

- ❑ Tworzenie wspólnych, w tym wirtualnych, materiałów dydaktycznych i naukowych dla kooperacyjnych programów studiów
- ❑ Podnoszenie kompetencji językowych

Projekty szkolne

- ❑ Wspieranie transgranicznej współpracy szkół, nawiązywaniu partnerstwa między szkołami i tworzeniu sieci powiązań
- Inicjatywy w zakresie kształcenia interkulturowego, w szczególności w dziedzinie muzyczno-artystycznej
- Opracowanie i wdrażanie wspólnych programów i materiałów dydaktycznych dla uczących się i nauczycieli
- Organizacja i realizowanie wspólnych działań szkoleniowych dla kadry dydaktycznej i pedagogicznej
- Wspieranie wymiany doświadczeń
- Podnoszenie kompetencji językowych
- Przeprowadzanie wspólnych praktyk, konkursów, staży, stypendiów, wymiany uczniów i nauczycieli

<p>2.2 INFRASTRUKTURA I USŁUGI SPOŁECZNE</p>	
<p>Cel nadrzędny: Poprawa jakości i dostępności usług społecznych</p>	<p><u>Przedmioty wsparcia:</u></p>
<p><u>Kierunki działań:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> □ Wspólne wykorzystanie obiektów i wzajemne udostępnianie ofert w zakresie usług społecznych, tzn. ochrony zdrowia, pomocy społecznej, oświaty 	<p>Ochrona zdrowia</p> <ul style="list-style-type: none"> □ Poszerzenie oferty usług medycznych poprzez zakup nowoczesnego wyposażenia i aparatury medycznej wraz z dostosowaniem pomieszczeń □ Ochrona zdrowia w formie działań prewencyjnych □ Prewencja uzależnień i pomoc medyczna w uzależnieniach <p>Pomoc społeczna</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Wspieranie współpracy transgranicznej placówek opieki dziennej dla dzieci (np. przedszkola, świetlice) ▪ Zakładanie, remont i modernizacja oraz zakup wyposażenia placówek opieki dziennej dla dzieci ▪ Rozwój, wspieranie i testowanie nowych koncepcji merytorycznych w placówkach opieki dziennej dla dzieci ▪ Demografia <ul style="list-style-type: none"> ▪ Analiza sytuacji istniejącej w całym sektorze opieki nad osobami starszymi (opieka dzienna, stacjonarna i inna) ▪ Organizowanie specjalistycznych seminariów szkoleniowych i informacyjnych ▪ Zakładanie, remont i modernizacja oraz zakup wyposażenia placówek opieki społecznej ▪ Tworzenie działań modelowych, a w szczególności <ul style="list-style-type: none"> ○ Sporządzanie ofert dostosowanych do potrzeb proporcjonalnie rosnącej liczby seniorów ○ Przyjazny rodzinie rozwój obszarów wiejskich ○ Tworzenie perspektyw życiowych i zawodowych dla kobiet ○ Alternatywne oferty w zakresie infrastruktury społecznej przy zmniejszającej się i starzejącej populacji ○ Procesy adaptacyjne w ramach wolontariatu i ofert z nim związanych ○ <u>Wspieranie wspólnych projektów integracji i wyrównywania szans dla defaworyzowanych grup osób poprzez</u>

- Projekty integracyjne służące włączeniu osób niepełnosprawnych w obręb pierwotnego rynku pracy oraz wspieranie działalności warsztatów pracy chronionej
- Projekty wspierania turystyki bez barier
- Wspólne polsko-saksońskie projekty szkoleniowe zarówno dla osób niepełnosprawnych jak i ich opiekunów
- Projekty samopomocowe
- Działania modelowe

Oświata

- Rozwój szkolnych obiektów sportowych wraz z ich wyposażeniem oraz działania nakierowane na ich wykorzystanie transgraniczne
- Inwestycje w placówki edukacyjno-wychowawcze dla dzieci i młodzieży
- Projekty pomocy dla młodzieży, w szczególności
  - Pozaszkolna edukacja młodzieży
  - Rekreacja dla dzieci i młodzieży
  - Praca socjalna z młodzieżą
  - Wymiana specjalistów, dzieci i młodzieży
  - Projekty wychowawczej ochrony dzieci i młodzieży

<p>2.3 BEZPIECZEŃSTWO PUBLICZNE</p>	
<p>Cel nadrzędny: Poprawa bezpieczeństwa mieszkańców i turystów</p>	<p><u>Przedmioty wsparcia:</u></p>
<p><u>Kierunki działań:</u></p> <p>Υ Inwestycje i działania w zakresie bezpieczeństwa publicznego</p>	<p><u>Działania transgraniczne w zakresie bezpieczeństwa</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ❑ rozwój współpracy transgranicznej w zakresie bezpieczeństwa, w szczególności w obszarze kompetencji policji (prewencja, bezpieczeństwo w ruchu drogowym, zwalczanie przestępczości) ❑ Optymalizacja transgranicznego zarządzania kryzysowego zarówno w zakresie policyjnych jak i niepolicyjnych działań służących zapobieganiu niebezpieczeństwom (systemy informacyjne zarządzania kryzysowego, opracowanie rozwiązań na wypadek sytuacji kryzysowych) ❑ Zakup sprzętu i wyposażenia dla zapobiegania i zwalczania przestępczości w regionie przygranicznym <p><u>Transgraniczne koncepcje w zakresie ratownictwa, ochrony przed katastrofami i ochrony przeciwpożarowej</u></p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Udoskonalanie systemów informacji (np. systemów wczesnego ostrzegania) w dziedzinie ratownictwa, ochrony przed katastrofami i ochrony przeciwpożarowej ❑ Zakup kompatybilnego sprzętu i wyposażenia w dziedzinie ratownictwa, ochrony przed katastrofami i ochrony przeciwpożarowej ❑ Monitoring bezpieczeństwa w miastach

<p>2.4 WSPÓŁPRACA PODMIOTÓW</p>	
<p>Cel nadrzędny: Tworzenie możliwości kooperacji poprzez bezpośrednie kontakty społeczeństwa na obszarze wsparcia</p>	<p><u>Przedmioty wsparcia:</u></p>
<p><u>Kierunki działań:</u></p> <p>Υ Rozwój współpracy podmiotów</p>	<ul style="list-style-type: none"> ❑ Integracja społeczna obszaru pogranicza poprzez przezwyciężanie stereotypów oraz znajomość języka, kraju i kultury sąsiada (miękkie projekty współpracy we wszystkich dziedzinach) ❑ Wzmocnienie współpracy podmiotów (realizacje przedsięwzięć w celu kojarzenia partnerów projektu) <ul style="list-style-type: none"> • Wspieranie współpracy administracji, gmin, związków zawodowych, oraz partnerów gospodarczych i społecznych, zrzeszeń, stowarzyszeń i innych organizacji pozarządowych • Projekty euroregionalne
<p>2.5 FUNDUSZ MAŁYCH PROJEKTÓW</p>	
<p><u>Pozycje do zapamiętania</u> Prewencja uzależnień i pomoc medyczna w uzależnieniach</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Wspieranie spotkań informacyjnych i wymiany doświadczeń 	